

VAŠČAN

Zdravo jedrce skupnosti

»Prihaja čas, v katerem ni več skupnosti, so zgolj še posamezniki,« je zaključil pogovor neznani gost oddaje na radiu, ko sem se – zapakirana v svoji jekleni kočiji – ravno povezala s priljubljeno radijsko postajo. Kakšen čas je pljusnil čez nas, zavzdihnem. In ker mi nihče ne odgovarja, jaz pa – utrujena od teže dneva – iščem žrtve za prepir, se moram kot sogovornik v opoziciji zavrtniti in popraviti kar sama. Pa kaj je čas tega kriv. Čas se ne premika. Kar tu je, kot pretočen prazen prostor, tisočletja neškodljiv in vselej lepo na svojem mestu. Le zdi se nam, da teče in odteka, tako kot optična prevara Sonca, za katero zmotno mislimo, da potuje preko dneva od zahoda do zahoda. Kot miruje Sonce, tudi čas stoji. V resnici smo v gibanju samo njegovi začasni naseljenci. Nenehno prihajamo in odhajamo. Naletavamo kot snežinke. Zdaj eden, zdaj drugi se spusti – brez svoje volje ali vpliva – v ta čudni (za)časni ambient. In tako kot pridemo, potem tudi odidemo. Drug za drugim se luščimo, odpadamo in kot odpihnjeni puhaсти plodovi regratove lučke sami samcati odtavamo ...

A glej, kadar se vsipljemo čez prag v poslopje tega (za)časnega pristanka, se – tako kot snežinke v snežno prevleko – sprimemo med sabo tudi ljudje. Postanemo skupnost, v kateri se potem iz dneva v dan učimo odgovornosti, sočutja, potrpežljivosti, sprejemanja ali na kratko skupnega bivanja. Rastemo v nenavaden organizem, ki se nenehno oblikuje v svojevrstno družbeno umetnino in v kateri lahko edino v polnosti uspeva nikdar dokončana rast človeka.

Nekje globoko v sebi pa ostajamo posamezniki. Razseljeni planeti, ki jih skupnost nikdar ne more čisto do konca prižeti nase, pa če se jih še tako trudi razumeti in sprejeti. Vleče nas ven, v osamo, v razsežnost brez družbenih omejitev in utešnjosti. Zato ni čudno, da je silno malo treba, samo trljaj, da se med posamezniki v skupnosti vzbudi prvinska želja po osvoboditvi. V takih okoliščinah se je bati prevarantov, ki dandanes v službi kapitala – potaknjeni povsod – posedajo med nami in nam pretkanih misli in namenov nalivajo osvežilno pijačo razbremenitve od družbene odgovornosti, s katero nas opijajo in delajo lahkotne. Njihov skriti in edini cilj je priti skozi lahkomišelnost glave čim globlje v naše denarnice. Vodi jih spoznanje, da »osvobojeni«, vase obrnjeni posamezniki trošijo veliko več kot tisti, ki so vajeni deliti v skupnosti. Ker se nekaj malega spoznam na zgodovino, se mi zdi, da jim posel uspeva kot nikdar doslej. In kar me pri vsem tem še najbolj skrbi, je to, da individualizem sploh ne zadeva več posameznika, ampak postaja kolektivno gibanje na nezavedni ravni, ki ga že od vsega začetka načrtno uravnavajo drugi.

Foto: Jaka Šubic

In naši kraji? So še drugačni ali zgolj posnetek modnega sloga sodobnosti? Smo vaščani podobni že množici mestnih neznancev, ali vztrajamo še v skupni povezanosti, kjer drug z drugim čuti, deli ... ustvarja, živi ...? Ne zatiskam si oči. Individualizem poseda tudi v naši okolici. Videla sem ga. Na vseh koncih in krajih pronica in vztrajno načenja zdrave družbene vezi. Pa vendarle, da bi človek po Poljanah obupal ali slabo prognozo prihodnosti vnaprej objokoval – tako slabo spet ni. Namesto tega, dragi bralci, obrnite raje praznično naslovnico *Vaščana*, prelistajte njegove sveže dišeče strani in potem – pogreznjeni v svoj najljubši kubični meter pohištva – zaposlite svoje spoštovane misli. Skoraj sem prepričana, da vas obišče občutek, podoben mojemu, ki zatrjuje, da pri nas ne povezujejo zgolj ceste, vodovod, kanalizacija, mostovi – čeprav, ne bodimo skromni, se tudi takšni povezavi ne smemo čisto odreči. Poljane so vendarle še nekaj več. Zdravo jedrce v lupini, biser v školjki, kultura v starinski dvorani, snov za Tavčarjevo zgodbo v zakotnem koncu vasi, skupno nadaljevanje žlahtne preteklosti ... In če vas ob branju spreleti, če zagrabi vas zanimanje, če vrstica razvedri, nasmeje, če zaskeli v odstavku ... skratka, če se vas dotakne, potem se nam ni treba bati ne individualizma ne njegovih zvestih služabnikov. Še je v vas zavest dragocene skupne povezanosti. Le poguma nam je včasih treba, da stopimo iz sence hromeče brezbriznosti za tistimi, ki so korak morda napravili pred nami in se izpostavili. Po njihovi zaslugi skupnost po Poljanah ustvarja velike stvari, se s tem ohranja, krepi in predvsem živi. Zato Vaščani, na pragu 2020, pogumno, veselo za njimi!

Jerneja Bonča,
urednica

Spoštovane krajanke in spoštovani krajani,

pred nami je nova številka Vaščana, ki ga že 45. leto zapored izdaja Krajevna skupnost Poljane. Zato se na tem mestu prav lepo zahvaljujem vsem njegovim dosedanjim delavcem, snovalcem in urednikom, ki so ob vsakokratnih zapisih pomembnih dogodkov delali »inventuro« za nazaj in nam predstavili načrte in projekte, ki so prispevali k razvoju našega kraja in ponesli ime naše Krajevnosti v širši slovenski prostor.

Slovesno odprtje asfaltnega odcepa Sveti Križ

Naj vas najprej seznanim z novim vodstvom naše Krajevnosti. Po lokalnih volitvah lanskega novembra je sredi leta na predlog župana Milana Čadeža dosedanji predsednik Krajevnosti Anton Debeljak zasedel mesto podžupana. Zaradi nezdržljivosti funkcije podžupana in funkcije predsednika Krajevnosti je Anton Debeljak mesto predsednika Krajevnosti Poljane predal novoizvoljenemu predsedniku Francu Dolencu (izvoljen 26. junija). Pregled dogajanja v kraju sva zato pripravila oba, nekdanji in sedanjí predsednik Krajevnosti.

Ko se lotevam obračuna za leto, ki se izteka, lahko rečem, da nas prijetni dogodki, ki jih v tem letu ni bilo malo, navdajajo z optimizmom. Glede na sredstva, ki so nam bila na razpolago, smo z izvedenim lahko zadovoljni. Na novo so bili asfaltirani odseki cest: Malenski Vrh–Ajnjuc (360 m), Mežnar–Sveti Križ (90 m), Gorenja Brda–odcep Breznar (205 m) in Zakobiljek–odcep Petruc (280 m). Prav tako pa se je preplastil del lokalne ceste Volča–Malenski Vrh v dolžini 76 m. V Delnicah smo sanirali propust in asfaltirali poškodovani del ceste.

V tem času, ko boste prebirali glasilo, bo že zaključeno potrjevanje drugega predloga občinskega proračuna za leto 2020, za katerega smo na Krajevni skupnosti Poljane pripravili številne predloge. Tako v naslednjem letu planiramo nadaljevati z asfaltiranjem odseka ceste Malenski Vrh–Ajnjuc (550 m), Predmost–Podbregar (260 m), Vinharje–Razpotje (450 m).

V naši krajevni skupnosti se bosta v prihodnjih dveh letih odvijali dve veliki naložbi. Z občinskimi in državnimi sredstvi se bo v Poljanah, delu Predmosta in Hotovlje izvedla protipoplavna ureditev. Ob urejanju poplavne varnosti Poljan se bosta zgradila nov most čez Soro in krožišče, ki bo nadomestilo sedanje semaforizirano križišče. Z občinskimi sredstvi pa se bo pri Osnovni šoli Poljane zgradil prizidek Vrtca Agata.

Med letošnjimi prireditvami v naši krajevni skupnosti ne gre prezreti praznovanja dneva državnosti, ki ga že vrsto let v sodelovanju s krajevno skupnostjo, društvu in šolo v

kraju pripravlja Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane. Tako smo na kresni večer slovesno praznovali že 28. rojstni dan samostojne države Slovenije. Praznovanje se je, tako kot vsako leto, začelo s slavnostno mašo za domovino v župnijski cerkvi, ki ji je sledila proslava ob lipi samostojnosti v parku sredi Poljan. Slavnostna govnica, dr. Rosvita Pesek, se je v svojem govoru sprehodila skozi dogodke, ki so nas pred 28 leti privedli do samostojne države. Krajevna skupnost Poljane pa je v sklopu dogajanj štirim zaslužnim krajanom (Hermini Peternej, Janezu Arnolju, Tadeju Tavčarju, Jožetu Koširju) podelila priznanja. V sklopu prireditve ob občinskem prazniku, ki je potekala 23. novembra v Gorenji vasi, pa so bila podeljena tudi občinska priznanja za leto 2019. Med prejemniki priznanj je bila tudi naša krajanica, članica Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane, urednica *Vaščana* Jerneja Bonča in poljanski skavti za širjenje skavtskih vrednot med mladimi. Vsem prejemnikom priznanj iskreno čestitamo.

Na dan državnosti, 25. junija, smo že trinajstič po vrsti organizirali pohod in kolesarjenje po poljanskih podružnicah. Oboji, pohodniki in kolesarji, so startali v Poljanah. Ob lepem vremenu in prijetni družbi smo se po dobrih 40 km hoje ali vožnje gor in dol po poljanskem hribovju v popoldanskih urah rahlo utrujeni, a polni doživetij, vrnili nazaj v Poljane.

Leto 2019 pa bo ostalo v spominu tudi zaradi praznovanja visokega jubileja posvetitve podružnične cerkve na Volči. 500 let zavetja svetega Jurija so domačini praznovali 8. septembra, na žegnanjsko nedeljo, na praznik rojstva Device Marije. Bogoslužje je ob pomoči poljanskega župnika Jožeta Stržaja in domačina z Volče, kapucina Mateja Štravsca, vodil pomožni škof dr. Anton Jamnik. Kljub slabi vremenski napovedi se je praznovanja udeležilo veliko število domačinov, ki spadajo pod zvon sv. Jurija. Po končani slovesnosti v cerkvi je sledil blagoslov ceste, ki vodi do cerkve. Slovesnosti so se udeležili tudi župan Milan Čadež, podžupan Anton Debeljak in predsednik Krajevnosti Poljane Franc Dolenc, ki je prerezal tudi trak. Nato pa smo bili vsi povabljeni na pogostitev in kulturni program. Ob 500-letnici posvetitve cerkve sv. Jurija je župnija Poljane izdala tudi zbornik z naslovom *Sveti Jurij odpira duri*.

Na prireditvi ob dnevu državnosti

Tradicionalno srečanje starejših krajanov v KS Poljane je bilo letos 12. oktobra. Kot v prejšnjih letih ga je tudi letos organiziral Rdeči križ ob sodelovanju z domačim župnikom Jožetom Stržajem. Srečanje se je začelo s sveto mašo v farni cerkvi svetega Martina, kjer so vsi prisotni starejši krajanje prejeli zakrament svetega maziljenja. Druženje se je nadaljevalo v dvorani kulturnega doma v Poljanah, kjer sta za veselo razpoloženje skrbela Martenku Jože in njegova žena Valerija. Starejše krajanje je najprej pozdravil predsednik krajevnega odbora Rdečega križa Poljane, Franc Dolenec. Nagovorila pa sta jih tudi podžupan Anton Debeljak in predsednik območnega združenja Rdečega križa Škofja Loka Rudi Zadnik. Zahvalila sta se predsedniku Francu Dolenecu in vsem odbornicam Rdečega križa Poljane za delo in skrb, ki ga nudijo pomoči potrebnim krajanom in se obenem zahvalila za trud, da se vsakoletno srečanje starejših občanov zgodi.

V četrtek, 5. decembra, nas je ponovno po letu dni obiskal sveti Miklavž. Polna dvorana kulturnega doma v Poljanah je nestržno pričakovala njegov prihod. Gledališka igra z naslovom *Zgodba o Miklavžu*, ki so jo v svoji priredbi pripravili in zaigrali poljanski animatorji, je otrokom razkrila resnično življenje svetega moža. Sveti Miklavž je naposled le prišel v spremstvu angelov in parkeljnov. Letos je bilo pridnih otrok v naši krajevni skupnosti res veliko in vsem je Miklavž podaril darilo. Za organizacijo in izvedbo dogodka so tudi tokrat poskrbeli člani kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane in KS Poljane.

Spoštovane krajanke in spoštovani krajanje, za nami so številni prijetni dogodki, ki so popestrili leto 2019, zato izrekam zahvalo vsem predsednikom naših društev, ki so s svo-

jimi ekipami močno razgibali naš kraj. Hvala pa tudi vam, drage krajanke in dragi krajanje, da ste se prireditvi udeleževali v tako množičnem številu. Obenem pa vas vabim na številne dogodke, ki bodo organizirani v naši krajevni skupnosti prav v teh prazničnih dneh.

Ob koncu bi se rad v imenu sveta Krajevnega skupnosti Poljane zahvalil županu Milanu Čadežu in občinski upravi za vsa prizadevanja v naši krajevni skupnosti. Zahvaljujem se tudi gospodarstvenikom, osnovni šoli in posameznikom, ki ste kakor koli prispevali k napredku in prepoznavnosti našega kraja, ter vam želim še naprej uspešno delo. Ne nazadnje naj omenim tudi prizadevanje našega župnika Jožeta Stržaja in ključarjev pri obnovi sakralnih objektov. Za ves trud se jim iskreno zahvaljujem.

Spoštovani,

bliža se božični večer, praznujte ga lepo in naj Vam prinese notranji mir. Božič se naslednji dan nadaljuje v še en pomemben praznik, dan samostojnosti in enotnosti. Izobesimo ta dan slovenske zastave in tako pokažimo, da spoštujemo svojo domovino. V letu 2020 Vam želiva veliko dobrih in veselih odločitev, zdravja in lepih trenutkov v krogu tistih, ki jih imate najraje.

Franc Dolenec,
predsednik sveta KS Poljane
in

Anton Debeljak,
podžupan Občine Gorenja vas - Poljane

Načrt protipoplavne ureditve Poljan

Spoštovane občanke in občani Krajevne skupnosti Poljane!

Kot smo napovedovali že lani, bo Krajevno skupnost Poljane v prihodnjih dveh letih zajel obsežen investicijski val občinskih naložb, saj se bodo Poljane z izvajanjem protipoplavnih ukrepov spremenile v eno samo gradbišče.

»Prva lopata« je bila zasajena na letošnje martinovo na trasi nove dostopne ceste do cerkve svetega Martina. Do tu pa smo v kronologiji našeli rekordnih 22 faz priprave, kar je vsaj petkrat več kot pri drugih naših največjih naložbah. Razlog zahtevne priprave je sofinanciranje iz vodnega sklada Direkcije RS za vode, ki prispeva kar tri četrtine za skoraj trimilijonsko naložbo, razliko pa bo zagotovila občina. Krožišče smo časovno usklajevali in ga po ločenem sporazumu financira Direkcija RS za infrastrukturo, občina pa bo pokrila stroške ureditev komunalne infrastrukture.

Za vse ukrepe so bila pridobljena kar tri gradbena dovoljenja, štiri sklopi PZI-projektov za izvedbo, niz poplavnih, okoljevarstvenih in investicijskih študij, za vse našeto so bile zahtevane še recenzije, pogosto v več krogih z dolgi odzivnimi roki pristojnih ustanov. Objavljeni sta bili dve javni naročili, zadnje za izvedbo krožišča se bo predvidoma izteklo do novega leta, prvega za ves ostali del je občina objavila sredi letošnjega maja, izvajalska pogodba pa je bila podpisana 11. septembra.

Izvajalec napoveduje obsežnejši zagon gradnje z marcem prihodnje leto, ko se bodo intenzivirala tudi dela gradnje novega mostu čez Soro, vzporedno pa bo potekala gradnja prometnih ureditev na desnem bregu Sore, kjer je predvidena tudi predstavitev vseh elektroenergetskih napeljav. Sledila bo ureditev poplavnih nasipov ob cerkvi, sredi poletja pa še celovito preurejanje območja Ločivnice skozi Poljane z novima mostovima ter nova ureditev sotočja s Soro. Vzpore-

dno bodo potekala dela predstavitve struge Sore v Hotovlji, kjer bo na novonastalem platoju desnega brega Sore urejeno novo kopališče. Dela se bodo zaključila v drugi polovici leta 2021 z izgradnjo nove pešpoti do cerkve po nižani poplavni ravnici na trasi sedanje dostopne poti k cerkvi.

V istem roku pa moramo v Poljanah zaključiti izvedbo še ene le tretjino manjše naložbe – izgradnjo novega prizidka vrtca v Poljanah, ki že deveto leto deluje tudi na začasnih lokacijah v Lovskem domu. Izbira izvajalca je v teku, že v prvi polovici leta pa bo sledila izvedba, ki jo zaradi energetske varčne gradnje sofinancira tudi Ekosklad. V zadovoljstvo nam je, da bomo z izgradnjo sodobnih prostorov za naše najmlajše šli v korak z razmahom stanovanjske gradnje, ki jo na območju krajevne skupnosti predvideva občinski prostorski plan, pa tudi rast števila občanov in šoloobveznih otrok se v okolju poljanske šole najhitreje povečuje.

Ob tem postajamo tudi iz leta v leto bolj prepoznavni kot občina, v kateri se dobro živi. Spet lahko zaključimo, da je tako, ker smo Poljanci vztrajni, delovni in zanesljivi. Med prazniki, ki so znova pred vrati, pa je prav, da si vzamemo čas drug za drugega, za naše najbližje. Zato vsem krajanom in krajanom Krajevne skupnosti Poljane letos voščim še posebej blagoslovljene božične praznike, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti ter srečno in zdravo novo leto 2020!

Vaš župan Milan Čadež

Božič med nami

Glasba izrazi to, česar ni moč povedati in o čemer se ne da molčati, pravi francoski pisatelj Victor Hugo. Poenostavljeno rečeno: glasba preprosto približa, kar bi morali opisati z mnogimi besedami. Nič čudnega, saj se dotakne razuma, še bolj srca, najbolj pa duše. Pomaga nam zaslutiti, za kaj gre, dojeti vsebino.

Ali si predstavljate božično praznovanje brez svetovne »uspešnice« *Sveta noč, blažena noč*? Tako je zajela občutje v človeških srcih, da se ob nadčasovni melodiji začutimo bolj blizu drug drugemu, kakor družina, ko se jim pridruži novorojenček. Povezanost, odprtost za njegov sprejem ter pripravljenost ponuditi najboljše v sebi se skrivnostno spleta v ozračje domačnosti, ki omogoča sleherno sobivanje. Kdo ne bi sprejel tega malega, podarjenega, nemočnega bitja, ne da bi ga zaščitil, potolažil, ga stisnil k sebi?

Kot poznavalec človeških občutij je Bog storil enako. Postal je dojenček, prepuščen človeškim rokam z željo, da bi preživel. Pričakuje, da ga bomo sprejeli, skrbeli zanj. Noče biti vsiljivec, saj nam zagotavlja popolno svobodo odločitve. Privolitev ali bomo temu Bogu blizu, ali bo naša last, ostaja skrivnostno zapечатena v globini slehernega srca. Bog je radodaren. V zameno za sprejem omogoča, da se potopimo v njegovo ljubezen, mu podarimo lasten notranji svet s svetlimi in težkimi trenutki, veselje in bolečino. Bog nima rad praznine! Želi, da bo vreden naše ljubezni, da bo potem lahko okrepil naše upanje v nov, drugačen svet in tako utrdil prepričanje (vero),

da je dobrota srca tista, ki približuje nebesa zemlji, eno srce k drugemu srcu.

Božič je torej praznik približevanja Boga. Privzel si je človeško podobo, da nam bo blizu. Je pa tudi praznik našega približevanja. Bogu ni vseeno, kolikšna je razdalja med nami ljudmi, naj si bo v družini, sosedstvu, kraju ... Ker nismo na svetu vsak zase, drug mimo drugega, nam je prepustil možnost lastne uresničitve, da se po ljudeh, lepem odnosu do njih, približujemo Njemu in se tako dokončno uresničimo.

Božič kot konkreten dogodek uresničene Ljubezni Boga do nas lahko postane tudi naša zgodba zaljubljenosti v ljudi, saj povezuje naša upanja, naše sanje in hrepenenje po ljubezni, miru, domačnosti, varnosti. Bog ni brezimen Bog. Njegovo ime je zavezujoče: Emanuel – Bog z

nami. Naj ob letošnjem božiču tudi naše ime postane zavezujoče: Človek do in za ljudi ...

Vesel božič!
Vaš župnik

Jerneja Bonča, prejemnica občinskega priznanja

Občinska in krajevna priznanja v letu 2019

Na slavnostni prireditvi ob občinskem prazniku, ki ga Občina Gorenja vas - Poljane praznuje 23. novembra, ob prvi pisni omembi naših krajev, je župan Milan Čadež podelil letošnja priznanja Občine Gorenja vas - Poljane.

Priznanje Občine Gorenja vas - Poljane je za sooblikovanje kulturne podobe Poljan prejela **Jerneja Bonča, Steg Poljanska dolina 1** pa za širjenje skavtskih vrednot med mladimi na Poljanskem.

Priznanja Krajevne skupnosti Poljane so bila podeljena na prireditvi ob dnevu državnosti v Poljanah. Priznanja, ki jih je podelil predsednik KS Poljane Anton Debeljak, so prejeli: **Hermína Peternel, Janez Arnolj, Tadej Tavčar in Jože Košir.**

V nadaljevanju so predstavljeni dobitniki občinskih priznanj za našo KS (oz. delujejo tudi na našem območju) in dobitniki krajevnih priznanj z utemeljitvami predlagateljev.

Dobitniki občinskih priznanj iz KS Poljane v letu 2019

JERNEJA BONČA

Jerneja Bonča je prejela priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za sooblikovanje kulturne podobe Poljan.

Jerneja Bonča, učiteljica zgodovine, s svojimi talenti in njihovim uresničevanjem močno presega svojo poklicno izobrazbo in obseg dejavnosti, ki bi jih v svojem življenju uresničil povprečni prebivalec naše občine.

Že v otroštvu jo je pritegnilo sodelovanje na šolskih prireditvah in potem čarobnost gledališča, ki mu je zvesta že nekaj desetletij. Praktično je sodelovala pri vseh pomembnejših gledaliških uprizoritvah v Poljanah v zadnjih tridesetih letih, še posebej v vlogah Tavčarjevih ženskih likov. Njena dejavnost ni omejena le na sodelovanje pri poljanskem gledališču, pri katerem tudi letos nastopa kot Agata v priredbi *Visoške kronike v poljanskem narečju*. Jerneja že nekaj let vodi uredništvo lokalnega časopisa *Vaščan*, ki ga že 45 let izdaja Krajevna skupnost Poljane. V njem je v zadnjih nekaj letih pustila svoj osebni pečat: glasilo krajevne skupnosti je obogatila s kulturnimi prispevki spoštljive kakovosti. Tako je glasilo postalo nepogrešljiv del pričakovanj veselega decembra, ko nestrno pričakujemo

njegov prihod. Jerneja je v vseh teh letih sodelovala na večini kulturnih prireditev v krajevni skupnosti ter pogosto tudi na občinskih prireditvah kot avtorica besedil, voditeljica ali pevka, saj je članica več pevskih zborov v občini. Je tudi dejavna članica upravnega odbora kulturnega društva.

Njeni talenti in delovanje so prepoznavni tako znotraj kot onkraj občinskih meja. S tem pa prispeva (in bo gotovo tudi še v prihodnjih letih) k večji prepoznavnosti tako poljanske krajevne skupnosti kot Občine Gorenja vas - Poljane v širšem slovenskem prostoru.

STEG POLJANSKA DOLINA 1

Steg Poljanska dolina 1 je prejel priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za širjenje skavtskih vrednot med mladimi na Poljanskem.

Priznanje je prevzela Marija Možina, stegovodja.

Poljanski skavti že 17 let širijo svoje častno poslanstvo, ob katerem sledijo izpolnjevanju skavtskih zakonov ter pomagajo bližnjim. Od leta 2015 so samostojen steg, ki se je oblikoval iz pristnega sodelovanja s škofjeloškimi skavti. V vseh teh letih je v poljanski veji delovalo več kot 30 skavtskih voditeljev, ki so se udeležili več kot 20 izobraževalnih taborov in drugih izobraževanj. Za svoje člane so organizirali več kot 40 taborov. Člani različnih vej stega so se v minulih letih na rednih srečanjih, na načrtovanih in drugih dejavnostih zbrali več kot 1600-krat.

Vodniki in voditelji so na svojih dejavnostih opravili več kot 45.000 prostovoljnih ur. Vsako leto imajo kakšen poseben izziv – letošnji je bil mednarodni, saj se je četa na taboru v dolini Soče srečala z vrstniki iz Francije.

Skavti stega Poljanska dolina 1 so izjemen zgled prostovoljstva in vzgajanja zanj. S talentom, časom in energijo, ki jih dajejo na voljo v svojih krogih in rutkah, med mlade skavtske navdušence prinašajo krepitev narodne zavesti, jih učijo osnovnih veščin preživetja v naravi, predvsem pa jih spodbujajo, da postajajo boljši ljudje. Povezoval-

Marija Možina prevzela občinsko priznanje za poljske skavte

ni, sodelovalni, čuteči. Mladim ponujajo prostor, kjer se med seboj opogumljajo, rešujejo konflikte in praznujejo drobne osebne zmage. Kadar prehodijo dolge poti, kadar pomagajo, kadar premagajo samega sebe. Z zgledom, kako lahko mlad človek koristno gospodari s svojim talentom in časom, s postavljanjem drugega na prvo mesto, z odrekami in služenjem tlakujejo pot v tako zeleni jutrišnji dan, kjer bi se predvsem mladi lahko počutili koristne, potrebne in spoštovane.

Dobitniki priznanj Krajevne skupnosti Poljane za leto 2019

HERMINA PETERNEL

Hermína Peternel je prejela priznanje za desetletno prizadevno delo z mladimi na področju kulture v kraju v okviru Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane.

Delovanje Hermine Peternel je v zadnjih desetih letih pomembno zaznamovalo kulturno življenje naše krajevne skupnosti. Dogodki, ki jih pripravlja ali sodeluje pri njihovi izvedbi, sodijo med zelo odmevne in obiskane dogodke KD dr. Ivan Tavčar Poljane. Hermína s svojo ustvarjalnostjo in prizadevnostjo (so)oblikuje dve večji prireditvi v kraju. To sta miklavževanje in oratorij. Poleg tega pa nesebično pomaga pri drugih dejavnostih kulturnega društva.

Miklavževanje je Hermini po njenem prihodu v Poljane, pred desetimi leti, zaupal takratni predsednik kulturnega

društva Miha Tušek. Od takrat vsako leto na predvečer godu sv. Miklavža, v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Poljane, Hermína z gledališko igrico za otroke razveseljuje mladino naše krajevne skupnosti. Spomnili se boste gledaliških iger z naslovom: *Najlepše darilo* pa *Družinsko kosilo*, *Nebesa nad Poljanami*, *Dobrinček*, *Uporna antena*, *Ostržkova zgodba*, *Trije nebeški ključji*, *Praznovanje na gradu*. Nekatera dramatska besedila teh iger je Hermína napisala sama, druga pa je priredila. Sama je pogosto pripravila tudi scenografijo.

V igralsko zasedbo Hermína vselej vključuje otroke različnih starosti, s čimer krepki veselje mladine do gledališča ter pripomore k razvoju talentov, ki se pozneje nadgrajujejo v amaterski gledališki skupini. Delo s skupino do dvajset otrok je precej zahtevno in tega je dejansko zmožen le tisti, ki zna otroke pritegniti in jih spodbujati k vztrajnemu delu.

Hermína to zmore, kar dokazuje še eno področje njenega delovanja v kulturnem društvu in kraju. Namreč že od samega začetka ob začetku poletnih počitnic Hermína sodeluje pri organizaciji oratorija ter pomaga mladim animatorjem pri pripravi in izvedbi programa oratorija. S tem prenaša svoje znanje na generacije mladih animatorjev. Loti pa se v okviru oratorija tudi konkretnih nalog: od zbiranja materiala za posamezne delavnice oratorija do priprave gledališke igrice z udeleženci oratorija.

Hermína poleg vsega naštetega sodeluje tudi pri drugih dejavnostih društva. V mislih imamo različne delavnice za otroke, ki jih pogosto pripravi skupaj s svojimi družinskimi člani in znanci. Pri vsem svojem delu z mladino, ki se ga loti v okviru Kulturnega društva, pa je Hermína vselej zelo zanesljiva.

JANEZ ARNOLJ

Janez Arnolj je prejel priznanje KS Poljane za dolgoletno prizadevno delo v Kulturnem društvu dr. Ivan Tavčar Poljane ter za večletno delo v Svetu Krajevne skupnosti Poljane in v Občinskem svetu.

Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane sodi med najdejavnjša društva na področju kulture v naši občini. Nekateri prireditve v okviru društva vzniknejo brez posebnega povoda, spet druge razgibajo kraj ob okroglih obletnicah. So pa tudi take prireditve, ki se oklepajo pomembnih dni v letu in sodijo v železni repertoar kulturnega društva. Taka je tudi vsako leto dobro obiskana slovesna prireditev ob dnevu državnosti, ki jo že deseto leto po vrsti vodi in pripravlja Janez Arnolj, dolgoletni dejavni član kulturnega društva.

Prireditve ob dnevu državnosti se zgodi vsako leto na zelenici pred kulturnim domom na kresni večer, torej 23. junija. Morda je prav zato v njej nekaj skrivnostnega. Skozi leta si je pridobila sloves dobro organizirane in kakovostne kulturne prireditve, ki privablja občinstvo od blizu in daleč. Janez Arnolj vselej pripravi scenarij in pritegne k sodelovanju poleg Kulturnega društva še druga društva v kraju in tudi OŠ Poljane. Prireditve je zato primer dobrega sodelovanja v kraju.

Janezu Arnolju uspe na prireditve povabiti v goste vsako leto drugega slavnostnega govornika, ki zna s sodobno modro besedo nagovoriti državljanke in državljane našega kraja. S prefinjenim občutkom za lepoto besede in zvoka pa k sodelovanju vsako leto povabi drugačne glasbenike in drugačne avtorje veznih besedil.

Nastajanje in potek celotne prireditve spremlja z veliko odgovornostjo. Odli-

Prejemniki priznanj KS Poljane (Janez Arnolj, Jože Košir, Hermina Peternelj, Tadej Tavčar)

kujejo ga vestnost, delavnost in natančnost. Zato, vreden zaupanja, naloge vselej odlično izpelje.

Poleg sledi, ki jih Janez pušča v kraju preko kulturnega društva, je v preteklih osmih letih zaznamoval kraj tudi v Svetu KS in Občinskemu svetu. Nalogo svetnika je opravljal zavzeto in požrtvovalno. Čutil se je odgovornega za dobrobit krajanov in občanov, ki jih je zastopal. Prizadeval si je za razvoj kraja in občine ter za pomoč krajanom v stiki. Ker pa na njegovo pobudo člani Sveta KS Poljane že nekaj mandatov namenjajo svoje sejnine v dobrodelne namene, so bila tudi Janezova prizadevanja v Svetu KS pravzaprav delo prostovoljca.

TADEJ TAVČAR

Tadej Tavčar je prejel priznanje KS Poljane za uspešno dolgoletno delo v Prostovoljnem gasilskem društvu Poljane ter za prispevek pri razvoju operativne enote Prostovoljnega gasilskega društva Poljane, predvsem na področju tehničnega reševanja.

Tadej Tavčar je v gasilskih vrstah že od malih nog. Otroška želja biti gasilec in pomagati sočloveku v nesreči se mu je izpolnila pri sedmih letih, ko se je kot pionir vključil v gasilke vrste Prostovoljnega gasilskega društva Poljane. Od takrat je v gasilskih vrstah neprekinjeno že 20 let.

V pionirskih in mladinskih ekipah se je Tadej dejavno udeleževal tekmovanj na ravni zveze, regije in države ter tudi

tekmovanj zunaj meja naše države. Mladinske ekipe, katerih član je bil, so osvajale odlične rezultate, na katere je Prostovoljno gasilsko društvo Poljane ponosno še danes.

Tadejeva zagnanost v gasilskih vrstah je postala še bolj vidna, ko se je pridružil operativni enoti, kjer je s svojim zanimanjem in prizadevnim delom na številnih tečajih in usposabljanjih – predvsem iz tehničnega reševanja – pridobival znanje in novosti vpeljeval v operativno enoto.

Tadej v gasilskem društvu zaseda mesto nižjega gasilskega častnika I. stopnje. V letih med 2013 in 2018 je bil član Upravnega odbora društva, trenutno pa je tudi član poveljstva Prostovoljnega gasilskega društva Poljane. Poleg rednega dela v društvu je zadolžen tudi za področje vrhne tehnike, kjer se redno izobražuje in usposablja ter sledi trendom v razvoju opreme in pripomočkov. Vse novosti in pridobljeno znanje s področja vrhne tehnike prenaša na člane gasilske enote in tako pripomore k lažjim intervencijskim posredovanjem na zahtevnejših in nevarnejših terenih. Tadej tudi sicer vedno dejavno sodeluje pri vseh izboljšavah v društvu, tako pri voznem parku kot pri urejanju samih prostorov društva.

V odnosu do drugih je Tadej vedno korekten in pošten. S svojo preprostostjo, a hkrati strokovnim poznavanjem gasilske dejavnosti in tehnike zna vedno stopiti v dialog in prisluhniti tistim, ki potrebujejo gasilsko pomoč. Prosto-

voljstvo mu je bilo položeno v zibelko, kar lahko potrdijo krajan, ki so bili v stiku z njim ob izvajanju pomoči. Pri tem pa ne pozablja na pomen prepoznavnosti in promocije gasilstva ter kraja, v katerem deluje.

JOŽE KOŠIR

Jože Košir je prejel priznanje KS Poljane za izjemno pripadnost športu ter športne dosežke v teku in kolesarjenju.

Jože Košir je napornemu poklicu v gradbeništvu in skrbi za svojo družino ter manjšo kmetijo v Hotoveljski grapi pred leti dodal še športno dejavnost, ki pa je kmalu postala redni spremljevalec njegovega življenja v naravi. Tek, kolesarjenje, plezanje, gornišstvo, turna smuka so leta krepili njegov značaj in vzdržljivost ter ga izoblikovali v izjemnega športnika, ki se danes ponaša z lepimi rezultati.

Pretekel je več gorskih maratonov in ultramaratonov; med njimi Ultra pušeljc trail, Maraton štirih občin, Ljubljanski maraton, Občinski pohodni krog in še več drugih. Letos junija se je udeležil Ultra pušeljc gorskega maratona in kot tretji v svoji kategoriji v 18 urah in 9 minutah pritekel na cilj.

Drugo njegovo športno področje je kolesarjenje. Večkrat se je udeležil Maratona Franja, Vzpona s kolesi na Blegoš in še več drugih kolesarskih dirk. Vzpon s kolesi na Blegoš je leta 2016 zaključil na cilju kot prvi. Naslednje leto pa je na Občinskem prvenstvu v kolesarjenju zasedel drugo mesto.

Jože je dejaven tudi v domačem plezalnem društvu Cempin. Drugače pa se večkrat rad odpravi od doma na Triglav. Po navadi jo v družbi treh ali štirih ob petih popoldne mahne čez Blegoš, preči Črno prst, vmes stopi na Komno, ob desetih dopoldne drugega dne pa že z vrha Triglava opazuje svet pod seboj. Tako se vedno znova izkaže njegova jeklena volja pri premagovanju življenjskih ovir.

Zbral in uredil
Jaka Šubic

Ob 500-letnici cerkve sv. Jurija na Volči je bilo slovesno. (Foto: Bernarda Jesenko Filipič)

Utrip župnije v letu 2019

Kamen ne utripa, utripa lahko le srce, ki čuti, poganja kri in omogoča, da je telo živo. V pogledu na župnijo veliko lažje zaznamo in opazimo, kar je narejeno na zunaj, kar je vidno, kako je drugačno v primerjavi s prej. To so zapiski v materiji, v snovi.

Lahko obujamo spomine na dogodke, ki so se zgodili. Kako nas je zaznamoval čas, ki je medtem že postal stvar kronike, torej snov preteklosti, ostaja prikrito radovednemu očesu. Kaj se je v enem letu zgodilo med nami, kakšni so odnosi, ki jih gojimo drug do drugega, pa je resničnost, zapisana v srcu in v domu slehernega posameznika. Radosti ne prinaša le dejstvo, da je neka stvar končana. Veliko več pomeni zadovoljstvo ob motivih, ki so gnali naprej, nas med seboj povezali in obogatili s spoštovanjem drugačnosti. To so zapiski, shranjeni v duše ...

Leto, ki se izteka, nas je zaznamovalo s praznovanjem petstoletnice posvetitve podružnične cerkve sv. Jurija na Volči. Ko gledam ponekod mlaje, na katerih je »prometni« znak s številko dvajset, trideset, petdeset, sedemdeset, ne morem kaj, da ne bi pomislil, kako velik »znak« bi moral biti, da bi nanj zapisali – petsto. In je tudi bil! Kdor se je vozil proti Volči, ga je opazil, tako podnevi kakor po-

noči. Številka sama po sebi ostaja hladna. Če pa pomisliš, koliko ljudi bi stalo na hribčku ob cerkvi, ki jih je čas poklical v bivanje, koliko človeških, osebnih, družinskih zgodb je vtkanih v to razsežnost petstotih let, ne moreš ostati nem in gluh opazovalec zgodovine ... Zagnanim domačinom se gre zahvaliti za vse, kar so storili, da je bilo praznovanje presežno, povezujoče, zares praznično.

Obisk škofa Jamnika je dodal »jagodo na torto«. Navsezadnje še vreme ni bilo pomembno.

Drugi »živi« dogodek, ki je segel v srce, je bil oratorij. Koliko korakov, ur, navdušenja animatorjev (tistih, ki dajo dušo – animo dogajanju), da so obrazi otrok žareli, starši delili veselje in oboji vadili z mišicami Petra Klepca, ki je bil »močan« v pomoči drugim. Krhkost življenja, ki so se je animatorji zavedeli ob skupnem praznovanju po sklepu oratorija, je pognala duha v novo stvaritev. Zagnano so pripravili »Miklavža« za otroke in približali najmlajšim lik svetnika, ki zaradi radodarnosti ne more zastarati.

Posvetitvena listina cerkve na Volči iz leta 1519 (Foto: Bernarda Jesenko Filipič)

500 let od posvetitve cerkve sv. Jurija na Volči (Foto: Bernarda Jesenko Filipič)

Bolj kakor v spomin se je v koleno pisca te kronike zapisal pohod ministrantov na Triglav. Opremljeni, varno spremljani so se srečali z Očakom na vrhu, prestali planinski krst in zvesti neugnanim genom skrbeli za igriva presečenja. Hvala Bogu, da njihova leta, šteta vsa skupaj, niso odtehtala šestetih let vodnika in župnika. Dva proti trinajstim je le razlika!

»Vsakoletnih« praznovanj ne bom našteval. Tako družine kakor vsi skupaj

smo prepevali veselo alelujo, korakali v velikonočni procesiji, peli šmarnične pesmi, se veselili ob prazniku podelitve Božje moči (birmi), pozdravljali imenitnega gosta, ki je prišel na obisk v drobni hostiji na dan prvega svetega obhajila, obiskovali »sejme« na podružnicah ...

Škoda bi bilo, če bi šel mimo dveh dogodkov, ki sta se zgodila na podružnici sv. Volbenka. Junjski večer dalmatinskih pesmi v izvedbi klape Mali grad je

potrdil sozvočje navzočega občinstva in od obokov se odbijajočih tonov nadčasnih melodij ... Zadnji dve nedelji v oktobru pa smo se poslovili najprej od mežnarice Francke, teden dni kasneje od njenega moža, mežnarja Janka, ki sta vsak na svoj način zaznamovala čas in dogajanje v cerkvi, ki je posvečena sv. Volbenku, in okrog nje. Naj počivata v miru.

Luknjam v spominu gre pripisati vzdih »o, saj res« ob dogodkih, ki jih nisem zajel v ta zapis, a so se zgodili, zaznamovali in pri marsikom tudi ostali. S krsti smo presegli mejo štirideset, smrt je kosila šestnajstkrat, zavezujoči »da« je pred Bogom, pričami in prijatelji izreklo šestnajst parov, ne glede na kraj njihovega stalnega bivališča ... Tako rojstvo kakor smrt, potrjena ljubezen kakor neugodna diagnoza zaznamujejo naše hitenje v krogu časa ...

Na koncu naj omenim še zapiske v materialu, v snovi.

Ob pogledu na urejeno dvorano pod cerkvijo, v kar so nas prisilile poplave 2014, je kakor v en glas poletelo vprašanje: »Kdo je pa to delal?« Hvala Bogu, da so srečanja ob kavici in piškotih po družinskih mašah dala nov pečat in pomen obnovi prostora, ki omogoča srečanja ...

Na Gori (Malenskem vrhu), na najvišje ležeči podružnici – 985 m nad morjem, nadaljujemo z obnovo notranjosti cerkve. Odbit je ves vlažni omet v višini dveh metrov, skopan je dotrajan tlak, urejena je drenaža, položen je estrih. Čez zimo bo nameščen sušilni omet, spomladi nov kamniti tlak in poleti bo sledilo beljenje notranjosti cerkve. Vse to se seveda ne dogaja samo od sebe. Rušenje nekdanje cerkve, ki je bilo »požegnano« s strani ustanove za ohranjanje kulturne dediščine, je dodatna spodbuda, da ohranjamo to, kar je bilo »sveto« našim predhodnikom in ostaja »sveto« tudi nam in generacijam, ki sledijo ...

kronist **Jože Stržaj**

V eni izmed velikih iger na oratoriju so se otroci skupaj s Petrom Klepcem z grajenjem zidu in bojem zaščitili pred napadom Tatarov.

Bralna urica s kužkom

Krajevna knjižnica Poljane

Krajevna knjižnica Poljane je ena izmed sedmih (Gorenja vas, Sovodenj, Škofja Loka, Trata, Železniki, Žiri) enot Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka. Nahaja se v prostorih Kulturnega doma Poljane že od leta 1980, ko se je razprostirala zgolj na 20 m². Nove, razširjene prostore je pridobila leta 2008 (slavnostno odprtje je potekalo 21. 11. 2008), in sicer dodatnih 51 m². Knjižnica, ki je bila do tedaj odprta enkrat tedensko tri ure (sreda 16.00–19.00), je tega leta tudi dvakrat povečala obseg svojega obratovanja. Prvič je 6. 2. 2008 svoja vrata odprla za dodatne tri ure ob sredah (13.00–19.00), drugič pa 7. 11. 2008 z dodatnim dnevom odprtosti (petek 10.00–15.00). Leto poprej, 10. 1. 2007, se je v knjižnici pričela računalniška izposoja gradiva.

	FOND	IZPOSJOJA	OBISK
1980	260	1.204	300
2008	6.667	10.472	3.035
2013	9.735	43.530	13.776
2018	11.140	50.135	15.958

STATISTIKA Krajevne knjižnice Poljane

KRAJEVNA KNJIŽNICA POLJANE

Poljane nad Škofjo Loko 77

04/518 33 80

poljane@knjiznica-skofjaloka.si

delovni čas

sreda 13.00–19.00

petek 11.00–17.00

www.knjiznica-skofjaloka.si

*»Brez knjižnic, kaj nam ostane?
Nimamo preteklosti niti prihodnosti.«
(Ray Bradbury)*

TEJA IN HARA VAS VABITA NA BRALNE IN IGRALNE URICE vsak drugi PETEK v mesecu ob 17. uri

- **Bralne urice** so namenjen otrokom od 6. leta dalje.
- Na voljo je **10 mest**.
- **OBVEZNE** so predhodne **prijave!**

Članstvo v knjižnici je za otroke do dopolnjenega 18. leta starosti brezplačno, članarina za odrasle znaša 14,00 evrov in velja od datuma vpisa za eno leto. Gradivo si lahko izposodite za obdobje 14 dni ali tri tedne in ga je možno tudi podaljšati. Izkaznica je enotna, tako da si lahko gradivo izposodite v vseh enotah KIT Škofja Loka.

Knjižnica že vrsto let lepo sodeluje z Vrtcem Agata Poljane. Vsak mesec prihajajo skupine na pravljico urico, najmlajše in skupine v enoti Javorje knji-

žničarke obiščemo v njihovih prostorih. Vsako leto nas obiščejo tudi otroci prve triade OŠ Poljane, ki jim pripravimo zanimivo bibliopedagoško urico.

Krajevna knjižnica Poljane v svetlih in lepo opremljenih prostorih svojim obiskovalcem nudi 11.000 enot gradiva. Na voljo je približno 20 različnih časopisov, ki si jih lahko tudi izposodite. V knjižnici je možen dostop do interneta, obiskovalcem sta na voljo dva računalnika. Nudimo storitev tiskanja in črno-belega fotokopiranja gradiva.

V času od oktobra do aprila potekajo razne obknjižnične dejavnosti. Prvi petek v mesecu Ura pravljic, drugi petek (v sodelovanju z Ambasadorji nasmeha) Bralna urica s kužkom, tretji petek Ustvarjalna delavnica. V sodelovanju z zunanjimi sodelavci se trudimo organizirati predstavo ali dve za otroke.

Vse dejavnosti so brezplačne in članstvo v knjižnici ni pogoj za udeležbo.

Bernarda Buh,
knjižničarka

		PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA
ŠKOFJA LOKA	Oddelek za odrasle	8.00–19.00	8.00–19.00	8.00–19.00	8.00–19.00	8.00–19.00	07.30–12.30
	Mladinski oddelek	10.00–19.00	10.00–17.00	10.00–19.00		10.00–19.00	
TRATA		14.00–19.00		14.00–19.00		10.00–15.00	
POLJANE				13.00–19.00		11.00–17.00	
GORENJA VAS		11.00–17.00	13.00–19.00		13.00–19.00		
ŽIRI		14.00–19.00	14.00–19.00	10.00–15.00		14.00–19.00	
ŽELEZNIKI			14.00–19.00	10.00–15.00	14.00–19.00	14.00–19.00	
SOVODENJ						13.00–17.00	

OBRATOVALNI ČAS KNJIŽNICE IVANA TAVČARJA ŠKOFJA LOKA z vsemi enotami

Vsak je včasih veliko večji od samega sebe*

Ko je znova prišel čas, da za Vaščana povzamem dogajanje v Kulturnem društvu dr. Ivan Tavčar Poljane, me je prešinilo nenavadno vprašanje: Ali je poročilo o delu društva lažje narediti takrat, ko je dejavnosti v društvu manj, ali takrat, ko jih je veliko? Če jih je malo, ti sicer samo pisanje ne vzame veliko časa, je pa muka v tem, kako iz majhnega narediti veliko – saj vsi radi vidimo, da je naše delo videti vredno, pomembno; če je veliko izvedenih dogodkov, takrat ni težav z vsebino, ampak z vrednotenjem: obseg prispevka ima svoje omejitve in je v njem potem treba izpostaviti le tisto, kar je pomembnejše. Pri tem si v nevarnosti, da bi po naključju prezrl kakšen dogodek ali nekemu drugemu morda določil (pre)veliko pomembnost.

Ki boma delil, a tole a u dolin? – Prizor iz *Visoške kronike v poljanskem narečju* (Foto: Jana Jocič)

Pri predstavitvi letošnjega delovanja društva se srečujem s slednjim položajem. Vendar v tem primeru gre bolj za sladke skrbi: ko pregledujem dogajanje za nazaj, spet podoživljam vse tiste lepe in prijetne trenutke, spominjam se najprej obrazov, polnih negotovosti in pričakovanj, ki se na koncu predstav ali koncertov spremenijo v zadovoljne, vesele in nasmejane. Letošnje leto je za društvo nasploh nekaj izjemnega, leto, ki se je približalo tistim iz osemdesetih in devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so poljanski prostovoljni kulturni delavci dosegali svoje velike dosežke.

Stota obletnica izida Tavčarjeve *Visoške kronike* je ponudila priložnost, da v tem prazničnem letu uresničimo še eno poljansko zgodbo o uspehu. Ko je ob koncu lanskega leta Andrej Šubic razkril, da je pripravil lastno dramatisacijo *Visoške kronike v poljanskem narečju* in da že nekaj časa po malem premišljuje, koga bi lahko pritegnil k igranju, in tehta, ali smo kot društvo zmožni izpeljati tak projekt, smo ta-

koj podprli to pobudo in potem še tisto drugo, ki se nam je zdela še bolj drzna, da na Visoko, pred Tavčarjev dvorec, pripeljemo ansambel SNG Drama iz Ljubljane, z njihovo uprizoritvijo *Visoške kronike* v režiji Jerneja Lorencija. Glede na ves vložen napor bi danes lahko rekli, da bi uresničitev le ene izmed teh pobud pomenila velik uspeh. Uresnili smo obe.

Kako nam je uspelo?

Andrej je v gledališko skupino pritegnil, poleg večine tistih, ki so v preteklih letih že sodelovali na njegovih gledaliških projektih, še nekaj novih igralcev, ki so prvič stopili na oder; sam je bil nosilec več dejavnosti (režiser, igralec, motivator, organizator), imel pa je tudi močno oporo v Jaku in ostalih članih tehniške ekipe, ki so se po potrebi vključevali tudi kot igralci. V drugi fazi priprav se je z nasveti vključila še mlada režiserka Tatjana Peršuh in pomagala, da so nekateri prizori postali še bolj prepričljivi. Od pre-

miere dne 7. 6. 2019 je sledilo še okrog 15 ponovitev, od Svetega Duha, Škofje Loke, Poljan, Sovodnja do Žirov; po novem letu sledijo še gostovanja po drugih krajih Slovenije. Hkrati poteka priprava knjige, ki bo vsebovala snov Andrejeve dramatizacije *Visoške kronike v poljanskem narečju*, z ilustracijami Maje Šubic, na podoben način, kot je že izšla knjiga *Cvetje v jeseni*. Zgodba *Visoške kronike v poljanskem narečju* še traja in je težko oceniti, kdaj in kako se bo zaključila.

Za gostovanje SNG Drama iz Ljubljane na Visokem je bil oblikovan organizacijski odbor, ki ga je vodil Frenk Tavčar (sodelovali so še Mateja Stržinar, Andrej Šubic, Matej Demšar, Jože Debeljak, Miran Osredkar, Goran Šušnjar in na začetku še Romana Bohinc). Nihče izmed nas, razen Romane, ni imel praktičnih izkušenj pri organizaciji dogodka, ki ga na prostem obišče več kot 800 ljudi. Zato nam je bilo izjemno pomembno sodelovanje s predstavniki

* *Svako je ponekad daleko veći od samog sebe*, verz iz pesmi srbskega pesnika M. Komadine (1955–2003)

PGD Poljane pod vodstvom Damjana Vidmajerja in člani ŠD Poljane, ki jih je koordiniral Gašper Klinec. Sodelovanje v tem odboru je bilo zelo dragoceno, ker je potekalo v vzdušju odprtosti, pripravljenosti prisluhniti drugemu (tudi če je zastopal drugačno mnenje), z veliko potrpežljivosti in vztrajnosti, da se sprejme pravilna rešitev. Vsak je odgovorno prevzemal svoje zadolžitve in jih uresničeval s predstavniki občin, s pokrovitelji, z zunanjimi izvajalci (ki so bili odgovorni za specifične dejavnosti, ki jih sami nismo mogli izvesti). Pri izvedbi dogodka je sodelovalo veliko članov kulturnega društva ter tudi nekaj prostovoljcev. Lahko rečemo, da je bil ta projekt dobesedno »poljanski«, kulturno društvo je bilo tukaj le neko institucionalno ozadje, ki je dajalo formalni okvir za uresničitev zastavljenih dejavnosti.

Se vam zdi tole nekoliko drugače od tistega, kar vidite okrog sebe v družbi, politiki, v službi?

Odločitev, da bo uprizoritev zunaj, pred Tavčarjevim dvorcem, je bila pogumna, ker je bila tvegana, ampak pravilna, ker je prinesla nepozabno doživetje vsem tistim, ki so kmalu po nevihti začeli prihajati na dobro pripravljeno prizorišče. Tudi sami igralci so to predstavo doživeli kot nekaj enkratnega, kot vrhunec, po katerem ni mogoče predstaviti nekaj novega.

Oba dogodka sta močno odmevala v lokalnem okolju, oglasili so se tudi regijski in nacionalni mediji, ki so prepoznali, da smo v Poljanah uresnili nekaj, kar je daleč od samoumevnega in kar lahko uspe le društvom, ki si prizadevajo za kakovost in v to vlagajo ve-

Zaključno srečanje organizatorjev gostovanja SNG Drama Ljubljana na Visokem (Foto: Boštjan Poljanšek)

liko dela, časa in znanja. Oktobra smo na Visokem organizirali tudi predavanje dr. Franca Križnarja o glasbi iz časa dogajanja *Visoške kronike* kot prikaz dodatne dimenzije snovi, ki jo roman obravnava.

Če bi bilo to vse, potem bi rekli, da se je letos vse vrtelo le okrog *Visoške kronike*. Vendar ni tako. Že od januarja so se začele nove dejavnosti, s katerimi želimo obogatiti kulturno ponudbo v Poljanah. Vzpostavili smo sodelovanje z Glasbeno šolo Škofja Loka, znotraj katerega so učenci in učitelji glasbene šole nastopili januarja najprej v Šubičevi hiši (solistični nastopi), aprila v dvorani kulturnega doma (pihalne zasedbe in pihalni orkester) ter junija na proslavi dneva državnosti (kvintet trobil učencev in godalni kvartet učiteljev glasbene šole). S tem sodelovanjem želimo omogočiti, da učenci glasbene šole iz Poljanske doline pogosteje nastopajo pred domačim občinstvom ter v dogodke v kraju vključiti več klasične glasbe.

Na predvečer kulturnega praznika smo organizirali prireditev pod nazivom *Odmevi Cankarjevega leta*, na kate-

ri smo si lahko ogledali likovne izdelke umetnikov ZU Škofja Loka na temo Cankarja in njegovega ustvarjanja, poslušali nekaj odlomkov iz Cankarjevih del ter prisluhnili ddr. Igorju Grdini, ki je predstavil lik Ivana Cankarja na podlagi dodatnih raziskav, ki jih je zbral v svoji zadnji knjigi *Ivan Cankar – portret genija*.

Prireditve ob materinskem dnevu / dnevu staršev pod naslovom *Srečanje dveh svetov* je letos prinesla, poleg standardnih glasbenih in plesnih točk otroških skupin in posameznikov nastop Poljanskih orgličarjev in slovo glasbene skupine Planinca. Za skupino Planinca je bila ta prireditev res nekaj posebnega: spomnila jih je na njihov prvi nastop pred trinajstimi leti prav na praznovanju materinskega dneva; po drugi strani so na tej prireditvi zadnjič nastopili v javnosti kot skupina. Od članic in članov skupine (Lojzka Čadež, Minka Cankar, Štefka Bogataj, Milena Stanonik, Rakjo Bogataj, Milan Kalan, Anton Krek) in z njihovo nekdanjo umetniško vodjo Brigito Šubic smo se poslovili z rožicami in besedami zahvale.

Sredi bogatega junijskega dogajanja se je zgodil še *Večer z orglicami* na Vidmu. Tonetu Kreku in njegovim orgličarjem je uspelo zbrati nekaj glasbenih skupin in posameznikov (Marjan Urbanija in Sejmarji iz Mengša; Škofje-loški oktet, Preloški muzikantje in Oto Nemanič), s katerimi naše orgličarje povezuje dolgoletno sodelovanje, letos sta zraven sodelovala še brata Hostnik iz Škofje Loke (Drajnarjuva vampa), ki sta z nenavadno glasbo in zanimivi besedili v loškem narečju vzbudila pozornost številnih obiskovalcev na Vidmu.

Koncert pihalnih skupin in orkestra GŠ Škofja Loka (Foto: Goran Šušnjarič)

Zadnji nastop skupine Planinca (Foto: Franc Dolenc)

Poljansko praznovanje dneva državnosti, ki ga v sodelovanju s krajevno skupnostjo, Osnovno šolo Poljane in drugimi poljanskimi društvi organizira kulturno društvo, z Janezom Arnoljem kot glavnim nosilcem, vsako leto preseneti bodisi z bogatim in kakovostnim kulturnim programom bodisi z nastopom izbranega slavnostnega govornika. Letošnja prireditev je bila izjemno kakovostna, ker se je ujemalo vse: od vremena, veznega besedila, izvrstnih glasbenih nastopov in izjemnega nastopa Rosvite Pesek kot slavnostne govornice.

Zadnje četrletje tega leta so zaznamovali dogodki s skupnim naslovom *Filmi Maka Sajka in naš čas*. Z njimi smo želeli javnost seznaniti z življenjem in delom našega sokrajana Maka Sajka, nekdanjega režiserja dokumentarnih kratkih filmov, ki je med letoma 1961 in 1975 ustvaril izjemne izdelke, ki so vsebinsko aktualni tudi danes. V času nastanka je marsikateri izmed njih predstavljal pionirsko delo ali korak čez mejo družbeno sprejemljivega. Čeprav je bil večkrat nagrajen doma in

v tujini, je bil prisiljen zamenjati poklic in se umakniti iz kinematografije. Pred desetimi leti je bil znova odkrit in nagrajen z Badjurovo nagrado za življenjsko delo. Trije dogodki, ki smo jih pripravili v našem društvu, naj bi predvsem pokazali življenjsko zgodbo režiserja ter aktualnost njegovih izdelkov tudi 55 let po prvi predstavitvi. Dva izmed njegovih filmov (*Strupi* in *Turnir pri Šumiku*) smo povezali s temami, za katere menimo, da jih je danes treba obravnavati tudi v Poljanski dolini: skrb za okolje in sobivanje med človekom in divjimi zvermi. S tem smo konkretno umetniško prakso povezali z aktualnim družbenim dogajanjem v okolju, v katerem prebivamo.

Seveda vseh dejavnosti tukaj ne moremo podrobneje opisati – o njih redno poročamo na občino: o vseh fotografskih in likovnih razstavah, o sodelovanju pri miklavževanju, o likovnih delavnicah in skrbi za varovanje kulturne dediščine, o likovnem in literarnem razpisu, povezanem z delom Janeza Jesenka, o pripravi veznih besedil na kulturnih prireditvah ter pisanju pri-

spevkov za lokalne časopise, o pisanju pripomb in predlogov na obstoječi Pravilnik o sofinanciranju programov ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v Občini Gorenja vas-Poljane.

Uspešno delovanje naših članov v dobro lokalne skupnosti prepoznavata tudi Krajevna skupnost Poljane in Občina Gorenja vas – Poljane, tako da so Hermina Peternel in Janez Arnolj ter Jerneja Bonča prejemniki letošnjega priznanja krajevne skupnosti oziroma občinskega priznanja.

Vseh teh dogodkov ne bi bilo brez zagnanosti članov društva in povezovanja ter sodelovanja z drugimi društvi, institucijami (občine, krajevne skupnosti, šole, zavodi) in prizadevnimi posamezniki. Sodelovanje se ne zgodi samo od sebe – zgraditi ga je treba, še posebej takrat, ko na začetku pripravljenost obstaja le na eni strani. Dobro sodelovanje se zgodi takrat, ko drugo sodelujočo stran sprejmeš kot enakopravnega partnerja, ko iskreno pokažeš, da ceniš njegovo delo. Ko se to zgodi, se začnejo dogajati čudeži.

Vsak je včasih veliko večji od samega sebe: vsi tisti, ki so prvič stopili na oder in na koncu zelo prepričljivo odigrali svoje vloge v »poljanski« *Visoški kroniki*, skupaj s preostalo igralsko zasedbo; organizatorji gostovanja SNG Drama Ljubljana na Visokem, katerim je uspel izjemen organizacijski podvig; organizatorji in izvajalci na dnevu državnosti in *Večeru z orglicami*, ki so dvignili lestvico kakovosti, ko smo mislili, da višje ne gre; nosilci dejavnosti v projektu *Filmi Maka Sajka in naš čas*, ki so prestopili meje dosedanjega delovanja svojih sekcij in dejavno vstopili v širše kulturno oz. družbeno dogajanje v občini in naprej. Ne nazadnje je sebe preseglo tudi kulturno društvo kot celota, ker uspešno dviga standarde svojega delovanja in sodelovanja. Prav v sodelovanju bomo lahko VSI postali večji od samih sebe, vendar ne le včasih, ampak VES ČAS, dokler bo sodelovanje trajalo. Za to si prizadevamo še naprej.

Goran Šušnjar,
predsednik KD dr. Ivan Tavčar Poljane

Siniša Gačić in Mako Sajko – Pogovor dveh režiserjev (Foto: Bernarda Jesenko Filipič)

Rdeči križ – prisoten in potreben v naši krajevni skupnosti

»V Rdečem križu Slovenije smo ves čas pripravljeni, da pomagamo reševati življenja, ko je to potrebno in tako, kot je treba: z več kot stotimi ekipami prve pomoči, organizacijo krvodajalskih akcij, iskanjem pogrešanih, materialno pomočjo in s predanim delom več kot tisoč prostovoljk in prostovoljcev.«

Tako se je na spletni strani na kratko predstavil Rdeči križ Slovenije. Tudi Krajevna skupnost Poljane je vključena v to človekoljubno organizacijo. Sodi v Območno združenje (Rdečega križa Slovenije) Škofja Loka, ki vključuje 18 krajevnih organizacij in ki delujejo na območju štirih občin: Škofja Loka, Gorenja vas - Poljane, Železniki, Žiri. V naši občini v okviru Krajevne organizacije Rdečega križa Poljane deluje kar 14 prostovoljcev.

Naše delo se po vsebini od lanskega ni veliko spremenilo. Ne beležimo velikih dogodkov in uspehov, a smo s svojim delom kljub temu ves čas prisotni in nujno potrebni. Morda še bolj kot kdaj koli prej v preteklosti. Osamlje-

nost je vedno pogostejši pojav med starejšimi, zato se največ posvečamo prav njim. Starejše občanke in občane smo obiskovali v domu za starejše, namenili smo se obiskati vse občane, starejše nad 90 let starosti. Med njimi smo se posebej spomnili dveh občank in dveh občanov, ki so praznovali svoj okrogli jubilej. V oktobru smo pripravili že tradicionalno srečanje starejših občank in občanov nad 75 let starosti v Krajevni skupnosti Poljane. Srečanje se je začelo najprej s sveto mašo v domači župnijski cerkvi in nato nadaljevalo z druženjem v Kulturnem domu v Poljanah, kjer je za veselo razpoloženje poskrbel Jože Dolenec s svojo harmoniko, na basu pa ga je spremljala njegova žena Valerija.

Srečanje starejših občanov KS Poljane

Seveda nismo pozabili tudi na mlajše generacije. Skupaj z osnovno šolo smo organizirali krvodajalsko akcijo. Neprecenljivi so vsako leto paketi samopomoči in plačila položnic tistim, ki se med nami znajdejo v hudi finančni stiski.

Stiske in nesreče nikoli ne počivajo, zato bomo z vami tudi v letu, ki je pred nami. V imenu območnega združenja Rdečega križa Škofja Loka in v imenu vseh odbornic in odbornikov KORK Poljane vam želimo, da bi bilo leto bogato s človeško toplino, zadovoljstvom in zdravjem. Božične praznike pa doživite v polnosti in blagoslovu.

Franc Dolenec

150 let gasilstva v Sloveniji, 125 let v Poljanah

Biti gasilec je čast, je odgovornost in pomeni predvsem biti na razpolago za sočloveka. Tudi oprema ne pomaga nič, če ni tistega najpomembnejšega, to sta duša in srce ter skrb za soljudi. Gasilci nismo zmeraj uživali ugleda, ki si ga zaslužimo. Ljudje se v preteklosti dostikrat niso zavedali pomena gasilstva. Ker pa se število nesreč, požarov, žleda, poplav povečuje, je pridobila pomen tudi ta zavest. Ko vsi drugi obupajo, se ustrašijo, odidejo, gasilec vztraja. Tako smo razmišljali v gasilskih vrstah ob 150. obletnici gasilstva v Sloveniji, ki smo ga letos praznovali v Metliki.

Oprema vozil na dan odprtih vrat

Kot uigrana vojska več tisoč gasilk in gasilcev v svečanih uniformah, z resnim pogledom, je korakala na praznični dan po glavni metliški ulici, za njimi pripadniki drugih enot zaščite in reševanja. Nato je počasi mimo zapeljal še ešalon gasilskih vozil. Ponos na obrazih pripadnikov največje humanitarne organizacije v državi je bil upravičen. Sto petdeset let slovenskega gasilstva je zavidljiva doba. Nanjo smo ponosni tudi poljanski gasilci.

Gasilstvo namreč ni služba, je način življenja. Posebno v tem času, ko angažiranost gasilcev močno presega naše prvotno delo. Že dolgo ne nudimo več zgolj pomoči v naravnih nesrečah, temveč se je naše delo močno razširilo in razvejalo čez celo leto.

V začetku leta najprej preizkusimo svojo telesno pripravljenost, ko se ob polni luni odpravimo na Blegoš. Prvi počitek s toplim okrepčilom napravimo šele pri Andrejonu, da potem lahko nadaljujemo težji del poti, na kateri

Gasilska vaja v podjetju Polycorn

nas ovira mrzel veter in sneg. Tudi letos smo dokazali, da smo telesno dobro pripravljeni na leto, ki je pred nami.

Je pa pohod na Blegoš tudi svojevrsten družabni dogodek, ki v gasilskih vrstah ni osamljen primer. Tu je še tradicionalni kres pri Tavčarjevem dvorcu na Visokem, kjer je za vzdušje letos skrbela glasbena skupina Hozentregarji. Obiskovalci so bili zadovoljni, posledično pa tudi mi. Največji družabni dogodek v organizaciji gasilcev v Poljanah je že vrsto let gasilska veselica. Precej dela, predvsem priprava, je vloženi vanjo, posebno še, če nam vreme ni naklonjeno, tako kot je bilo tudi letos, ko smo morali veselico prestaviti za 14 dni. Obisk je bil zaradi tega manjši, kot smo pričakovali. A smo ob vseh težavah na koncu vendarle zadovoljni z izpeljavo.

V aprilu smo organizirali pobiranje odpadnega železa. Ugotavljamo, da ga je po domovih še vedno veliko, čeprav ga redno vsako pomlad pobiramo že deset let.

Ker smo gasilci zelo dobro organizirani in ker je red pomembna vrlina gasilske dejavnosti, znamo pomagati tudi tako, da se ponudimo kot redarji v domačem kraju ali zunaj njega. Tako smo letos v maju skrbeli za red na ankaranskem dobrodelnem teku.

Pomemben del naše dejavnosti je izobraževanje, ki se preveri na tekmovanjih. Priprave začnemo takoj, ko se v septembru odprejo šolska vrata. Letos nam je uspelo nastopiti z dobro pripravljenimi in močnimi ekipami od pionirjev do veteranov. S tekmovanja, ki ga pripravlja Gasilska zveza Škofja Loka, smo prinesli lepo zbirko pokalov. Naj jih nekaj od teh naštejemo: pionirji Poljane 2 so bili šesti, pionirji Poljane 1 pa osmi, mladinke so tekmo-

vale z dvema ekipama, zasedle pa so prvi dve mesti. Članice A in člani B so zasedli tretje mesto, starejši gasilci pa so zasedli izvrstno četrto mesto. Tekmovali smo tudi na državni ravni. Na Kopah, kjer je potekala državna gasilska orientacija, so mladinci zasedli 19. mesto, pripravniki so bili peti, pripravnice pa četrte. Vsem tekmovalcem iskreno čestitamo.

Brez izobraževanja in usposabljanja seveda nikakor ne gre v članskih vrstah. Vsi, ki se ukvarjamo z operativnim gasilstvom, se pogosto sami pri sebi ukvarjamo z vprašanjem, ali smo za operativne naloge dobro praktično usposobljeni in kaj nam še manjka do popolnosti. Vse nesreče zahtevajo veliko usposabljanj in raznovrstnih praktičnih znanj. Če to povežemo še z razmerami, v katerih moramo gasilci ta znanja uporabiti, se pravi omejen čas, stresne okoliščine in terenske razmere, se zahtevnost in s tem nevarnost pri naših posredovanjih samo stopnjuje. In takoj se nam začnejo postavljati vprašanja, kako se čim boljše usposobiti za operativno delo in kako raven pridobljenega znanja tudi vzdrževati. Člani operative se zato usposabljujejo na rednih tedenskih, mesečnih pa tudi meddruštvenih vajah, ki so običajno potekale na terenu in v večjem obsegu. Poleg usposabljanj doma so člani novo znanje in izkušnje nabirali tudi na usposabljanjih v centru za zaščito in reševanje ter pri skupnih usposabljanjih z drugimi enotami, s katerimi posredujejo na intervencijah. Gasilci pa delujemo tudi tako, da širimo svo-

Reševanje – vrвна tehnika

je znanje med krajanke same. Zavedamo se, da je hitra pomoč v nesreči najpomembnejša, nudi pa jo lahko prav vsak. Zato smo 26. oktobra, v mesecu varstva pred požari, pripravili dan odprtih vrat, kjer so lahko krajanke videli, kako pogasiti začetni požar, kako ravnati z vrvno tehniko in kako uporabljati defibrilatorje, ter spremljali temeljni prikaz oživljanja. Namen prikaza je krajanke poučiti, kako se nudi prva pomoč do prihoda prvih posredovalcev in reševalcev NMP. V teh kritičnih razmerah, ko je pomoč zelo pomembna, nas ne sme zgrabiti panika, so izvedeli krajanke. Treba se je umiriti in pristopiti k reševanju. Največja škoda je storjena, če se ne pomaga. Popoldne istega dne smo imeli gasilci naše občine redno letno gasilsko vajo, ki je potekala v podjetju Polycorn, za kar se podjetju lepo zahvaljujemo.

Gasilska enota Poljane je v preteklem letu, do začetka meseca novembra, imela kar nekaj dela. Opravila je 16 intervencijskih izvozov, od tega tri intervencije prvih posredovalcev. In ker nesreča nikoli ne počiva, pride pa pogosto ravno takrat, ko jo najmanj pričakujemo, ne bo odveč sledeče opozorilo. Med kurilno sezono se lahko poveča število dimniških požarov, zato prosimo vse uporabnike kurišč z odprtim ognjem, da kurilne, dimovodne in prezračevalne naprave redno pregledujete in vzdržujete. V primeru požara takoj pokličite na številko 112 in sporočite nujne podatke.

Drage krajanke in dragi krajanke našega požarnega okoliša, v teh dneh vas bodo obiskali predstavniki našega gasilskega društva in vam prinesli gasilski koledar za leto 2020. Za vsak vaš prostovoljni prispevek, ki ga boste ob tem darovali, se vam najlepše zahvaljujemo.

Naj božič prinese vam mir, srečo,
zdravje in veselje,
novo leto pa naj izpolni vam vse
tihe želje.
Prostovoljno gasilsko društvo
Poljane

Damjan Vidmajer,
predsednik PGD Poljane

Predstavniki stega Poljanska dolina 1 ob prejemu občinske nagrade

Hvaležna za pestro skavtsko dogajanje

Tudi letos se po raznih koticah naše doline srečujemo poljanski skavti in piše se že deseto leto, odkar mednje spadam tudi sama. Še vedno se spominim, kako sem domov prinesla listek s telefonsko številko in mami prosila, da tudi mene vpiše k skavtom, o katerih sem takrat vedela le, da po svetu hodijo s pisano rutko okrog vratu in zdelo se mi je, da zelo radi veliko časa preživijo drug z drugim. Res je, radi smo skupaj. Na naših srečanjih in taborih počnemo vse mogoče stvari. Veliko se igramo, učimo se veščin življenja v naravi in sodelovanja z ljudmi, si kaj dobrega skuhamo in spečemo, raziskujemo, ustvarjamo, pojemo, debatiramo, odrinemo na globoko, pomagamo drugim, vodimo mlajše ... predvsem pa se trudimo vedno napredovati in spreminjati svet na bolje. Po vsem tem času ugotavljam, da še vedno prejemam ob vsakem času ravno prave izzive, tako da se marsikdaj odpravim na srečanje z metuljčki v trebuhu, ker bomo počeli spet nekaj svežega in vznemirljivega.

Kaj se je torej dogajalo letos? Na skupnem spomladanskem vikendu smo prvič zapeli novo himno našega stega, kar nekaj novih članov med nami pa je z obljubo potrdilo, da hočejo biti pravi skavti. Z najmlajšo skupino, volčiči in volkuljicami, smo poleti taborili v Vipavski dolini. Pri starejših, popotnikih in popotnicah, je zdaj že skoraj tradicionalno, da so se na svoj najdaljši tabor v letu podali čez mejo. Tokrat so se z ruzaki na ramah potepali po Češkem. Izvidniki in vodnice pa so taborili v okolici Tolmina. Posebnost njihovega letošnjega poletnega tabora je bila, da so si taborni prostor delili s skupino skavtov iz Francije. Že preko leta so si dopisovali in se pripravljali, s skupnim taborom pa izkusili, da skavtstvo res

združuje mlade po vsem svetu. Drug od drugega so se lahko marsičesa naučili, prevzeli dobre prakse in ideje za naprej, se naučili kakšne francoske oziroma slovenske besede, razrešili kakšen posrečen komunikacijski pripetljaj in pridobili nove prijatelje.

To poletje pa smo se tudi voditelji podali na svoj poletni tabor. Sreča je srečanje je bilo geslo četrtega tabora voditeljev. Že začel se je s presenečenjem, saj smo vedeli le, kdaj se začne, nič pa o lokaciji in ostalih podrobnostih. Dobili smo paket s pismom, da bomo prva dva dni voditelji iz vse Slovenije služili soljudem v različnih ustanovah, vsak v svoji okolici. Poljanski voditelji smo bili poslani v Center slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka, kjer smo prvi dan izvedli športne igre s stanovalci doma. Drugi dan smo jih dopoldne z vozički odpeljali v središče Škofje Loke na sladoled, popoldne pa pomagali pri selitvi tamkajšnje knjižnice. Preostali del tedna smo taborili v šotorih na ogromnem travniku blizu Domžal skupaj z več kot 500 skavtskimi vodi-

telji iz vse Slovenije. Tako napolnjeni z nalezljivim navdušenjem smo se vrnili v Poljansko dolino, da bomo srečo srečanj delili še naprej med naše skavte.

Ustanovitelj skavtstva, Robert Baden-Powell, je nekoč zapisal: »Niti plačila niti nagrade ne dobimo za služenje, toda prav to nas osvobaja. Ne delamo za delodajalca, temveč za Boga in za lastno vest.« Kljub temu pa nas je jeseni iskreno razveselila novica, da bo naš steg Poljanska dolina 1 prejel priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za leto 2019 za širjenje skavtskih vrednot med mladimi na Poljanskem. In kaj so skavtske vrednote, ki jih širimo in jih bomo še naprej delili vsakomur, ki se nam pridruži? Skavti vzgajamo načrtovano in premišljeno, zato ima Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov jasno zapisano, kaj so naše vrednote. To so optimizem in veselje od življenja; čut za drugega, prijateljstvo in ljubezen; telesno, duševno in duhovno zdravje ter samospoštovanje; svoboda, odgovornost in kritično mišljenje; ustvarjalnost in pobudništvo; spoštljiv odnos do narave; čut do domovine in odnos do družbe; povezanost s svetom ter vera in pripadnost Cerkvi. Cilj skavtske vzgoje je celostni razvoj posameznika v pristnega, samostojnega, odgovornega in zdravega človeka, kristjana in državljana. Veseli smo, da so nam občani pokazali, da so zadovoljni z našo prisotnostjo v Poljanski dolini in so prepoznali, da svoje poslanstvo opravljamo dobro. Hvala!

Ko pogledam s svojega zornega kota, pa vam zaupam, da bom v letu 2019 kar štirideset noči prespala v spalni vreči, vse od skavtske sobe v Dolenčicah pa do dvorane v Preboldu in travnika ob Krki. Komaj verjamem, hkrati pa sem tako hvaležna za vsak na polno živeti čas v skavtski družbi. Ob tem se vedno bolj zavedam, da so največja dragocenost odnosi, spleteni med nami. Da lahko mladi odraščamo skupaj ob prijateljih, ki si dajemo zgled, motivacijo in spremstvo na veliki dogodivščini, ki se ji pravi življenje.

Lucija Bogataj,
Dobrogovoreča panda, skavtska voditeljica

Igra na skupnem taboru s skavti iz Francije

Članice Polanske bande osvojile naslov državnega in pokalnega prvaka

Na pragu 50. obletnice športnega društva

Ko sem začel pisati pričujoči članek, se mi je zazdelo, da leto, ki je za nami, ni bilo prav nič posebno in da je bilo zelo podobno prejšnjim letom, pa vednar ni tako. Leto 2019 so zaznamovali pomembni dogodki v društvu. Volitve upravnega odbora ter predsednika društva so potrdile dosedanje vodstvo, kar nam je potrditev, da društvo deluje dobro. Izpeljali smo 19. kolesarsko dirko na Stari vrh ter 14. Švicbol Poljane. Klub malega nogometa Poljane je obeležil 30 let igranja malega nogometa v Poljanah. V sproščenem vzdušju smo odigrali nekaj prijateljskih tekem in se tako spomnili starih časov. Zahvala za organizacijo gre Jerneju Titanu, Matevžu Podobniku ter Matjažu Mazziniju, tudi ustanovnemu članu nekdanje sekcije malega nogometa.

Malega nogometa med športi v društvu na žalost ni več, je pa za to velik korak naprej naredila floorball sekcija Polanska banda. Pridružila se je novo ustanovljeni floorball ligi IFL, v kateri igrajo ekipe iz Slovenije, Avstrije in Madžarske. Poskušajo se prebiti na sam vrh slovenskega floorbala. Letos jim preboj ni uspel, saj jih je v finalu premagal Insport iz Škofje Loke. Uspelo pa je članicam Polanske bande. Postale so državne in pokalne prvakinja ter se z novo sezono prav tako priključile WIFL (ženska mednarodna liga). Seveda ne smemo pozabiti najpomembnejšega dogodka floorball sekcije, že tradicionalga Švicbol turnirja, letos že 14. po vrsti. Bil je odlično organiziran, skrb zanj pa so prevzele članice Polanske bande, ki si zaslužijo vso pohvalo. Kar 20 ekip je uživalo v prijetnem vremenu, odlični družbi ter nekaj manj tekmovalnem vzdušju, kot smo ga sicer navajeni na tekmah v ligi. Nova športna dvorana v Gorenji vasi

je tudi za našo floorbal sekcijo velika pridobitev, saj smo končno prišli do lastnega doma, v kateri potekajo odslej vsi treningi ter domače tekme. Pred tem smo se vozili v Kamnik, Železnike in na Trato v Škofjo Loko.

Po 20 letih je prvič izostal Visoški tek, ki je že več let nakazoval svoje težave. Število starejših tekačev se je iz leta v leto manjšalo in s tem je padala tudi kakovost samega tekmovalja. Ponudba raznovrstnih tekaških prireditev

je po Sloveniji velika, Visoški tek jim ne more konkurirati. A ker so glavni tekmovalcev na Visoškem teku v zadnjih letih predstavljali osnovnošolci, smo prišli na idejo, da bi ga spremenili v tek za osnovnošolsko mladino. Ideja je za zdaj samo še v naših mislih, a upam, da jo bomo v prihodnje uspeli realizirati. Sicer pa so tekači med letom redno vadili in se udeležili kar nekaj tekaških tekem. Člani društva, ki radi telovadijo na naši trim stezi Golava, so se jo trudili urediti. Ugotavljamo, da je potrebna teleteljite obnove, saj jo zaradi lesene konstrukcije že močno načenja zob časa. Za pomoč smo se obrnili na Občino Gorenja vas - Poljane, saj je kakovostna obnova za nas prevelik finančni zalogaj. Na vrhu Golave smo odstranili vlečnico, ki je več let kazila naravo. Smučanje – paradna disciplina ob ustanovitvi društva – je tako dokončno obrnilo zadnjo stran svoje zgodbe v društvu. Uspešno jo nadaljuje Smučarski klub Poljane, ki je pred dobrim desetletjem v celoti prevzel smučarsko sekcijo in odšel na

Polanska banda v novi dvorani v Gorenji vasi

svoje. Zaradi slabih zim pa ni zamrlo zgolj nekdanj tako pomembno smučišče na Golavi, pač pa nam neradodarnost narave s snegom pogosto prekriža načrte tudi pri postavljanju tekaških prog na Polah ter postavljanju snežnega parka pri Podbregarju. Tudi letošnja zima nam v tem oziru ni bila naklonjena. Naravi se bomo morali, žal, prilagajati tudi v prihodnje.

Kolesarska sekcija je letos uspešno izpeljala že 19. kolesarsko dirko iz Poljan na Stari vrh. Vreme nam je bilo naklonjeno, kar se je poznalo tudi pri udeležbi. Do cilja je uspešno prikolesarilo vseh 120 prijavljenih kolesarjev in kolesark. Po končani tekmi je tekmovalce v Poljanah čakal topel obrok in razdelitev lepih praktičnih nagrad. Najhitrejši je bil tretjič zapored Dean Bratuš, pri ženskah pa Laura Šimenc. Dirka je štela za občinsko prvenstvo in za Pokal polanskih puklov. Občinski prvaki v svojih kategorijah so postali Miha Alič, Erik Mlinar, Aleš Hren, Niko Pustavrh, Franc Peternejl in Katja Ferlan. Naj omenim, da se je dirke udeležil tudi svetovni prvak v smučarskih poletih Robert Kranjec, ki že nestrpno pričakuje jubilejno 20. kolesarsko dirko na Stari vrh.

Športno društvo Poljane pa sta na kolesarskih dirkah zunaj domačega kraja zastopala Tilen Potisk in Aleš Hren. Aleš je imel letos najboljšo sezono v svoji karieri. V pokalu za amaterje v Sloveniji je na sedmih dirkah zabeležil šest zmag in eno drugo mesto ter zmagal v skupnem točkovanju cestnih dirk. Postal je tudi cestni državni prvak na

Na startu kolesarske dirke na Stari vrh

dirki v Šalovcih, kjer je obenem zmagal tudi v absolutni razvrstitvi. Med vzponi se je udeležil domače dirke na Stari vrh in tudi zmagal, na dirki na Krva-vec pa je osvojil drugo mesto. Drugi je bil tudi na maratonu Franja. Medalje je nabiral tudi na dirkah v tujini. V Italiji se je spomladi udeležil treh dirk in bil trikrat drugi. Najboljši rezultat sezone in kariere mu je uspel avgusta v Italiji, kjer je zmagal 4. etapni Giro del Friuli v zelo močni konkurenci slovenskih in italijanskih kolesarjev. Alešu je vsekakor treba čestitati za vse izjemne dosežke v letošnjem letu, še prav posebej pa za slednjo zmago. Tudi Tilen ni ostal brez dobrih rezultatov. Osvojil je peto mesto na malem maratonu Franja in drugo mesto na dirki na Koreno.

Močna v društvu je skakalna sekcija, ki svoje treninge opravlja pod okriljem SSK Žiri. Nika Križnar in Ema Klinec sta znova dokazali, da sodita v sam vrh svetovnega pokala. Žal se je Emi pripe-

tila poškodba kolena in je tako kmalu po začetku zaključila s sezono. Po operaciji je sledila rehabilitacija. Dnevi so hitro minili in Ema je v poletnih mesecih spet nastopala in zmagala na tekmi celinskega pokala v Stamsu. Nika Križnar je dosegla rezultat kariere z zmago v poletnem svetovnem pokalu. Marcel Stržinar se udeležuje mednarodnih tekem za mladince in si tako pridno nabira prepotrebne izkušnje. Sekcija ima od 12 do 15 članov, ki redno trenirajo v novem Nordijskem centru Poclairn v Žireh, za katerega lahko rečemo, da je najsodobnejši mladinski center.

Poleg vseh naštetih so v društvu dejavne tudi šahovska sekcija in rekreacija za starejše. Slednja ne beleži posebnih rezultatov, je pa zelo pomembna za druženje in zdravo preživljanje prostega časa starejših. Šahovska sekcija pa postaja vedno bolj poznana in priznana. Iz nje je nastal Šahovski klub 64, ki bo zaradi večjega zanimanja za igro imel sedež v Žireh. Sicer pa še vedno vsako leto organizira pokal Poljanske doline, ki se ga udeležujejo številni odlični šahisti iz vse Slovenije. V letošnjem letu se je ciklusa, ki poteka po območju UE Škofja Loka ter v Idriji in Tolminu, udeležilo že več kot 110 igralcev, med njimi več slovenskih in hrvaških velemojstrov, tudi slovenska reprezentanta, velemojstra Matej Šebenik in Jure Škoberne. Vedno več je tudi domačih igralcev, ki jim je cikel v osnovi tudi namenjen. Med domačimi še vedno prednjačijo Vojko Reven iz Gorenje vasi ter Pavle Rant, Jože Čadež in Goran Šušnjar iz Poljan.

Kolesarske dirke na Stari vrh se je udeležil tudi Robert Kranjec.

Aleš Hren v rožnati majici

Še beseda za konec. Kaj naj še rečem glede ŠD Poljane, za katero nekateri menijo, da včasih ne deluje? ŠD Poljane bo naslednje leto praznovalo 50-letnico in je s tem eno najstarejših športnih društev v občini Gorenja vas - Poljane. Samo delovanje društva je razdeljeno na sekcije. Floorball, tek, kolesarstvo, smučarski skoki, šah ter rekreacija, badminton, namizni tenis in vadba za starejše žene. Društvo ima okoli 120 članov vseh generacij od sedmega leta naprej. Člani društva pa niso samo krajani naše krajevne skupnosti, ampak se vanj vključujejo tudi krajani Gorenje vasi, Hotavelj, Sovodnja, Loga ter celo Žirov. Društvo ni več tako povezano, kot je bilo nekoč. Občutek pripadnosti društvu je bil pred 50 leti, ob njegovih začetkih, vse kaj drugega, kot je danes. Sekcije ostajajo vsaka na svojem. Z društvom se skoraj ne istovetijo več. Vem, da se časa ne da zvrtni nazaj. Tempo in nov način življenja sta prinesla svoje. A kljub vsemu večkrat razmišljam, kako povezati med sabo oddaljene sekcije in kako vzbuditi občutek, da pripadamo isti športni družini. Vem, da rešitev ne bo prišla čez noč, pa tudi sama od sebe ne. A neke mora biti začetek in na začetku je vedno zgolj osamljena misel, ta rodi besedo, beseda da še drugo besedo, rodi se ideja in slednjič nastopijo dejanja, ki začetno misel uresničijo. Morda je 50-letnica društva priložnost, da misel pretvorimo v besedo in morda izpeljemo kot društvo skupen dogodek, ki bo posamezne sekcije vsaj malo povezal med sabo. Ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati svoj čas v okviru društva, nam ne manjka. Za dokaz imamo uspešno delovanje posameznih sekcij in s tem tudi društva. Zahvaljujem se vsem, ki vsak na svoj način prispevate k društvu, posebno pa še tistim, ki mi pomagata pri vodenju. Zahvalo pa namenjam tudi Kulturnemu društvu dr. Ivan Tavčar Poljane, ker je obnovilo meddruštveno sodelovanje. Veselim se sodelovanja z njim in upam, da bo prva priložnost ponovnega sodelovanja nastopila že v letu, ki nam pravkar odpira vrata, ko bomo v športnem društvu obeležili častitljivo obletnico polstoletnega delovanja.

Zbral in uredil **Gašper Klinec**

Smučanje, sonce in dobra družba je recept za dobro preživet čas, ki se ga v SK Poljane radi držimo.

SK Poljane še naprej uspešno skrbi za smučarski podmladek

Prihodnje leto bo minilo petdeset let, odkar se je v Poljanah z ustanovitvijo Športnega društva Poljane (leta 1970) pojavilo organizirano smučanje in je v taki obliki delovalo vse do leta 2007, ko se je iz tega razvilo samostojno smučarsko društvo – Smučarski klub (SK) Poljane. SK Poljane je tudi v letu 2019 uspešno vijugal po smučinah, izpolnjeval zadane cilje in skrbel za dober smučarski podmladek Poljanske doline.

V SK Poljane bi težko rekli, da leto merimo od januarja do decembra, saj se za nas nova smučarska sezona začne septembra in traja do maja, ko smučič postavimo v kot in kondicijo vzdržujemo z različnimi drugimi športi, kot so pohodništvo, tek, rolanje, kolesarjenje, plavanje ... Osnovna dejavnost kluba je res da smučanje, a je bilo glavno vodilo ob ustanovitvi organizacija mladih ljudi, s katero bi jih navadili na zdravo športno življenje brez alkohola in cigaret ter sproščeno druženje na svežem zraku, stran od televizijskih in računalniških zaslonov. Verjamem, da nam to dobro uspeva, saj še posebej v zadnjih letih, ko zime niso radodarne s snegom, nudimo zabavo na snegu, med otroki pa se spletajo prava prijateljstva. Medse bi želeli pritegniti še več mladih nadobudnežev in izbrisati pečat, da gre v klubu samo za tekmovalce in vzgojo tekmovalcev. V prvi vrsti želimo otro-

kom Poljanske doline in tudi širše ponuditi kakovostno znanje smučanja, ki pa se v kasnejših letih za tiste, ki izkažejo interes, nadaljuje v tekmovalnem smučanju. V letih, ko so bile zime še obilne in se je uredilo smučišče Golava, so na njem smučarsko znanje pilili skoraj vsi poljanski osnovnošolci. Zadnja leta so zime v nižinah skromne s snegom, zato tudi Golava sameva. Letos je žal zaradi pomanjkanja snega odpadlo tudi smučarsko tekmovalstvo na Golavi, izvesti ga nismo mogli niti na Blegošu. Mogoče nam bo to dano v tej sezoni.

V novi smučarski sezoni 2019/2020 pod okriljem SK Poljane pridobiva in pogloblja smučarsko znanje 34 otrok, starih od štiri do trinajst let. Poleg rednih treningov v telovadnici OŠ Poljane in smučarskih dni na SC Cerkljevo se naši varovanci vsako leto udeležijo

tudi smučarskega tekmovanja za Pokal ciciban, ki ga skupaj organiziramo štirje klubi; poleg SK Poljane še SK Alpetour, SK Medvode in SK Železniki. Ključno pri tovrstnih pokalih je privajanje na tekmovanja, spremljanje otrokovega napredka, predvsem pa sproščeno druženje z vrstniki. Organizator vsakokrat poskrbi za praktične nagrade in mizo dobrot, ob kateri si otroci krajšajo čas, ko čakajo na razglasitev rezultatov. Starejši smučarji v kategorijah U10, U12 in U13 pa so že registrirani pri Smučarski zvezi Slovenije in se udeležujejo državnih in regijskih tekmovanj. Lanska smučarska sezona je bila za SK Poljane še posebej uspešna, saj so tekmovalke in tekmovalci v sezoni osvojili kar enajst medalj – od tega eno zlato, štiri srebrne in šest bronastih. Z rezultati smo tako lahko več kot zadovoljni. Naša smučarka je bila državna podprvakinja, še ena je bila odlična sedma. Pod okriljem Smučarske zveze Slovenije je SK Poljane uvrščen tudi v Zvezo klubov za alpsko smučanje zahodne regije, v okviru katere so v minuli smučarski sezoni potekale tri slalomske tekme in pet veleslalomskih. V skupnem seštevku osvojenih točk v kategoriji U12 so bile tekmovalke SK Poljane tretja, peta in sedma. Poleg tega so devetkrat osvojili četrto mesto, petkrat peto mesto, šestkrat so bile tekmovalke šeste, enkrat sedme, dvakrat osme in dvakrat desete. Ti rezultati pa ne vključujejo tekem za Pokal ciciban. Tudi tam so v skupni razvrstitvi osvojili tri zlate, dve srebrni in štiri bronasta odličja ter številne druge dobre uvrstitve.

Ob tem bi radi poudarili, da SK Poljane ne bi deloval brez prostovoljcev, ki za delovanje kluba namenjajo svoj prosti čas, staršev, ki nam zaupajo svoje otroke, da jih popeljemo v svet smučanja, usposobljenih trenerjev in vaditeljev ter seveda zvestih sponzorjev, ki nas podpirajo pri delovanju. Poljanci v najširšem pomenu besede smo vedno bili in bomo smučarski navdušenci. Zato vas vabim, da vse dogajanje v klubu in rezultate naših tekmovalcev spremljate tudi na naši spletni strani www.sk-poljane.si ali na družbenem omrežju Facebook.

SK Poljane

Slap Podrancka

Cempin 2019

V letu 2019 smo tako kot v preteklih letih nadaljevali svoje poslanstvo, to je deliti naše plezalno znanje in sposobnosti med čim več generacij naših krajanov.

Naši najmlajši člani so pridno vadili na plezalni steni v Kulturnem domu v Poljanah pod okriljem trenerk Anje Buh in Mete Stanonik, ki se kljub neugodnim pogojem v dvorani trudita vadbene ure izpeljati čim bolj učinkovito. Z junijem se je končalo obdobje treningov za vse tri starostne skupine otrok in tako je prišel zaključni piknik, ki sta ga organizirali vaditeljici. Z novim plezalnim letom se nam je septembra pridružil trener Nejc Marolt in prevzel eno od vadbenih skupin. Letos imajo otroci ponovno možnost vadbe dvakrat tedensko in sodelovanja na tekmovanjih Zahodne lige.

Alpinistično šolo v trajanju dveh let je letos uspešno zaključilo vseh sedem starejših pripravnikov: Marko Purgar, Dušan Kunc, Dejan Kosec, Blaž Dolenc, Primož Tavčar, Nina Dolenc in Božena Pisk. Vsem iskrene čestitke. Zahvala za to, da je bila alpinistična šola izpeljana, gre vodji Hinku Debeljaku, alpinistu Janezu Špiku in Dragu Frelihu.

Člani PD Cempin smo z letošnjim letom dobili boljše pogoje rekreativne vadbe v Športni dvorani Gorenja vas, kjer se enkrat tedensko lahko razgibavamo ne samo na plezalni steni, ampak tudi z drugimi športnimi dejavnostmi na tretjini športne dvorane in se tako pripravljamo na različne alpinistične podvige v naravi.

Veliko truda smo vložili v pripravo ledenega slapu v Podrancki v Žetini, za katerega ima največ zaslug Pavle Špik. Čar ledenih slapov je, da vsako leto zaledenijo v drugačni obliki in tako vsako leto privabljajo plezalce.

Spomladi se je od svojega naziva predsednika poslovil Drago Frelih, ki ga je zasluženost nosil vseh šest let od ustanovitve društva in ga predal Jakobu Stanoniku.

Meta Stanonik

Volk, nekaj novega v našem prostoru

Člani Lovske družine Poljane lahko leto 2019 ocenimo pozitivno. Z letnim načrtom predpisana dela in odvzemi bodo do konca decembra realizirani v predpisanem spolnem in starostnem obsegu. Letni lovsko upravljavski načrt za vse lovske družine pripravi Zavod za gozdove, podpiše pa minister za kmetijstvo.

Višina odstrela srnjadi in gamsa je bila izvedena v okviru realizacije iz preteklih let. Sprememba je bila pri pravilih lova na jelenjad. Poljanska dolina spada v območje, kjer je jelenjad neželena in kjer je tudi gospodarjenje s populacijo prilagojeno temu dejstvu. Do letos je bilo za odstrel jelena treba izpolniti določene pogoje, letos pa smo, kljub nasprotovanju posameznikov, dosegli sprostitev odstrela. To se pozna pri številčnosti odvzema, manjših škodah in na koncu tudi v blagajni društva. Na drugi strani je število divjih prašičev in s tem povezanih škod ostalo znotraj sprejemljivih okvirov. Na tem mestu bi se zahvalil vsem lastnikom zemljišč, ki so utrpeli škode po divjadi, za korektno sodelovanje, potrpljenje in pomoč pri sanaciji nastalih škod na posevkih in travinju.

Med ljudmi je bilo letos izrečenih veliko besed na temo zveri, predvsem volka. Od zveri med lovno divjad spadajo lisica, jazbec, kuna belica in kuna zlatica. Tukaj je lovska družina svoje obveznosti realizirala. Velike zveri: medved, volk in ris niso lovna divjad in z njimi ne upravlja lovska družina. Za vsak odstrel je treba pridobiti odločbo Ministrstva za okolje in prostor, kjer so natančno napisani vzroki in pogoji za odvzem. V tem trenutku je v postopku sprejemanja odločba za odvzem sedmih volkov na Gorenjskem. Če ne bo pritožb nevladnih organizacij in sodnih postopkov, ki lahko odločbo zadr-

žijo, bo odstrel teh volkov na Gorenjskem sproščen.

Člani LD Poljane smo dejavno sodelovali pri ugotavljanju številčnosti volka na Gorenjskem. Številčnost se ugotavlja tudi z izzivanjem, oponašanjem tuljenja volkov, na katero se volk odzove. Konec avgusta smo tako dobili odziv treh tropov volkov. Enega na Pokljuki, enega na Jelovici in odziv legla na smučišču Črni vrh. Člani tega tropa so tudi »krivci« za pokol v Žetini. Nadaljnje spremljanje številčnosti volkov se izvaja na osnovi DNK-analiz iztrebkov, ki jih pošiljamo v pregled, in na podlagi odvzetih vzorcev urina na snegu. Če koga ta tematika zanima, jo lahko najde na iskalniku Google pod naslovom »Spremljanje varstvenega stanja volkov v Sloveniji«.

Še nekaj dejstev o volku. Volk je v EU obravnavan kot ogrožena in trajno zaščitena vrsta. Ker je Slovenija območje z zadostnim številom volkov, je slovenska vlada v postopek vložila predlog spremembe zakonodaje v EU, s katerim bi bil odstrel volka eden izmed načinov uravnavanja številčnosti. Sodelovali smo tudi pri pripravi izhodišč za strategijo upravljanja z zvermi, ki predvideva tri območja. Prvo je osrednje območje prisotnosti velikih zveri (od Kočevja do Ilirske Bistrice), to je prostor, v katerem je volk stalno prisoten in se lahko nadzorovano razmnožuje. Okrog osrednjega območja je robno

območje, kjer reprodukcija zveri ni dovoljena, prisotnost nekonfliktnih osebkov pa se tolerira. Za vsa ostala območja, kamor spadata tudi Gorenjska in Primorska, pa je bil podan predlog, da morajo ostati zveri proste, reprodukcija ni dovoljena, lov na volka pa se izvaja brez omejitev, kar velja tudi za konfliktno osebk medveda. Od tu naprej pa je vse bolj v rokah politike kakor stroke.

Volk ne ogroža samo drobnice in goveda, je velika grožnja tudi divjadi. Zadnje raziskave kažejo, da divjad (jelenjad, srnjad in divji prašiči) predstavlja kar 70–90 % vse prehranske osnove volkovom, posebej v zimskem času. Zato, z gospodarskega vidika, prisotnost volka ni v interesu lovskih družin.

Volk ni edina pri nas prisotna zver. Pogosto se pojavljata medved, občasno tudi ris. Veliko nevarnost za divjad predstavlja pri nas nova vrsta zveri, šakal. Prvi dokazani primer prisotnosti te zveri v Poljanski dolini je bil povozen šakal leta 2012. Od takrat naprej se številčnost stalno povečuje. Po treh letih proučevanja vrste in njene izredno hitre množitve bo drugo leto šakal postal lovna divjad. Šakal spada v družino psov, je večji od lisice in manjši od volka. Po zapisih strokovnjakov, ki so spremljali njegov razvoj zadnja tri leta, je zelo prilagodljiv in se hrani predvsem z malimi glodavci, mrhovino in vsem, kar užitnega zavrže človek. Redkokdaj naj bi napadal divjad ali drobnico. Izkušnje lovcev v Sloveniji in tujini (Hrvaška in Srbija) so precej drugačne. Na področjih večje prisotnosti šakala (Sorško polje, Primorska) močno upade številčnost male divjadi in srnjadi, predvsem so ogroženi mladiči. Kako se bodo lovci in občani uspeli prilagoditi prisotnosti novega plenilca, bo pokazal čas.

Ob koncu leta člani Lovske družine Poljane želimo lastnikom in občanom mirno in uspešno novo leto, obilo zdravja ter čim manj težav z divjadjo na svoji posesti.

Fran Miklavčič
Za Lovsko družino Poljane

Šakal, pri nas nova zver

Posledice napada volčjega tropa

Verjel v moč filma – Mako Sajko

Filmski režiser in scenarist, mojster kratkega dokumentarnega filma, eden prvih formalno izobraženih slovenskih filmarjev je že skoraj pol stoletja povezan z Žabjo vasjo, njen stalni prebivalec pa je od osamosvojitvene vojne dalje.

Sicer pa, kot sam pravi, je po rodu Štajerec, rojen leta 1927 na Gorenjskem, v Trziču, kjer sta takrat z mamo začasno živela v hotelu. Oče je bil carinik, razporejen v različne kraje po takratni Jugoslaviji, zato so se večkrat selili. Okupacijo je leta 1941 kot gimnazijec doživel v Mariboru in bil konec leta 1944 vpoklican v nemško vojsko. Tega pa ni hotel. Z očetom sta poskušala stik s partizani, vendar so sedemnajstletniku sredi zime svetovali, naj počaka, da skopni sneg. Spomladi so ga sprejeli v Korpus narodne obrambe Slovenije, postal je urednik bataljonskega časopisa ter organizator in režiser prireditev – partizanskih mitingov. To so bili prvi koraki v režijske vode.

Šolanje

Po vojni je končal gimnazijo in se vpisal na ljubljansko akademijo za igralsko umetnost. Na delovni akciji v Bosni ga je tri leta mlajša sestra Rosanda nagovorila, da jo spremi v Ljubljano na sprejemne izpite za vpis na novoustanovljeno Visoko filmsko šolo v Beogradu. Da je lahko zapustil delovišče, se je prijavil še sam. S seznama šestdesetih kandidatov iz Slovenije se jih je uvrstilo na sprejemni izpit petnajst, sprejeti so bili trije, med njimi Mako Sajko. Sestri ni uspelo, ker je bilo takrat nepredstavljivo, da bi ženska postala filmska režiserka. Se je pa takoj zaposlila na radiu in potem končala študij slavistike na filozofski fakulteti ter dramaturgije in režije na takratni Akademiji za igralsko umetnost.

V Beogradu je študij potekal v ogromni vili na Dedinju, kjer so slušatelji bivali in poslušali predavanja. Vsak večer so si ogledali po dva izbrana celovečerna filma iz bližnje kinoteke, tako da so bili dobro seznanjeni z dotakratno produkcijo. Nemaokrat se jim je pridružil tudi Tito, velik ljubitelj filma, ali drugi funkcionarji iz soseščine. Imeli so najboljše profesorje, ki so bili strokovnjaki za posamezna področja (zgodovino, književnost). Manjkalo pa je znanja o filmu, dokler vodstvo šole za profesorja ni pridobilo Slavka Vorkapića, ameriškega filmskega teoretika srbskega porekla, profesorja filma na univerzi v Los Angelesu v Južni Kaliforniji, kreativnega montažerja in pisca študij o estetiki filma in filmskem jeziku, mojstra zahtevnih kinematografskih tehnik in trikov v hollywoodskih studiih. V filmu je videl potencial, neodvisen od gledališča, literature ali katere koli druge umetniške zvrsti (po Wikipediji). Pri njem je Mako diplomiral in opravil specializacijo. Izpopolnjeval se je še na enoletni praksi pri Bavaria filmu v Münchnu in kot štipendist francoske vlade pri legendarnem španskem režiserju Luisu Buñuelu v Parizu.

Mako Sajko

»Natančen in koncentriran pri režiji, nevsiljive mehke metode pri delu z igralci, spoštljiv odnos do igralk,« je Makov odgovor na vprašanje, po čem se ga spominja.

Za tisti čas je Mako dosegel zavidanja vredno izobrazbeno raven na področju, ki je bilo pri nas še v povojih. Pričakovati bi bilo, da bo s svojim obsežnim znanjem obogatil slovensko kinematografijo in vnesel vanjo teoretična spoznanja in praktične veščine, ki jih je pridobil v času šolanja in usposabljanja, vendar domovina na spreminjanje sveta s filmom ni bila pripravljena.

Čas filma

V petdesetih letih je kot štipendist Triglav filma sodeloval kot asistent režije z velikimi imeni slovenskega filma: Francetom Kosmačem, Janetom Kavčičem, Františkom Čapom (*Vesna*), Francetom Štiglicem (*Dolina miru*, nekaj kadrov je bilo posnetih v Brebovnici), pa tudi pri koprodukcijah, ker je obvladal tuje jezike.

Zamislil si je razvoj slovenske kinematografije v smeri kakovostnih zgodovinskih spektaklov, ki bi lahko bili doma in na tujem komercialno uspešni. Napisal je nekaj scenarijev (sedem), med njimi *Pod svobodnim soncem* in *Martina Krpana*, vendar je bil to za prvo povojno obdobje preveč velikopotezen načrt. No, verjetno bi bil tudi danes. Oba bi zahtevala visok proračun, previsok, da ne bi ogrozil še druge filmske produkcije. Scenariji so bili zavrnjeni, dveh so se postalili drugi (partizanska filma *Akcija* in *Peta zaseda*).

Vrnil se je na izhodišče. Že pri Slavku Vorkapiću v času študija v Beogradu je spoznal, da filmska umetnost ni samo igrani film, še več – da se v dokumentarcu pokaže, kaj zares zmoreš. Pa tudi ni si mogel več privoščiti, da pol leta piše scenarij, ki ga potem producent ne sprejme in avtor za to delo ne dobi nobenega plačila.

Mako Sajko s sestro Rosando na Sušaku pred drugo svetovno vojno

Na začetku šestdesetih let je začel snemati kratke dokumentarne filme (10 do 15 minut) po lastnih scenarijih. Nekateri so brez dialoga, komentarja, filmi v najčistejši obliki, le slika in zvok. Posnel jih je štirinajst, od družbeno angažiranih, ki so načenjali ekološka vprašanja takrat, ko se jih družba še ni zavedala, problem visoke stopnje samomorilnosti, socialno ogroženost, pa vse do etnološko obarvanih. V pogovoru sva se osredotočila na dva njegova kratka dokumentarna filma: *Strupi* in *Samomorilci, pozor!*

»Dokumentarni film se dela zato, da se kaj spremeni. Nekateri izmed mojih filmov so to dosegli, kar je največja zmaga.« Ta Makova misel v polnem pomenu velja v obeh primerih.

Strupi (1964)

»Takrat še nihče ni govoril o industrijskem onesnaževanju. Ekologija še ni bila aktualna. Prijatelj me je povabil na Jesenice in mi pokazal, kako iz kristalno čiste Save naredijo rdečo brozgo. Prijatelj iz Ruš pa mi je pravil o dimu, ki domačinom zakriva pogled na bližnje Pohorje. Potem sem se začel razgledovati še po drugih slovenskih krajih in zbral sem veliko materiala. Skrbno sem izdelal scenarij in snemalno knjigo, kar pri dokumentarcih takrat ni bilo v navadi. Mi je pa to omogočilo spreminjanje ustaljenih pravil pri snemanju. Namesto besedila je govorila glasba. Skladatelju sem naročil, da se v glasbeni spremljavi ne sme prepoznati noben instrument. Ni bilo lahko, ampak mu je uspelo.

Snemali smo v Trbovljah in pri tem nismo imeli nobenih težav. Vodstva tovarn so bila ponosna, da se snema film o njihovem industrijskem napredku, odplake v reki in zadimljene doline so bile dokaz uspešne industrializacije. To, kar vi snemate, je črn dim, lahko vam naredimo rdečega ali zelene-ga, je bil uslužen vodja proizvodnje. Potem nam je pokazal še, kakšna voda teče ven.

Film je bil zmagovalec filmskega festivala v Karlovih Varih, celo denarno nagrado sem prejel. Nagrajen je bil tudi na beograjskem festivalu, za režijo, scenarij, kamero.

V tem času enkrat sem sestro Rosando peljal v Trbovlje, kjer je njen mož Mile Korun režiral neko gledališko predstavo. Približal se mi je študent beograjske Akademije in rekel, da je moj film mojstrski dosežek, cilj, ki ga Akademija posta-

vlja režiserjem. Ta film je bil potem tudi v resnici eden najpomembnejših pri filmski vzgoji na Akademiji v Beogradu. Predvajali so ga v Evropi in Ameriki. Američani so plačevali vsaka tri leta licenco zanj in ga v številnih kopijah uporabili v kampanji proti onesnaževanju po vsej Ameriki, tako da ga je videlo ogromno gledalcev. Vendar jaz kot režiser in avtor od tega nisem imel nič, ker si je producent v pogodbi zagotovil vse dohodke od filma. Po 27 letih predvajanja so me poklicali na ameriško ambasado, se mi zahvalili za film in mi ponudili, da mi plačajo naročnino za katero koli ameriško revijo, ki bi si jo zaželel.

In še zanimivost: grb takratne jugoslovanske republike Bosne in Hercegovine je imel v sredini dva tovarniška dimnika kot simbol napredka.«

Samomorilci, pozor! (1967)

»To je bil naslov pesmi, ki jo je napisal mlad fant, preden je naredil samomor. Vzel sem ga za moto filma in uporabil tudi začetne verze. Ko sem začel zbirati gradivo, sem šel prosit na policijo za dosjeje samomorilcev. Pričakoval sem, da bodo težave, ampak jih ni bilo, celo tajnico in pisarno sem dobil – da drugi ne bi mogli tega brati in da ne bi dobil dosjejev nesrečnežev, ki so si življenje vzeli v zaporu. Celo leto so trajale priprave, vendar ni bilo nič plačano, kar je zame pomenilo problem preživetja. Šefi policije so me vabili na kosila v najboljše restavracije in v gostilne, tudi k Anžonovcu, pa sem jih naravnost vprašal, zakaj tako dobro sodelujejo. Za nas ni samomorov, za nas so nasilne smrti, samomore moramo dokazati, da vemo, kdo je storilec. Zato nam boste mogoče olajšali delo, ki ga imamo pri nekaj sto primerih letno preveč. Tak je bil odgovor. Oni so vedeli, da obstaja skrita prepoved pisanja o tem, ampak mi tega niso povedali. Zato o tem ni nihče pisal, celo besedo samomor so nadomestili s čim drugim.

Začelo pa se je s študijo dr. Milčinskega o samomorilnosti v Sloveniji. Obiskal sem avtorja in potrdil je, da je Slovenija po samomorilnosti mladih v svetovnem vrhu. Zdaj sem bil odločen, da bom o tem posnel film. Lotil sem se priprav, pogovarjal sem se s strokovnjaki in jih spraševal o vzrokih, a sem sam prišel do odgovora. Meje so bile zaprte, socializem je bil drugačen sistem. Slovenija je majhna, vsak je imel možnost študirati, ne pa nadaljnega razvoja, kar se na neki način kaže tudi v današnjem času.

Naštudiral sem pristop in obiskal starše mladega samomorilca. Povedal sem jim, da imajo podobne izkušnje kot oni tudi drugi starši, da bi želel posneti film in da bi s tem pomagal preprečevati samomorilnost med mladimi. Privolili so na snemanje.

Film je bil predvajan na festivalu v Beogradu in je dobil nagrado Zveze mladine Jugoslavije. Za številne tuje dopisnike je bila tematika zanimiva, še posebno zato, ker se je dogajala v eni od vodilnih držav gibanja neuvrščenih. Takrat je bilo v interesu Vzhoda in Zahoda najti madež na Titu, ki si je drznil skupaj s številnimi drugimi državami

Mako Sajko s Francetom Kosmačem pri snemanju filma *Lucija*, 1965

voditi neodvisno, neuvrščeno politično pot med blokoma. Naenkrat so bili tuji časopisi polni zapisov o samomorilnosti mladih v Titovi Jugoslaviji. Srbska vlada je napadla slovensko, da škoduje Jugoslaviji, ostale republike so bile užaljene, ker se je omenjala Jugoslavija, v resnici pa so se statistike nanašale samo na Slovenijo. Tone Fornezzi je izkoristil prelom prepovedi in takoj začel v nadaljevanjih pisati o samomorih. Beograjska vlada je bila zasuta z novinarskimi članki in je opozorila slovensko vlado, da je bila s tem filmom očrnjena cela Jugoslavija. Zadeva je postala politična. Oblast se je zbala, da bi svet začel govoriti o težkem življenju v Jugoslaviji, ki vodi v številne samomore.

Slovenska vlada je naročila Udbi, da me zaprejo. To sem zvedel po osamosvojitvi. Udba je odgovorila, da dnevno prihajajo k avtorju *Samomorilcev* tuji novinarji, in če bi ga zdaj zaprli, to ne bi bilo dobro. Da pa imajo še druge metode. Poklicali so me na zaslišanje. Da ne bi tuji dopisniki o tem pisali, so prisilili Mladino, da me pisno povabi na intervju. Prišel sem na uredništvo in sem videl, da se uredniki stiskajo v nekem kotu, na pisalnih mizah pa so bili naslonjeni gospodje v škornjih in z odloženimi usnjenimi plašči. Vsi smo vedeli, kdo so to. Napadli so me, koliko denarja sem dobil iz tujine. Očitati so mi, da sem Jugoslavijo umazal v svetu, in to državo, ki mi je omogočila študij, itd. Povedal sem, da nisem dobil nič in da ne bi delal tega filma, če ne bi bral študije o tej temi.

Film *Samomorilci, pozor!* je povzročil velike spremembe v družbenem odnosu do samomora. V Ljubljani je bil sklican svetovni kongres na to temo, odpirale so se psihiatrične ambulante za mlade, ustanavljali SOS telefoni za osebe v stiski, ustanovljen je bil tudi oddelek za zdravljenje oseb, ki so si poskušale vzeti življenje. Število samomorov se je zmanjšalo.

Leta 1969 sem prejel nagrado Prešernovega sklada za režijo dokumentarnih filmov, posebej za film *Samomorilci, pozor!*

Dovolili so mi posneti še dva, tri kratke filme, pri najbolj nedolžnem (*Narodna noša*) pa je cenzura prepovedala predvajanje. Producent je hotel vedeti, kaj je sporno, da bi to izrezali in bi film šel v distribucijo. Niti Štiglic, ki je tedaj vodil cenzurno komisijo, niti kdor koli drug ni odgovoril. Prepoved je ugasnila po osamosvojitvi. Vse moje filme so zaklenili, izginil sem kot režiser, ni me bilo več. Če ne bi bilo osamosvojitve, bi bil popolnoma neznana oseba.«

Čas filmske vzgoje

»To je bil jasen signal, da pri filmu nimam več kaj početi. Imel sem družino, moral sem se zaposlit. V pogovoru z nekim znancem z ministrstva za šolstvo sem omenil, da bi bil pouk za učence bolj zanimiv, če bi uporabljali film. Idejo je takoj sprejel in predlagal, naj pripravim gradivo, ki bo podlaga za izvedbo. Ker sem se že ves čas poleg snemanja filmov ukvarjal tudi s filmsko vzgojo mladih, sem predlog takoj sprejel. Za ministrstvo za šolstvo sem izdelal študijo *Kako vnesti tehnologijo v vzgojo in izobraževanje*. Zaposlil sem se na zavodu za šolstvo in postal urednik šolske TV. Dobil sem didaktične napotke o tem, kako najbolje uporabiti učne filme. Šole so nabavile TV-sprejemnike in si ustvarjale svoje videoteke. Za predvajanje učnih filmov sem dobil pri nacionalni TV na razpolago celo dopoldne vsak dan. Izbiro filmov smo dopolnjevali z lastno produkcijo, npr. o kmečkih uporih. Ko nismo več producirali, so oddelek priključili oddelku za učno tehnologijo.

Po upokojitvi sem se še vedno ukvarjal s filmom. Sodeloval sem s Pionirskim domom, dokler se ni šef zamenjal in ugotovil, da me mora zamenjati z mlajšim. V resnici sem le dajal pozitivne kritične pripombe, zato se me je znebil.«

Gradnja katamarana v Žabji vasi

Družina

Mako se je prvič poročil že v študentskih letih in dobil sina Milana. Pravi, da je bil zvest mož, čeprav ni bilo vedno lahko.

»V Beogradu na Akademiji me je obkrožal razred lepotic, ki so me vabile ven na zrak, v park. Kar nekaj časa sem se izmikal. Najpametnejša je pometla z vsemi ugovori in sem šel. Ko sva prišla v park, sem rekel: Zdaj bova pa trimčkala. In sva tekla. Ko ni mogla več, sva šla pa domov.«

Z ženo sta se čez čas prijateljsko razšla.

Po nekaj letih je na smučanju na Zelenici spoznal dvojezično učiteljico na avstrijskem Koroškem, po mami Slovenko. Poročila sta se in imela dve hčerki, Majo in Nino, obe govorita slovensko, starejša je tudi dvojezična učiteljica, druga pa magistrica medijskih znanosti. Življenje pa se je tako zasukalo, da je prišlo po štirinajstih letih do ločitve. Na nekem prijateljskem žuru je namreč Mako spoznal Deso Muck in bezgovo vino je menda pripomoglo, da sta se zblížala. Dobil sta otroka, najprej hčerko Zalo, nato še Urško. Po razvezi vsak svojega zakona sta se poročila. V Ljubljani so stanovali v bloku nad postajo milice. Leta 1991 v času osamosvojitvene vojne se niso več varno počutili, v kleti je bilo namreč več ton orožja in eksploziva. Preselili so se v Žabjo vas. Rodila se je še Ana Iza. Pred devetnajstimi leti je Desa zapustila Mako in se s hčerkami odselila. Zala je danes gledališka režiserka, Urška dramaturginja in Ana Iza inženirka fotografije. Z vsemi ima Mako stike in dobre odnose. K temu pripomore tudi vsakoletna sajkijada – družinsko srečanje v Žabji vasi. Vsi pridejo, razen Dese, poleg njih pa še sestra Rosanda z obema hčerama in njunimi potomci.

Tretje življenjsko obdobje

Mako zdaj živi sam v Žabji vasi v hiši, ki jo je kupil v šestdesetih letih na prigovarjanje Rudija Vaupotiča, vrhunskega filmskega snemalca (*Strupi*) in direktorja fotografije pri filmu *Dolina miru*. Hišo je postopno obnavljal sam s pomočjo okoliških mojstrov. Pri 92 letih še vedno vozi avto in postori po hiši, kar je treba. Na dejavno športno življenje spominjajo zunaj ostanki lope in katamarana, ki ga je nekoč začel graditi. Bil je namreč vnet jadralec – pa tudi smučar, plezalec in alpinist – zgradil je model za trup pa je prišlo neurje in vse uničilo. Potem je s kolegi še naprej jadral, dokler v nekem trenutku ni več čutil potrebe po preizkušnjah na morju.

Filmsko produkcijo spremlja zdaj po TV, nadaljevanj ne gleda, ker je pri njihovem nastajanju nekoč sam sodeloval in ve, kako se jih razteguje, celovečerni igrani filmi ga redko pritegnejo, odkar je bil priča pravim solzam pred kamero pri snemanju *Samomorilca*. Dokumentarni film ga še vedno zanima, pravi, da postaja vedno bolj gledan in vedno bolj pomemben. To je nezamenljivo vodilo za razvoj.

Pred desetimi leti je doživel poklicno in umetniško rehabilitacijo. Na festivalu slovenskega filma v Portorožu je prejel najvišjo strokovno nagrado na področju filmske ustvarjalnosti in kulture, Badjurovo nagrado za življenjsko delo.

Novinarju *Gorenjskega glasa* je tedaj povedal: *»Dogajalo se je vse tisto, kar sem kot avtor v času, ko so filmi nastali, pogrešal. Sicer sem se že zdavnaj pomiril s tem, da sem pač bivši avtor, ki je omenjen le še v enciklopediji, ampak vesel sem bil pa vseeno. Tudi zdaj na festivalu v Portorožu. Prvič v življenju sem z ljudmi lahko govoril o svojih filmih.«*

Milena Sitar

Leta 1969 nagrada Prešernovega sklada za režijo dokumentarnih filmov, posebej za film *Samomorilci, pozor!*

Leta 2009 Badjurova nagrada za življenjsko delo

KRATKI DOKUMENTARNI FILMI (režija):

Kje je železna zavesa? (1961)
Kaj za vas? (1961)
Strupi (1964)
Turnir pri Šumiku (1965)
Samomorilci, pozor! (1967)
Muzej zahteva (1967)
Kje je bil rojen Jacobus Gallus (1967)
Potopljena obala (1967)
Plamen v dvonožcu (1968)
Rejenčki (1969)
Slavica exception (1971)
Stopnice ljubezni (1971)
Promiskuiteta (1974)
Narodna noša (1975)

Najbolj zanimivo je, da je Mako – cenzuriranju in šikaniranju navkljub – še vedno kleni levičar. Zakaj je to pomembno? Ne le zato, ker je ideologija, s katero se identificiraš, ključni del tvoje osebnosti, temveč ker so ljudje, ki so utrpeli krivico pod socialističnim sistemom, večinoma postali njegovi zagrizeni nasprotniki. Ampak ne Mako. On mi je rekel: *»Tega ni bila kriva ideologija, to so bili ljudje.«*

Urška Sajko

Tudi o zdravju

Spoštovani bralec.

Nerodno mi je, ker sem zapisan v Vaščanu, še preden bi ga prelistal, kaj šele bral. Ob namigu s strani uredništva za prispevek sem »takoj« rekel ja, kot takrat v cerkvi leta devetindevetdeset, ko sem ta dolgi stavek uspešno spregovoril po nekaj tednih priprav. Zamikalo me je, da bi pred oddajo besede prelistal prejšnje izdaje in vsaj malo stopil v sozvočje z že napisanim. Pa sem se zbal drugič, da bi bila drugačnost nepremostljiva in za to nisem zbral korajže za vpogled in skočim v tolmun izdaje, ne da bi pogledal, kako globoka in kalna voda je.

Pisanje je povzetek predavanja, natančneje branja za boljše spanec zaposlenih v OŠ Poljane in le-to je nadaljevanje drugih predavanj in drugih dogodkov, včasih tudi drugih življenj. Na koncu se človek upravičeno lahko vpraša, kdo to, mislim pisca, sploh je.

Takole se je takrat bralo:

»Se opravičujem, ker se nisem udeležil tečajev retorike in bi vam zdaj lahko mahal z rokama, enako kot mahajo levi in enako kot desni, ker oboji pač obiskujejo iste tečaje javnega nastopanja, in bi ob tem lahko vsak stavek začel z besedami: ‚Dejstvo je ...‘, pa čeprav temu dejstvu sledi golo nakladanje, kot bodo mogoče zvene tudi moje besede. Javno govorjenje mi je tuje, ker se mi ob tem redno feclja jezik. K sreči v mojih mladih letih zdravstveni sistem še ni bil tako dobro razvit, da bi mi dodelili katero od množice govornih motenj. Večina zapisanega me ni naučila šola, manjši del tega je zrastle na lastnem podstrešju, večji del sem skopiral od modrejših, ki jih srečujem vsak dan.

Kot podporni član ne vem katerega telesa šole sem se zaobljubil, da povem, se razume, preberem, nekaj o zdravju, pa kar koli že to je. Je zdravje čas, ko ne potrebujemo zdravniška? Smo zdravniki res tisti, ki delimo zdravje? K sreči ne. Je zdravje nekaj, kar spoznaš, ko ga nimaš več, in ga zato nikoli ni? Če citiram WHO, bi zapisal, da je zdravje stanje popolnega telesnega, duševnega in socialnega blagostanja in tako naprej. Skratka, eno neznanko, kot je zdravje, razložiš z vsaj tremi novimi neznankami. Odlično cvek, bi rekel matematik oziroma: »Nič ni popolno,« se je namuznila lisica iz *Malega princa*.

Preskočim definicije. Upam, da ne pričakujete, da vam bom bral o tem, kako škodljivo je kajenje, ker to vedo tudi najbolj strastni kadilci. Prav oni nosijo v žepu škatlice z ogabnimi fotografijami. In to v istem žepu, kot imajo tudi fotografije otrok, žena oz. psa, če prvih ne premorejo. Pa vendar vztrajajo. Je pa res, da se kupijo tudi lepi usnjeni etuiji z ezoteričnimi simboli, v katerega paše ravno tista ogabna škatla in se slika odrešilno skrije. Pa je še nekdo zaslužil na ubogih kadilcih. Gotovo tudi verjamete, da srce, ki ustvarja manjši krvni tlak, zdrži dlje kot ono drugo s tlakom 200. Vsaj tako je pri mehanskih črpalkah in zakaj bi bilo pri naši biološki drugače? Da o možganskem žilju niti ne govorim, ker je verjetno prav to najbolj dovzetno za visoke tlake. Prav tako se ve, da ljudje z nižjimi vrednostmi holesterola živijo dlje. Pa naj bodo to tisti, ki se za nizke vrednosti holesterola lahko zahvalijo prednikom, ali oni drugi, ki jim holesterol znižuje farmacija. Res je skeptikov na tem področju že nekaj več, ker bojda farmacija s tem blazno služi. Ampak dragi moji, vsi mi delamo tudi za denar, tudi spoštovana ravnateljica, snažilke,

kuharice in hišnik. Tudi denar je gonilo razvoja. Prav tako verjamem, da večina od nas ob tem, ko se masti s hamburgerjem oz. kebabom, če se vam kolca po Jugi in čebuli, nima občutka, da je v svoje telo vnesla nekaj zdravega. Enako danes vemo za sladkor, ki je glede na zadnje modne trende celo popularnejši od maščob in je trenutni izid nutela : svinjski masti 2 : 1 v prid povzročene škode nutele. Pa da ne govorim o sedenju, ki naj bi bilo novo kajenje in se bojim, da bodo počasi, podobno kot so pred leti vrgli ven kadilce, iz menz in restavracij zmetali vse stole in bo cel obed eno samo sprehanje in pikanje nečesa zeleno-rumeno-rdečega, zalito s krigljem zelnice oz. sirotke, ki so ji pred tem odvzeli še zadnji J in pregrešen okus užitnega. Ob tem se včasih vprašam, zakaj največji skeptiki do farmacije in nas posrednikov le-te pokupijo toliko in toliko pakiranj ne vem česa vse, le da na njem piše bio, naravno, zeliščno, 100-odstotno in s tem razstrupljajo svoje telo, še posebej jetra in ledvice. In to le za eno samo besedo BIO. Mogoče ne veste, da praktično vse, kar vnesemo v telo, steče skozi jetra in tako tudi tisti preparat iz TV-ekrana, bojda za naša jetra, kjer čudežna škatlica, čudežne rastline pretvarja grdo, rjavo vodo v čisto studenčnico. In ta ista jetra bi bila verjetno najbolj vesela, če bi ob vsej šari, ki jo vnesemo v telo s hrano in pijačo, tisti čudežni preparat ostal na policah lekarn. Kar se tiče jeter, sem prepričan, da velja skandinavski pogled na oblikovanje, manj je več. In če vam to nekoliko udomačim in povem, da so to stare modrosti, ki jih pozna večina narodov, kultur in religij in so jih že v davni preteklosti zapakirali v njim lastne oblike, ki pa so danes na stranskem tiru, ker niso moderne ali drugače – so tržno nezanimive. In če povem še bolj domače, kdo ne ve, da je petek postni dan? Oziroma je bil, ker ga danes nihče ne reklamira, ker od tega, če ne uživaš, ali bolje, ne kupuješ nič, pa res ne bo cvetela trgovina. Vem, da večina od nas za omenjeno ve in je predavanje v tej smeri izguba časa. Mogoče kdaj, ko boste čakali v kakšni čakalnici in se jezili na zdravstveni sistem, ker je na vas ob dišeči kavi pozabil, pogledjte na svojem telefonu izsledke framinghamske študije, o kateri nevede govorimo vsak dan. Pa to ni študija, kjer plačaš nekaj raziskovalcev oz. jih pošlješ v tople kraje, potem nagradiš še ustrezne udeležence, prilagodiš rezultate in po nekaj mesecih oz. letu dni dobiš izsledke za dober marketinški pristop. Gre za študijo, ki se je začela pred 70 leti v zvezni državi Kentucky v ZDA z dobrimi 5.000 zdravimi prostovoljci in se nadaljuje še danes z njihovimi otroki, vnuki in pravnuki, od katerih mnogi niso več zdravi oz. jih več ni. Če bi podobno raziskavo zastavili danes, bi tovrstne rezultate lahko brali leta 2090, ko večine od nas več ne bo. In podatki iz omenjene raziskave govorijo o stvareh, ki sem jih pravkar omenjal.

Za tiste največje dvomljivce, ki cincajo levo in desno in si ne upajo niti po sredi, ker tam pač nihče ne hodi, tudi to ne bo temeljni kamen, kaj šele moja beseda, ki le ni stara 70 let. Za te prepričane, ki mislijo, da je ves svet ena sama zarota in kupujejo in se vdajajo drugi neinstitucionalni zaroti, žal nimam časa oz. se mi ga zdi nekoliko škoda. Ker ti vedo, kaj je prav in kaj ne in je njihov dušni mir popoln, in če je

res tako, tudi niso daleč od zdravja, kot piše WHO. Sicer pa prav ti isti skeptiki ob minimalnih simptomih blagih boleznih prvi potrkaajo na naša vrata z idejami o strašnih boleznih, o katerih so brali v zaupanja vrednih rumeno-zelenih forumih. Takoj povem, da vem, da medicina še zdaleč ni celotno in edino znanje o zdravju. Ljudje najdejo svoj mir in zdravje, ko obiščejo homeopata, bioenergetika, tretji ob čepanju v raznih spiralnih krogih, na štoru v gozdu ali pa jih zaradi prikladnosti in zapečkarstva navdihuje že kakšen vzhodni simbol na njihovem spodnjem perilu. Zakaj pa ne? Če mu zaupajo, so na pravi poti. Večkrat se spomnim bolnice, ki ima sicer veliko težav, pa se mi zdi, da jih odlično prenaša in ob tem iskreno pove: »Ko mi je najtežje, grem v cerkev, če mi je predaleč, zmolim rožni venec in mi odleže. Brez Boga me že zdavnaj ni.« Je kdo v njenih besedah zasledil besedo zdravnik, tableta, svečka, bio?

Zdi se mi, da vas posameznike kar slišim, kako premlevate zadnje besede, ki z medicino nimajo velike povezave. Mogoče tudi z zdravjem ne ali pač. Veliko je raziskav, ki so se ukvarjale z vplivi na občutek sreče posameznika, od tistih majhnih do onih, ki so zaobjele prebivalce celotnega planeta in v eni od teh ugotavljajo, da smo si ljudje kljub različni barvi in položaju oči v tem zelo podobni. Za srečo posameznika so skoraj praviloma najpomembnejši dobri odnosi v bližnjem okolju, nekako na drugem do tretjem mestu zdravje, osnovne materialne dobrine, kot so hrana, voda, streha, in že na četrtem mestu zaupanje v nadnaravne sile oz. po slovensko – vera. Se opravičujem, ker to bogokletno besedo uporabljam v javni šoli.

Gospa, ki sem jo omenil pred tem, gotovo študije ni brala, jo pa potrjuje. Toliko za nas, neverne Tomaže. Da pa sta si sreča in zdravje blizu, gotovo vemo vsi.

In če nadaljujem v tem duhu, ki se zdi komu komičen, drugemu neresen, tretji se je užaljeno zatopili v 'touch screen' pametne naprave, med tem, ko se je četrti ob mojem blebetanju nasmehnil in za hip gotovo naredil nekaj zase. Tudi smeh je prava pot do zdravja. In zdravje jemati preveč resno vsekakor ni zdravo.

Glede na to, da sem na tem predavateljskem mestu prvič, mogoče zadnjič, sem razmišljal, da bi ob prihodu pred mikrofón napravil en spodoben selfi. Seveda z vami v ozadju. Debelo bi me gledali. Ampak, Cristiano Ronaldo, eden lepših, je ob odprtju zadnjega nogometnega prvenstva ob prihodu na stadion, kjer ga je čakalo več sto fotografov, napravil kar nekaj selfijev. Selfi, selfish – sebičen. Pa ne samo Cristiano Ronaldo. Mi in naši zanamci smo selfi generacija, ki dlje od svojega popka ne vidi. Je to zdravo? Pa ne citiram nobene študije, da mi ne boste oporekali, da sem ji prikrožil podatke oz. je bilo število udeležencev premajhno, ampak ljudje se samoslikamo, kot da se ne bi še nikoli pogledali v ogledalo. Ne maram ne prvega in ne drugega. Verjamem, da se to vidi. Pa naj se, kot se vidijo sivi lasje, njihovo redčenje, risanje gub po obrazu, upad mišične moči, da o drugih, mladostniških podvigih niti ne govorim. Je pa res, da se ne trudim slediti zadnjim modnim trendom, ki jih producirata trgovina in proizvodnja. Najprej nam je treba dopovedati, da je sivina in proizvedna. Najprej nam je treba dopovedati, da je sivina in proizvedna. Najprej nam je treba dopovedati, da je sivina in proizvedna. Najprej nam je treba dopovedati, da je sivina in proizvedna.

Štiridesetih, petdesetih, šestdesetih letih pa res še ni čas, da podležemo zakonom staranja. In temu vedenju sledi obisk tega in onega salona, ki ti začasno zakrije pridelke staranja in si spet v koraku s časom; vsaj fasada je. To je eno od tistih področij, za katero sem iskreno vesel, da sem možki, ker je pritisk na lepši spol neizmerno večji.

prej v ustrezen športni salon po priporočeno opremo. Res je koristno, če se nekajkrat na teden dobro prezrači taka pisarniška rit, ampak ali je za to res potreben osebni trener, če že to ne, pa vsaj ura Polar ali še bolje Garmin, ki ti poleg bitja srca posname še tako imenovani trek. In zvečer po tuširanju in uravnoteženi prehrani z beljakovinskim dodatkom in vitamini in minerali naš tekač spet sede na podobno mesto in pred podoben zaslon kot prej v deseturni službi in tam analizira vsak korak in dosežene odstotke svoje edine biološke naprave, ki jo še ima, ker vse drugo je že zdavnaj digitalno. In žena, ki je že neučakana od vseh analiz tekaškega treka in komparacij s predhodnimi zapisi, obupa in si v mislih reče eno krepko, ki jo za ljubi mir v hiši konvertira v: »Grem spat.« In tako iz dneva v dan naš tekač vzdržuje tempo lastnih možganov na najvišji ravni od jutranje budilke, tja čez službo in rekreacijo, vse do večera in še čez. Še dobro, da je žena predčasno zaspala, ker bi bil sicer tekačev kalorični in beljakovinski vnos za ta dan lahko izven ravnovesja in bi se zato vrhunec njegove forme pomembno oddaljeval od Ljubljanskega maratona, na katerem je bil lani razočaran s 15 sekund slabšim časom kot leto poprej. Da o primerjavi s sosedom niti ne govorim. Je to zdravo?

Je zdravo imeti obilje kapitala, ki ga je treba razpršiti v imenitne finančne naložbe in potem dnevno spremljati njihove donose oziroma izgube na spletnih straneh, ki še najbolj spominjajo na zastarele telefonske imenike, in če ne z drugim, s tem vzdrževati zadostno količino stresnih hormonov, da raven le-teh od preobremenjene službe do prostega časa pretirano ne zaniha – ker se sicer tako imenovani uspešnejši brez zadostne količine stresorjev sploh ne znajde.

30 | **Vaščan** · december 2019

Je zdravo dvomiti o vsem, kar so povedali drugi, še zlasti tisti, ki so vpeti v neki sistem, kot je moje zdravstvo ali vaše šolstvo? Ne v mojem ne v vašem sistemu ni vse dobro, je pa kljub temu mnogo dobrega, kot je dobra tudi večina ljudi in naših sodelavcev. Spominjam se, ko sem pred posegom na obrazu vprašal starejšega gospoda, ali ga je strah. In mož mi odgovori: »Stoodstotno vam zaupam.« S tem zaupanjem je gotovo dobil največ, kar je lahko, ker sem bil v tistem trenutku edini, na katerega je računal. In tega sem se zavedal in temu primeren je bil tudi najin izdelek.

Verjetno se s podobnim zaupanjem in predvsem nezaupanjem srečujete tudi vi. Pač je taka moda. Vsi vse vemo o vsem, če ne, pa odtipkaš v najbolj slaven spletni brskalnik in tam najdeš vse in še več. Ampak dragi moji, se zavedate, da vam umetna inteligenca, ki stoji za takim brskalnikom, v prvem planu ponudi predvsem tisto, kar bi znalo nekomu koristiti, pa to običajno niste vi. Je pa tam vsekakor dovolj informacij, da lahko nekoga kritiziraš ali si do njega nezaupljiv. Za kritiko niti ni potrebno veliko znanja, le nekaj slabe volje, par minut branja foruma in si kompetenten. In tudi zato se ne sliši velikokrat, da bi kdo pohvalil učitelja, pa vendar se. Tudi se ne sliši velikokrat, da bi kdo javno pohvalil vzgojiteljico, jo pa grajajo. Pa vem, da čutite, da so mnogi starši, predvsem pa otroci, veseli, da vas imajo. Ampak kdo pa kdaj javno pohvali snažilke? Če je nasmeteno, umazano, so slabe, ne pa nevzgojeni otroci ali oni večji, ki to počnejo. Pa vendar moramo biti veseli, da nam za ne največji denar odnašajo naše riti in slabe navade. Tako kot bi bilo težko brez odličnih gospodinj in hišnikov. Moj sosed je hišnik, občudujem ga, kaj vse zna. Občuduje ga tudi moja žena, reši nam marsikatero hišno zagato.

Ko boste prihodnjic imeli priložnost, da boste koga pokritizirali, to izkoristite. Pa ne mislim toliko na samo kritiko, ampak da analizirate svoje počutje po tem, ko kritiziranje opravite. In to počutje primerjajte s tistim, ki ga doživite po tem, ko nekoga pohvalite. Je kakšna bistvena razlika?

Na štiridnevnem dopustu v maju preteklega leta se zjutraj sprehodim skozi prazno sredozemsko ribiško vasico. Nikogar nikjer, le prodajalka v improvizirani ribarnici čaka na

obisk. Grem mimo in zaslišim nežen šepet v ozadju: »Kako je lijep.« Za sekundo, pravzaprav bistveno manj, sem se počutil kot pri petnajstih, ko sem občasno imel podobne prisluhe. Tudi jaz sem eden tistih staršev, ki na dopustu sprehajajo peljejo na sprehod psa svojih otrok, ampak za hip mi je bilo zelo lepo.

Naša življenja so precej vpeta v trgovanje, pa ob tem ne mislim le na prodajalko rib v ribarnici, tudi na farmacijo, pa digitalno tehnologijo, prevozna sredstva, prehranska dopolnila, ličila, preparate za preganjanje starosti in podobno. Pretok denarja je velik stimulator, tudi za tiste, ki propagirajo te in one pristope do vašega zdravja oz. do vaše denarnice.

Ste imeli kdaj priložnost nakupovati oblačila s svojo mamo oz. staro mamo, če ste še mlajši? Zanimiva izkušnja. Prvič, trgovin z oblačili za ta leta je izredno malo. Drugič, prideva na oddelek s perilom in iščeva spodnje hlačke. Z obešalnikov je viselo perilo, ki je bilo praviloma v duhu gospodarske recesije – z minimalno porabo materialov. Iščeva, pa da ne bo pomote, to ni bila nobena specializirana trgovina za najstnice, ampak takih spodnjih hlačk za osemdesetletnice ni bilo nobenih. Saj veste, kakšne nosijo? Bombažne z visokim bokom, da se skrije vse, kar ni za vse. Vprašam prodajalko: »Mi mogoče lahko svetujete, v kateri trgovini bi dobila spodnje hlačke za osemdesetletno gospo? Veste, kakšne nosijo?« »Seveda vem, rebrasti bombaž z visokimi boki. Take imamo tudi mi.« In že je ni bilo več. Po nekaj minutah jih iz skladišča prinese celo naročje, točno takih. Sramota. Spodnje hlačke za starejše gospe na policah bi od nakupa gotovo odvrčale najstnice tja do petdesetih let, ki kupujejo Skinny, Schiesser in ne vem kaj še vse po načelu manj je več, ker te starejše gospe pa nosijo res ogabno perilo. Vseeno sva jih kupila – pet. Zelo starih ne mara niti trgovina, zato razmišljam, da bi si že danes nakupil zalogo gat za moja osemdeseta, da ne bi slučajno osebno doživel takega ponižanja. In to počne naša generacija.

Naša generacija se pogosto obnaša kot najstnik, ki išče prostor pod soncem, izven sence staršev, tudi s tem, da nosi čudno frizuro, raztrgane hlače, pirsing na najbolj motečih delih, si zatlači slušalke in ne sliši ničesar. Nobene drame. Najstnik nekoč odraste in v večji meri posname »konservativne« starše. Bojim se, da ni tako z našo generacijo, ki najstništva ni prerasla in se vdaja vplivom, vsem, razen ustaljenim avtoritetam ne, ker je to staromodno. In trgovina je navdušena – tudi tista z našim zdravjem.

Preden se o naložbi v svoje zdravje posvetujete z zdravnikom ali farmacevtom oz. internetom, pogledajte okrog sebe srečne ljudi, česa vse si oni niso kupili, in jih posnemajte. Imejte se radi in verjetno ste na pravi poti, tudi k zdravju. Srečno!»

Janez Koprivec

Maja Šubic, *Visoko za plakat* (akvarel)

Visoška kronika in »bruto družbena sreča«¹

Zadnje leto mi v misli vedno znova prihaja Visoška kronika. Kot bi mi ves čas ponavljala »pridem pote«. Še enkrat je prišla, da napišem o njej za našega Vaščana. Majhna kepica, ki sem jo najprej sam valil nekaj let, letos pa smo jo debelili skupaj in je postala res velika kepa, ki je vidna v naši dolini in skoraj toliko ali pa še bolj tudi po naši deželi.

Visoška kronika je zgodba, ki jo lahko prenesemo v življenje vsakega posameznika, življenje vsake hiše in družine, vsakega kraja. Pa ne da bi si želel, da je povsod toliko napačnih odločitev, krutosti, zaznamovanosti, temveč zato, ker je življenje sestavljeno iz strahu in poguma, zlobe in dobrote, privoščljivosti in nesebične pomoči, kazni in nagrad, sovraštva in ljubezni kot v *Visoški kroniki*. V katerem človeku, kateri hiši, kateri skupnosti se ne prepletajo vse te dobre in zle moči, priznam, v zelo različnih razmerjih. In to razmerje nas na koncu naredi dobre ali slabe, prevaga na lepo ali grdo stran.

Ko se mi je zadnjih pet let pletla ideja uprizoritve in potem še možnost to uprizoritev obesiti na obeležitev stote obletnice izida romana, sem računal na izjemno široko podporo, pravo mobilizacijo vseh, ki nam je mar za »bruto družbeno srečo«. Začel sem prepričevati ljudi kar po kmetijah, na cesti, pred cerkvijo, v moji poljanski sobi, za šankom. Številne sem navdušil, da so se pridružili in prispevali svoje sposobnosti v družino organizatorjev dogodkov, igralcev, sodelavcev pri naši predstavi, podpornikov. Poprijel je društveni odbor s predsednikom na čelu. To je bilo jedro snežne kepe, ki se je zavalila v začetku leta 2019. Hoteli smo jo odebeliti

še s širšo plastjo zunaj Poljan, vsaj celo občino. Tu pa se ni prijelo. Pismo o naših namerah za izvedbo dogodkov, ki smo ga poslali na občino v decembru 2018, je očitno že do nastavitve predsednice odbora za praznovanje stote obletnice izida *Visoške kronike* romalo v koš, da zanj nikoli ni izvedela in se dolgo čudila, zakaj nismo z občino, ki nam je ja ponudila tristo stolov za gostovanje Drame in brezplačen najem »našega« prostora, brez drugih spodbud, zadovoljni. Presenetil nas je račun za najem kozolca, presenetilo nas je, da smo kot »fehtarji« morali prositi, da lokal med predstavo Drame ne bo odprt in v zameno ponudili »promet« vsaj za nekaj stotakov. In ko so se čudili mojemu e-pismu, da od njih dobimo več polen pod noge kot resne podpore, so mi lakonično odgovorili: »Kjer je volja, je pot.« Pa smo bili kljub temu srečni, da je bila tudi zaposlenim z občine predstava všeč, veseli smo bili, da smo jih lahko gostili na naših druženjih in pogostitvah po predstavah v Poljanah in na Visokem, malo manj veseli pa, da dogodki niti omenjeni niso bili v sicer vseobsegačem dnevniku župana v *Podblegaških novicah*.

Po teh dogodkih sem se postavil na zadnje noge. Poljanske korenine in moj genski zapis zgodovine poljanske kulture

¹ »Bruto družbena sreča«, lahko tudi »bruto nacionalna sreča«, je termin, ki ga uporabljajo namesto »bruto domačega proizvoda (BDP)« in zaobjema vse, kar človeku, posamezniku prinaša mir in srečo v skupnosti ljudi.

Visoško prizorišče med predstavo
Ljubljanske Drame
(Foto: Jana Jocif)

mi ni pustil, da bi naše ideje spet pograbili in vzeli za svoje drugi. Moj pogoj za mojo »voljo, ki mi je narekovala pot,« je bil samo, da so vsi dogodki, ki jih organiziramo mi, Poljanci, tudi tako imenovani in zato resne podpore nismo bili deležni. Kaj smo kasneje v tem letu dosegli, ve vsak, ki je vsaj malo spremljal dogajanje. Izjemni so bili odzivi na gostovanje ljubljanske Drame med njihovimi igralci in vodstvom, gledalci iz širne Slovenije, bogat »kliping«² z objavami na televiziji z daljšim prispevkom v *Slovenski kroniki*, radiju in časopisih, ne nazadnje sponzorji, predvsem pa odzivi Poljancev. Presenetljiv odmev naše predstave doma (do zdaj 3000 gledalcev in 15 ponovitev), nešteto zapisanih čustvenih zahval po predstavah, moje imenovanje za ime tedna na Valu 202, kar pomeni veliko promocijo za Poljansko dolino, in upam, da pozitivnega valovanja še ni konec. Ostajajo tudi lepi spomini našega, včasih zahtevnega usklajevanja, prošenj vremenu, naj se nas usmili na Visokem, in triumfa, ko smo Visoko postavili na gledališki zemljevid kot enkratno prizorišče. Ekipa za pripravo gostovanja Drame je pokazala izjemno moč in tudi medsebojno tolerantnost, da je iz nič ustvarila slovenski dogodek.

Kljub občutku premalo cenjenega amaterskega dela pri profesionalcih za področje kulture na našem področju sem neizmerno užival sredi kepe, ki se je valila, obdana s prekrasnimi ljudmi, ki so nazadnje oblikovali igralsko skupino v igri *Visoška kronika po poljansko*. Ves čas sem si govoril, do koder bomo prišli, bo dobro, ker smo poštene in navdušeni. Ko na vajah ni stekla beseda, so jo sprostili Martinini sendviči, ko smo trdi korakali po odru, so nas mehčale pripombe čakajočih na nastop in nežen Mimin glas. Ko se nič ni sestavilo v tekočo zgodbo, je z minimalno spremembo posegla režiserka Jana, ko smo se oblačili, smo dobili darovana lepa oblačila, na odru je zasijala prava ljudska rezbarska ume-

tnina mizarjev naše minimalistične scene, ki nam je ponujala, kljub maloštevilnim elementom, varno zatočišče, tudi na obeh kovinskih prežah. Da so imele roke kam, smo dobili unikatne rekvizite. Ura v ozadju nam je tekla, kazala pa, da naš čas ni vržen proč. In ko nam je bilo najtežje, proti koncu, so pritekli na oder otroci, srečnih, neobremenjenih izrazov, pogledov in Visoško popeljali v srečnejšo prihodnost. Pa ne samo Visoško, mislim, da tudi nas. Samo mi vemo, kaj se je v nas lomilo, kako se je beseda, misel sprostila, kako je telo oživel, kako smo počasi dobivali samozavest, ko smo pri našali in odnašali na oder svoje sporočilo, ki si ga zdaj z lahkoto zapomni in ponotranji domačin, šolar ali gledalec, ki prihajajoč od daleč, kakšne poljanske besede ne razume, še kako pa razume notranje boje Polikarpa in Izidorja, pogum Jurija in Ljubezen, predanost in usmiljenost visoških žensk.

Igrali bomo še to igro. Marsikdo mi reče, to je tvoj in naš vrhunec, boljšega nismo zmožni narediti. Res je, mi ne, a prišli bodo za nami, ki bodo naredili še bolje in še več, v to verjamem, ker verjamem v visoko »bruto družbeno srečo« v Poljanah zaradi izjemne kulturne zgodovine našega kraja. Nič hudega, če nismo center moči, bolje je biti center

»Visočani« iz Drame med predstavo (Foto: Jana Jocif)

² Kliping pomeni poročanje medijev za določenega naročnika, dogodek ali geslo.

ustvarjalnosti. Odpravljamo se na gostovanja, tam bomo videli, kaj bodo ljudje, ki Visokega v podrobnosti ne poznajo, iz te predstave povlekli. Prav veselim se že.

Veselim se tudi povečevanja kepe, ki se še kotali. Upam, da bo ob tem povečanju res mobilizirano vse, kar leze in gre v Poljanah. V naslednjem letu želimo, da se Poljanci ob našem dogodku, morda uprizoritvi naše igre na prostem, srečamo na Visokem, poveselimo in Visoko resnično vzamemo za svoje. Kot simbol in kot mesto, kjer je ljubezen pregnala zlo, kar prispeva k sreči vseh nas okrog Visokega.

Veselim se izida knjige, ki bo, upam, v bližnji prihodnosti, že v vaših rokah. Dramatizacija v narečju, ilustracije Maje Šubic in Tavčarjev izvirni roman bodo našli mesto v naših hišah, predvsem pa ostali kot pomnik in zapis tega, čemur rečemo amatersko, prostovoljno družbeno dogajanje, ki povezuje skupnost in prinaša veselje, ki vodi v bistveno povečanje »bruto družbene sreče«.

Urednica Jerneja, ki mi je predlagala pisanje tega članka, je verjetno pričakovala popolnoma kaj drugega, ampak v našem časopisu si zaslužimo članke, za katere bi škof rekel: »Rad poslušam ledi, ke na lažej.« In taki članki imajo odziv. Verjamem, da ga bom doživel, tako kot sem doživel stisnjene ustnice in zadrego, da ne rečem nevoščljivost zaradi naših uspehov, sreče in energije, ki jo izžarevamo.

Vsem sodelujočim, ki so brali mojih stotine elektronskih pošt v »google« skupini »Visoška«, sem neizmerno hvaležen, da mi niso odgovarjali, ker bi se v odgovorih utopil. Z navdušenjem so sprejeli svoje naloge in jih do zadnjega vse oplemenitili s svojo ustvarjalnostjo in kepo, ne samo fizič-

Krutost Polikarpa, Izidor, Lukež in Jobst v poljanski *Visoški kroniki* (Foto: Jana Jocič)

»Niste bel kristjani, bel ste zverine!« ostro škof v poljanski *Visoški kroniki* (Foto: Gorazd Kavčič)

Jurij reši Agato iz vode v poljanski *Visoški kroniki* (Foto: Gorazd Kavčič)

Maja Šubic, *Agata* (akvarel)

no povečali, predvsem vsebinsko oplemenitili. V kolofonu predstave so naštetih številni, vendar manjkajo mnogi, ki so nam pomagali, upam, da vejo, da smo jim hvaležni.

Visoška je vrnjena domov, v Poljane, Tavčar je še enkrat pokazal svojo moč, Poljanci pa svojo trmo in ustvarjalnost.

Andrej Šubic

Kulturni dom Poljane
premiera: PETEK, 7. junija 2019, ob 19.30 / ponovitve: SOBOTA, 8. junija, ob 19.30 in NEDELJA, 9. junija, ob 19.00

IVAN TAVČAR – ANDREJ ŠUBIC

**GLEDALIŠKA
PREDSTAVA
V POLJANSKEM
NAREČJU**

Dramatizacija in režija:
Andrej Šubic

Svetovalka režiserja:
Tatjana Perleš

Scenografija in kostumografija:
Tina Dobrajc, Andrej Šubic

Uredila sceno:
Viktor Jelovčan, Jaka Klemenčič,
Marko Perko, Janez Kloboves, Jaka
Šubic, Albin Krek, Tone Krek

Rekviziti:
Janez Kloboves

Luč:
Janko Lavtar

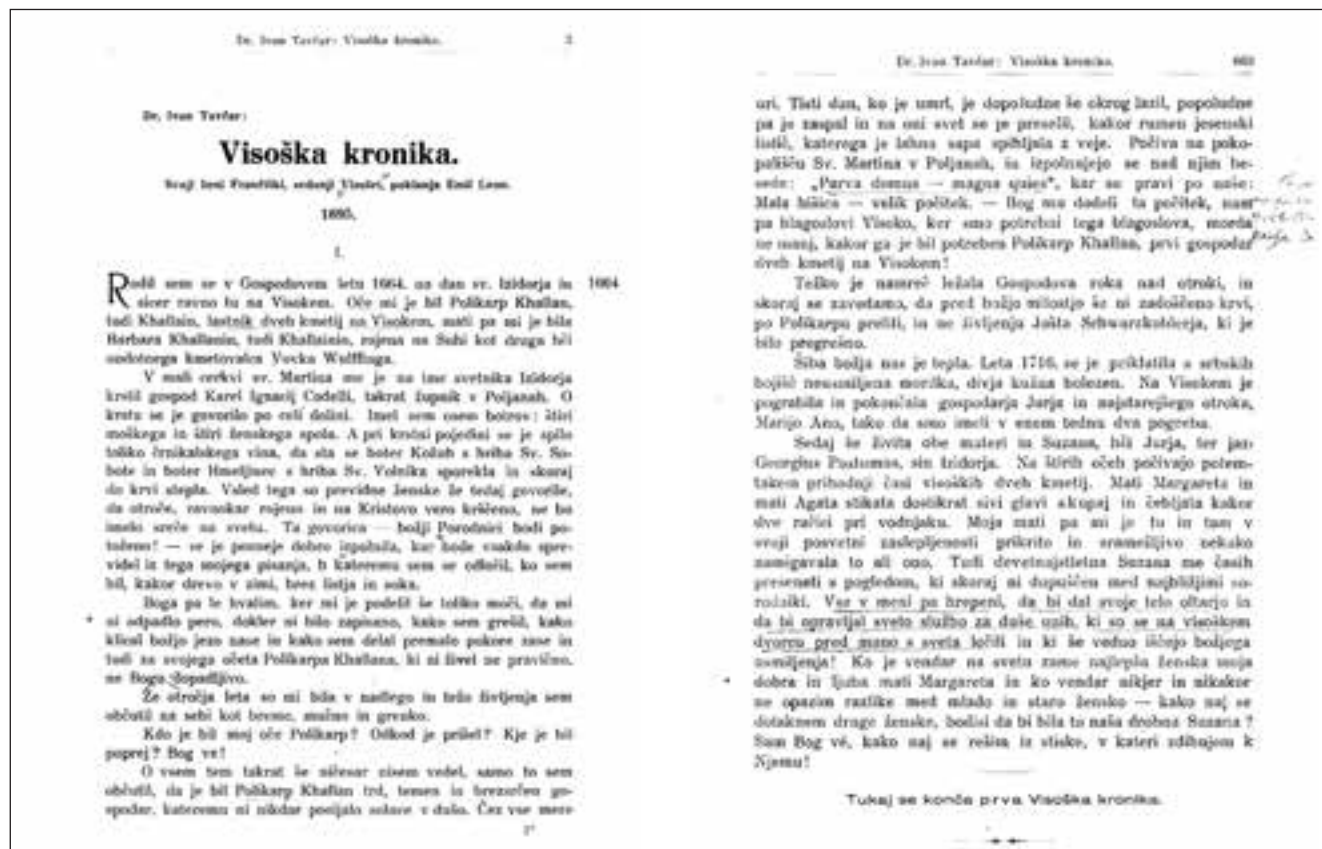
Vodja predstave:
Jaka Šubic

Sepetalki:
Valerija Čibej in Martina Kolenc

Grafična podoba:
Maja Šubic, Nives Lunder

Igrajo:
Polikarp: Andrej Šubic
Isidor: Uroš Čadež
Jurij: Janez Justin
Agata: Jerneja Bonča
Margareta: Maja Šubic
Jobst Schwarzkobler: Silvo Potočnik
Lukri: Frank Dolenc
Pisarnica: Jela Berce
Jeremija Wulffing: Marko Dolenc
Marko Wulffing: Simon Kokelj
Ana Renata: Inna Zevnik
Loški ječar Miho: Marjan Lavtar
Sodnik: Bojan Trampelj
Škof: Peter Cankar
Ločanke in Ločani:
Martina Oblak, Martina Kolenc,
Marinka Gantar, Mimi Božić,
Janez Kloboves, Viktor Jelovčan
Otrci: Jaka, Jera in Haze Gantar,
Simon Potočnik, Ana Dolenc

Gledališki list, kolofon

Glasba in ples na Visokem v času *Visoške kronike*, zgodovinskem romanu med Poljanami (Visokim), Škofjo Loko in Nemčijo

V Tavčarjevi Visoški kroniki je tako v evropskem kot slovenskem okviru zanimiva tematika, ki se je dogajala in zgodila na širšem slovenskem in ožjem evropskem prostoru. Glede na centralne lokacije romana, torej med Visokim in Škofjo Loko, pa so zlasti številni glasbeni in plesni izrazi, ki se v romanu pojavljajo tako rekoč od začetka pa vse do konca kot neposredna refleksija kulture in še posebej glasbene ter plesne umetnosti. Roman se po avtorjevem citatu dogaja »med Nemčijo in Slovenijo v času od 1632 do 1716« in ga zaznamujejo zgodovinske teme: preganjanje čarovnic in protestantov ter tridesetletna vojna (1618–1648). Z enega od transparentnih zemljevidov iz leta 1853 je še dodatno razvidna, v romanu pa utrjena teza o več verskem času in prostoru: »... luterani oziroma protestanti na nemškem, italijanskem, španskem in slovenskem prostoru ...«

O samem romanu

Pripoved je postavljena v 17. stoletje, v čas protireformacije, tridesetletne vojne in preganjanja čarovnic. Izidor Khalan pripoveduje zgodbo svojega očeta Polikarpa, gospodarja kmečkega dvorca na Visokem, ki je posest kupil z denarjem, prisvojenim v tridesetletni vojni. Polikarp je trd, grob, zagrižen protestant, vendar pa ga preganja slaba vest, saj je v vojni umoril tovariša Jošta Schwarzkoblerja, s katerim bi si moral razdeliti vojni plen. Da bi popravil krivico, mu mora pred smrtjo sin Izidor obljubiti, da se bo poročil z Joštovo vnukinjo Agato oz. ji izročil polovico dediščine. Tako gre Izidor na Nemško po Agato in razdre zaroko s sorodnico Margareto Wulffingovo iz Davče. V Agato pa se zaljubita še njegov pet let mlajši brat Jurij in bratranec Marks Wulffing. Agata Marksu ljubezni ne vrača, zato jo ta obtoži čarovništva. Na procesu se namesto Izidorja zanjo zavzame Jurij. Izidor spozna svojo neodločnost, paru prepusti gospodarstvo, sam pa

gre v vojsko. Ko se čez dvanajst let ranjen vrne, se poroči z Margareto, ki ga je ves čas čakala. Sledi še epilog, kjer Izidorjev sin Georgius Postumus opisuje visoško življenje. *Visoška kronika* je tudi kot »temna in vdana povest slovesa in odpovedi«, pripoved o grehu, krivdi, kesanju in pokori kot nalašč primerna za glasbeno in plesno slikanje črno-belih baročnih kontrastov. Obenem pa je bil to več kot očiten konflikt med katoliki in protestanti, kar je obogatilo tudi glasbeno življenje na Slovenskem. Obenem je ta zgodovinski roman prispeval tudi k vzbujanju domovinske ljubezni. Avtor je izbral obliko kronike, ki je kot zgodovinski roman refleksija slovenske nacionalne zgodovine.

Glasba in ples tistega časa in prostora

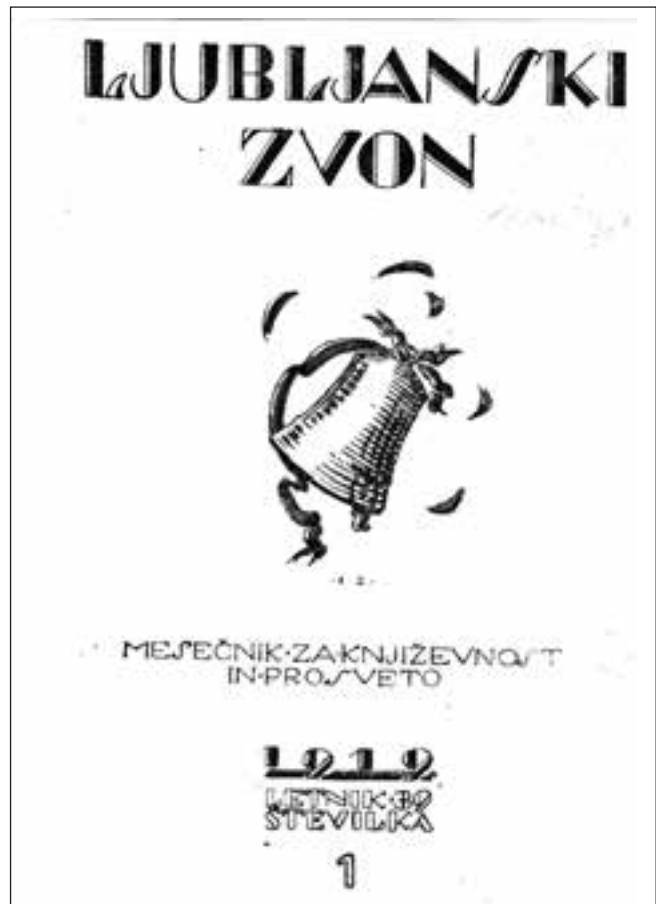
V navedenih primerih omembe čistih glasbenih in plesnih izrazov je šlo na začetku za ljudsko glasbo: vokalno, instrumentalno in vokalno-instrumentalno. Ko pa jih ločimo na

posvetno in cerkveno, smo že pri umetni ali umetniški glasbi. V tem primeru lahko nadaljujemo z glasbo 16. in začetka 17. stoletja; torej s poznorenesančno, z glasbo zgodnjega baroka ali tudi z glasbo »slovenskih madrigalistov«.

Med njimi na prvo mesto zagotovo sodi Jakob Gallus (1550–1591), sledi malo manj znani, vendar zato nič manj pomembni Gabriel Plavec (ok. 1590?–1641) – ta naj bi bil po nekaterih doslej še vedno neraziskanih oziroma nedokazljivih podatkih celo naš bližnji rojak (roj. v Ljubljani, Škofji Loki ali/in Železnikih v Selški dolini) – in Kamničan Janez Krstnik Dolar (ok. 1600–1673). Za Gallusa so značilne štiri knjige (zbirke) 374 *motetov*, ki so izšli v Pragi v letih 1586–1591 za vse liturgične praznike cerkvenega leta z naslovom *Opus musicum*. Naslednja Gallusova najbolj popularna (vokalna) glasbena oblika iz istih časov je zagotovo *madrigal*. Tudi teh je napisal kar za dvoje (tiskanih) zbirk *Harmoniae morales* v treh zvezkih (Praga, 1589–1590) in *Moralia* (Praga, 1596). Med najbolj znamenitimi in popularnimi Gallusovimi *moteti* sta *Pater noster* in *Ecce moritur iustus*, med *madrigali* pa *Musica noster amor*. To je šestglasna vokalna skladba (zbor), spremljana z inštrumenti – bassom continuum. Ta zasedba za dva cantusa in dva tenorja je pravzaprav hvalnica glasbi; z značilnim onomatopoetičnim posnemanjem trobente z glasovi. Gre za enega Gallusovih najbolj priljubljenih *madrigalov*, ne samo v zbirki *Moralia*, saj jo pevci radi pojejo celo kot svojo himno.

V Tavčarjevi *Visoški kroniki* je objavljeno celotno besedilo nemške protestantske pesmi: *Ach Jesu(-s)! Lass mich sehen .../Pridi, Gospod Jezus, (do)pusti mi videti, končno, ...* Zato tudi ne moremo mimo Martina Lutra (1483–1546), pobudnika prenove Katoliške cerkve, saj so bili Visočani tudi luterani. Znamenitih je 95 tez, v katerih je Luter (1517) opozoril na nepravilnosti v takratni Katoliški cerkvi in ljudi pozval k prvotnemu krščanstvu. Dokaz, da so bili Visočani evangeličani, je tudi v *Visoški kroniki*: »... Včasih je predikant (kaplan) tudi kaj zapel in potem zopet blagoslavljal. ...« Pomen tega odlomka je najmanj dvojen: omenja petje, objavljen pa je prvi slovenski napev (notni in tiskani) v Trubarjevem *Katekizmu* (1550). Ilustracija protestantizma na Visokem je tudi Bohoričeva *Jutranja pesem* z naslovom *Ena druga otročja pejssem, kadar se zjutra gori vstane ali zvečer spat gre k naprej petju svojim otrokom skuzi A. B. [Adam Bohorič] zložena se mora pejti kakor: Ne sdaj, Oča naš lubi Bug, ali v le-ti viži*. Ta napev je izšel v Dalmatinovi (1584) in Felicijanovi (Trubarjevi; 1595) pesmarici. Poleg Mateja Hubada so ta Bohoričev napev harmonizirali še Emil Adamič, Radovan Gobec, Janez Močnik in Matija Tomc.

V *Visoški kroniki* piše še o evangeličanskem ... protestantskem (enoglasnem, a cappella) petju. Poleg Trubarjeve najbolj popularne tovrstne pesmi, *Vetus Slauorum Decalogus*, iz prve slovenske pesmarice *Eni psalmi* (1567) je pred njo prva *Nu pujte, pujte vsi ljudje* (prva iz *Šestih pesmi, Katekizem*, 1550), ki pa tudi ni le prevod (mnogo kasneje objavljene) nemške pesmi z izvirnim Trubarjevim slovenskim naslovom *Ana peisen, iz stariga svetega pisma, kakovi je ta človik od*

Ljubljanski zvon (39/1, Ljubljana, 1919, št. 1)

Buga prvič stvarjen, koku je potle iskažen inu spet ponoulen. Trubarjeva kateheza, tj. pouk oziroma poučevanje verouka o stvarjenju, je skoraj dobeseden prevod odlomkov iz prvih treh poglavij *Svetega pisma*. Pesem ima deloma obliko dvogovora med Očetom in Sinom ter Bogom in človekom. Trubar se je v obliki in napevu te pesmi naslonil na Lutrovo pesem *Nun freut euch, liebe Christen gmein* (1523), ki pa je občutno krajša od njegove.

Trubarjevo pesem *Kadar je Jezus u nebu šal* je priredil Andrej Misson in je zadnja – tretja iz *Duhovske pejsni* (1575) za mešani zbor in orgle. Če bi bil reformaciji usojen daljši čas, bi glasbena umetnost na Slovenskem doživela svoje slovenstvo in svojo slovenskost prej, vsekakor pred 19. stoletjem, ko se je samostojna slovenska glasbena kultura, v ožjem pomenu besede, začela oblikovati v popolnoma spremenjenih idejnih, družbenih in umetnostnih razmerah.

Malo znani biografsko in bibliografsko slovensko dokazni skladatelj Gabriel Plavec je npr. podpisan v pismu opatu Johannesu von Münstru Schwarzachu iz leta 1622. V svojih delih je bil delno še zraven staremu, s tehniko deljenih zborov, ki jo je prvič predstavil v svojem novem (nemškem) okolju z zgodnjo *monodijo* in *generalnim basom*. Dramatike in deklamatoričnosti še ni poznal, svojo spevno melodiko je oblikoval po zgledu starejšega italijanskega sodobnika Ludovica Viadane (1560–1627). V osemglasnem dvozborju *O, quam pulchra/O, kako krasna* (iz *Flosculus vernalis/Pomladno cvetje*, 1621, ki je njegova edina ohranjena zbirka 26 cerkvenih skladb: od *maše* in *moteta* do *psalma*) poudarjeno

Slovenski Martin Luter, portret P. Trubarja (1508–1586). Iz Trubarjeve *Hishne postille d. Martina Lutheria*.

melodiko podpira *generalni bas*. Plavec se v njej predstavlja kot temperamenten avtor izrazite, krepke in živahne glasbe. Ta skladba, in večina ostalih v tej zbirki, je posvečena Mariji in njenim praznikom.

Škofja Loka, s katero so bili Visoko in Visočani tesno povezani, je bila v tistem času (prva polovica 17. in začetek 18. stoletja) živahno trgovsko središče. Meščani in okoličani so se vsako soboto zbirali na tedenskih sejmi in štirikrat letno na letnih sejmi, kjer so zbirali med bogato sejmsko ponudbo najrazličnejših sejmskih izdelkov, živine, poljščin idr.

Podatek o požaru v Škofji Loki (1660) je v romanu nepravilno uporabljen, kajti dejstva dokazujejo, da je bil 19. avgusta 1698. O tem priča tudi votivna podoba (po l. 1698; olje, platno), ohranila pa se je tudi slika Škofje Loke pred tem požarom, ki je popolnoma upepelil Spodnji trg (1697).

Nemščina in latinščina sta bili v tistem času najbolj uveljavljena uradna jezika za libreta, besedila, zato omenimo še eno od znamenitih *Marijinih pesmi*, *Dic Maria/Povej Marija* iz že znane Plavčeve zbirke *Flosculus vernalis* (1621). V njej je ob štiriglasnem (mešanem) zboru z generalnim basom v ospredju solistični glas, ki sprva v različnih pevskih legah predstavlja Marijo. Zelo občuten dialog med zborom in soli-

sti vodi do izrekanja tolažbe materi ob spoznanju, da se sino-vo trpljenje končuje z vstajenjem.

Poglavitni ustvarjalec obdobja srednjega baroka na Slovenskem in njegov uveljavljeni srednjeevropski predstavnik je bil Janez Krstnik Dolar (ok. 1620–1673), po rodu »Kranjec iz Kamnika.« Od 14 njegovih ohranjenih skladb je gotovo ena najbolj popularnih baročna (cerkvena) *Sonata a 13*. Tudi v zvočni in fanfarno poudarjeni, slovesni glasbi ne manjka plesne razgibanosti. K njeni slovesni naravi prispevajo v komorni zasedbi trobila in godala, podprta z generalnim basom (z orglami in fagotom). Pomembno vlogo imajo zlasti trobila z dvema klarinoma (= visokima, pikolo, »Bachovima« trobentama). Ti dve mali, visoko zveneči baročni trobenti dajeta tej glasbi tisti sijaj, kot ga daje pozlata okolju, kjer se je ta glasba prvotno izvajala, se pravi baročni cerkveni arhitekturi in njeni likovni umetnosti. Njen pravi kontrast je Dolarjeva *Intrada* iz *Balletti a 4* za komorni inštrumentalni ansambel. Med Dolarjevimi tovrstnimi posvetnimi skladbami imamo podatke za štiri *balette*, od katerih so ohranjeni le trije. Gre za štiriglasni godalni stavek, ki ga lahko izvaja manjši orkester ali samo štirje solisti, ki jim je, v duhu tedanje glasbe, za *basso continuo* dodan čembalo. Baleti so bili namenjeni družabnim prireditvam, bili pa so tudi vložki pri jezuitskih in drugih igrah. Pripadajo tipu plesne *suite* s stavki: *Intrada*, *Allemande*, *Sarabanda* in *Gigue*, nastale po francoskem zgledu. Francoski zgled je prav takrat (po sredini 17. stoletja) zelo pritegnil srednjeevropske skladatelje, ki jim je Dolar vtisnil svojo inventivnost in muzikalnost. Tu sta še (dve) *maši*: *Missa sopra la bergamasca* in *Missa villana* (= *Kmetiška maša* ali tudi *Maša v »kmečkem slogu«* ali *Vaška maša*) za šest glasov, šest godal in orgelsko spremljavo, v Kamniku rojenega in na Dunaju delujočega baročnega skladatelja J. K. Dolarja, ki kljub skromnejši izvajalski zasedbi – zbor (sopran, 1. in 2. alt, tenor, 1. in 2. bas), godala in *continuo* – razodevata vse odlike avtorjevih monumentalnih skladb. V vseh Dolarjevih delih je razpoznaven italijanski slog, značilen za dunajske dvorne skladatelje druge polovice 17. stoletja. Leta 1678

Iacobus Handl Gallus, *Opus musicum*, naslovnica 1. knj. (Praga, 1586, hrani GZ NUK).

J. Gallus, portret je izvorni lesorez iz l. 1590. Priložen je bil 4. zv. motetov *Opus musicum*.

je cesar Leopold I. škofjeloškemu kovaškemu cehu potrdil stare pravice. Verodostojnost te listine zagotavlja pečat, odtisnjen na rdečem vosku.

V povezavi z Visokim in Visočani omenjamo tudi orgle v Crngrobu, ki so ene najzgodnejših tovrstnih (baročnih) glasbenih instrumentov manjšega obsega z začetka 18. stoletja. Leta 1743 jih je v podružnični cerkvi Marijinega oznanjenja v Crngrobu postavil Janez Frančišek Janeček iz Celja. Leta 1984 jih je (nazadnje) skupaj s svojimi pomočniki restavriral nemški orglarski mojster in konservator Hubertus von Kerssenbrock iz Münchna. To so bile takrat prve restavrirane baročne orgle v Sloveniji.

Kot zadnji (glasbeni) citat v romanu, Tavčarjevi *Visoški kroniki*, pa so še »... trombe se oglašajo ...«. Temu primerna je tudi spremljajoča glasba *Prihod kraljice iz Sabe* (G. F. Händel).

Poleg Visokega kot osrednjega kraja, kjer se dogaja *Visoška kronika*, je le bila Škofja Loka drugi najpomembnejši kraj, kjer se odvija zgodba romana. Najprej Stara Loka kot (škofje) loška prafara (tudi s podružnično cerkvijo Marijinega oznanjenja v Crngrobu), o čemer pričajo tudi številne (likovne) podobe tistega časa in prostora; seveda ob avtorju in Visočanu Ivanu Tavčarju, saj se po njegovem prav tam konča »prva« *Visoška kronika*.

Notni zapis iz Trubarjevega *Katekizma* (1550, vir *Katalog Protestantizem na Loškem – ob 500-letnici rojstva P. Trubarja*)

Zibelka Tavčarjeve rodbine, iz zbirke Loškega muzeja, Šk. Loka (orig.)

Železna skrinja, družinski arhiv Kalanovih, Visoko

Namesto zaključka

Med prvimi dokazi o glasbi na Škofjeloškem so zagotovo posamične ugotovitve italijanskega humanističnega potopisca Paola Santonina, ki je v letih 1485–1487 spremljal patriarhovega generalnega vikarja škofa Pietra Carla iz Caorle. Ti opisi spadajo med najzanimivejše kulturnozgodovinske spomenike v prostoru Alpe–Jadran ob koncu srednjega veka. Humanistično izobraženi laik Santonino – na Koroškem se je ohranilo celo nekaj njegovih lastnoročno napisanih besedil – je bil zavzet in tudi zemeljskim užitkom naklonjeni opazovalec; tudi zaradi opisov ukvarjanja z glasbo. Iz njih lahko razberemo celo prisotnost figuralnega petja v tistem času in v slovenskem prostoru. Od 26. avgusta do 1. oktobra 1486 je bil med drugim na svojem drugem potovanju tudi v Škofji Loki, kar najdemo tudi na številnih (škofje)loških umetnostnozgodovinskih spomenikih – na freskah, na katerih vse od začetka 15. stoletja pa do začetka 16. stoletja lahko še danes na Godešiču, Križni Gori, Ožboltu nad Zmincem idr., vidimo številne anđele z instrumenti: violo, psalterijem, trobento, rebekom, šalmajem idr. Po podobni analogiji zdaj sledimo glasbi in plesu v Tavčarjevem zgodovinskem romanu *Visoška kronika*. V okvirih evangeličanske in katoliške vere med Visokim (Poljanami), Škofjo Loko in preostalim evropskim kulturnim prostorom najdemo številne glasbenike: avtorje (skladatelje) in poustvarjalce (izvajalce). Ti na različnih področjih svojo lokalno posebnost – gorenjsko glasbo in ples – neposredno prenašajo tudi v preostali evropski prostor. Pomen glasbene umetnosti je izzvan že od samega avtorja (Ivan Tavčar). Ob takem in drugačem pojavljanju glasbene in plesne umetnosti na geografskem prostoru Visokega in Škofje Loke lahko rečemo, da omenjeni pojavi niti niso nujno ključni ali morda samo sporadični. Ne: glasba, ples in izrazi, ki se neposredno dotikajo teh zvočnih in gibnih pojavov, so poseben tovrstni fenomen. Ali dajejo takti, različni tempi in različni glasbeni in plesni pojavi tudi tovrstni literarni tempo? To je bolj vprašanje morebitne korelacije ali komparacije obeh omenjenih znanosti; torej literature in muzikologije. Zagotovo vplivi enih in drugih obstajajo, črno-belimi pojavom mračnega srednjega veka pa je zdaj podobna ali kar analogna baročna glasbena umetnost, ki ima v svoji tovrstni govorici ves čas kontraste: počasi–hitro, tiho–glasno, enoglasno–večglasno, visoko–nizko ..., kar nas od omenjenih za beleženih (glasbenih in plesnih) posebnosti in izpostavljenih ugotovitev vrača k zgodovinskemu romanu *Visoška kronika* našega Poljanca ali kar Visočana Ivana Tavčarja samega.

Franc Križnar

Polanski »brend«, turističn Franc – Kobau

Bil je filmska faca! Njegov obraz ni kričal, njegov obraz je pripovedoval. In to je izkoristila kamera, poiskala ga je v redkih nastopih kot vrhunskega statista. Tak obraz pomnim jaz, razpotegnjen, počasen, naguban, v očesnih jamicah pa žive, hudomušne, po naše »žleht« oči. To je bil epski, pripovedovalski obraz na podolgovati glavi, ki je tičala na, za tiste čase, ogromnem, visokem telesu. Telesu, ki bi se po hitrosti bolj prilegalo kakšnemu lenivcu, taki so bili njegovi gibi, počasni, vendar skladni.

»Eeeee ...« je zavil, preden je začel stavek, najbrž zato, da je pridobil še malo časa, ker se mu ni nikamor mudilo. Franc Tavčar, Kobalu Franc, turističn Franc, Kobau. Vseobsegajoči pojem, »brend« bi danes rekli. Za kaj že? Za »Eeeee ...«

A se mu je ob očetu Lovretu in mami Johani leta 1926 kaj bolj mudilo na svet, ne vem. Do vojne je že ostal brez očeta, mama je sama redila dva otroka, sestra Pavla je tudi kmalu umrla. Na plano, v vaške govorice, je med vojno stopil kot nemški mobiliziranec. Takih je bilo v Poljanah še nekaj in vsi so imeli povedati zanimive zgodbe. Franc se je verjetno preslabo skrtil, ko ga je pri desantu zavezniških sil na Normandijo leta 1944 zadelo v prsi in slavni dan D je pomenil konec njegove vojaške zgodovine. Vrnil se je v Poljane, pisne spomine na nemško vojsko sežgal in začel živeti življenje Poljanca. Eni bi rekli posebneža, jaz pa pravim, da so taki ljudje sol zemlje. Zame pomeni poseben nekaj več, ker vsak kraj ima veduto, obris hiš, cerkve, strehe, kozolce, bregove, vode in hribe v ozadju, kar je mrtvo. Posebneži pa vlijejo kraju dušo, smisel, življenje, obliko, vsebino. Njihovo gibanje po vasi, njihove poti, njihovi stiki, njihov govor, humor ali resno delo pletejo čipko povezanosti kraja v dom, ne samo bivališče. Tako se oblikuje v vasi pravi duhovni prostor, poseben miselni svet, ki ima svojo sliko, glas in vonj. Takšni Francelni živijo z nami v spominih, ki se jih včasih niti ne zavedamo, včasih pa jih lahko podoživimo, izbrskamo, skrijemo v anekdote, pravljice ...

Po vojni je bil najprej poštar, potem vratar v Termiki, pot v službo ali nazaj je v glavnem peljala čez »pisarno« na Vidmu. *»Eeeee ... tole j pa kniga Druga svetovna vojska, Sulcenbergerja. A vidš, tule sn pa jest na slik, na 222 stran. Niemšk vojak, ke pejlem becikl.«* Od takrat je stran 222 odprta v tej knjigi ves čas. Umikali so se iz južne Francije ob švicarski meji. Večni gostilniški pametnjakoviči so poskušali oporekati, da se ni znal voziti s kolesom, Franc pa: *»Eeeee ... ti pa sploh na vieš, kok se po niemšk prau – vozst s koliesam!«* In je bilo konec debate, ker kolo je bilo s Kobalom eno.

Kolo je bilo njegov sopotnik, ravno dovolj hitro in ravno dovolj močno, da je zdržalo veliko telo, če se je usedel nanj in kolesaril v breg kot poštar proti Mlaki ali če se je naslonil na ovnove balance, ko se je vračal iz bog ve katere poti, ko je zbiral potnike za izlete na Višarje, Tersat ali pa Španijo in je v žaru navdušenja prevečkrat z gospodarji nazdravljaval s štamparlčki. Mudilo se ni nikoli, novico je lahko zadržal: *»Eeeee ... sn paršu poviedat dem paršu jutar nieki važnga poviedat.«* Pa sta padla dva štamparlčka za isto novico, dober

Kobaluva hiša

izplen. Kolo je bilo za njegovo delo turističnega animatorja kot internetno vezje, on pa sam poosebljeni Facebook. Poznal je vse, všečkal vsem, samo da je napolnil avtobus.

»Eeeee ... zdej pa pogledjte skoz okn, na diesn stran je Vesuok.« Tako se je začel vsak izlet v organizaciji turističnega Francelna. Malo izletnikov je nabral v turistični pisarni ob Videmski štali, tam je uradoval Cenetu Lado, Franc pa po hišah. Malo se mi zdi, kako je bilo to videti, ker naš ata je tudi pobiral članarino za turistično društvo in vedno je prišel po ovinkasti poti domov. Francel je bil izjemen motivator, če ni uspelo nič drugega, je ponudil sedež ob oknu, destinacije so bile pa tako zanimive. Šlo se je molit na Tersat, Višarje, Sv. Goro, na skoke v Planico in na dirke v Opatijo, v cirkus v Celovec in na Dunaj, po nakupih v Trbiž in Trst in celo v Moskvo in Palmoodemaaloorko ... kako je zapel to »palmoodemaaloorko« ne zna napisati in posneti noben Polanc, kaj šele turistična vodička v Alpetourju, ki se je čudila, kako je lahko nabral vedno poln avtobus. Kako je vodil izlete, navigacijo brez GPS-a, rezervacije prenočišč, prehrano, se mi niti ne sanja, ampak vsi, ki so se vrnili v Poljane z izleta (včasih so koga pozabili ali se je pozabil sam Francel), so bili živi in zdravi. Celoz letalom so se peljali v daljno »palmaadeemaaloorko« in stevardesa, ki jo je poimenoval jungarca, je morala čez Francelna skozi okno letala pogledati v globino, ker: *»Eeeee ... tole dol sn se pa jest boriu.«* Če je šlo z letalom vse gladko, pa ni šlo z avtobusom. Za izlet v Gradec je avtobusu počila hladilna cev že v Poljanah, a ni bilo drame. Francinu Marko je prinesel od doma cev, Franc mu je pogrnil svoj pruštaf pod avtobus, cev je bila hitro zamenjana in veselo naprej proti meji. Meja je bila vedno stresna točka izletov. Ali imajo vsi potne liste, sploh ali ga ima

Franc Tavčar v mladih letih

Francel, no, Nacku Zdravko ga je imel, pa so mu otroci za lepši videz narisali brke v »pasuoš« in ni šlo čez. Za nazaj so ga pobrali na meji. No, vsaj načrt je bil tak, a od silnih vtisov Gradca so nanj pozabili. Če Francel ni sam zamudil avtobusa, kot večkrat v Planici (ali pa so dolgo čakali nanj), je izlet kot izjemen vodič zaključil nasproti Visokega, ko so se vračali. »Eeeee ... tole, če pa skoz okn poglitate na lieva, je pa Vesuok.«

Visoko je imel rad, redna linija s kolesom »kodol« s Kobalam na sedežu in nazaj s Kobalam ob kolesu, oblikovana v stabilen trikotnik, je dolgo trajala. Ni čudno, saj se je govorilo, da je kot turistični predsednik poskrbel, da je Visoko še pred dražbo kupil Mirko Šinkovec s svojimi velikopoteznimi načrti o turizmu na Visokem, ki jim je bilo verjeti. Nazadnje se ni čisto tako izšlo, nekaj zabave in veselja so pa v tistem času s konji in jahanjem, ki so ga naročali pri obilni visoški gospodinji, Poljanci le imeli. Turizem v Poljanah je takrat cvetel, Jamarju Lado je turističnega Francelna vzgojil kot naslednika, letoviščarji so takrat drli na kopališče v Poljanah in v letoviščarske sobe, ki so cvetele kot danes Airbnb-ji. Za Slavonce, Nemce, Ljubljance in celo Italijane.

»Eeeee ... vedva pa nauta duobla klobase, ke sta se smejala!« je bila kazen za Strojarijuga Janeza in Podskalarski-ga Bogdana, ki sta se na gasilskem tekmovanju smejala. In tudi za vedno zapustila gasilske vrste. Nista več dobila pingo soka in sendviča z ljubljansko salamo. Na tekmovanju smo namesto C-sesalnega cevovoda sestavljali A-cevi. Ker vsak ve, da je A-sesalna cev navadna glista, mi smo pa vadili resno pod Francelnovim nadzorom s C, kdo se ne bi smejal. Gasilstvo je resen posel in se ne smeje, najmanj otroci na vajah, kaj šele na tekmah, tudi ne resni gasilci, najmanj pa seveda v akciji. Zato: »Dvie ure pred požaram, eeee ... taprav gasilec neč na pije, no, sam tu vela za poklicne gasilce,« se je izvil Kobau. Gasilstvo je bilo resno delo, morda so mislili, da so Francelna postavili malo na stranski tir, ker so mu dodelili mladino, pa se je izkazalo, da je vizionar, ker v urjenju otrok za gasilce in urjenju trojk je bila prihodnost, ki danes tako lepo rojeva sadove. Trojke so bile po zaslugi nedeljskih izletov Lužarjuga Danota in Kobaluga Francelna v vseh vaseh, Srednja vas je bila preslabo pokrita in policist Žagar je zato okaral Kobala, ta pa mu ni ostal dolžan. »Eeeee ... ke bo s Srejdne vosi kejšn gasilec, bo pa tud hidrant.«

Turistični Franc z beciklam pred turistično pisarno

Naša gasilska desetina okrog leta 1972 in C-cevovod

Turistična pisarna ob Videmski štali se je počasi zaprla, letoviščarstvo je z uranarstvom zamrlo, pisarna na Vidmu pa ni nikoli usahnila. Kobalu Francel kot eden od »najboljših sosedov« je tam s svojim »Eeeee ...« in filmsko faco preprodal marke, ki so bile po ceni: »Eeeee ... po tak cien jih nauš več duobu.« Ali pa se je v tej pisarni igral šah, Francel je bil med kibici in vzklik: »Krempir!« Takrat se je naglo premaknil, kar ni bilo značilno zanj, prišel nazaj in: »Pozabu sn ga paržgat.« Partija je trajala naprej, kibici so švigali z očmi po figurah, belih in črnih poljih, komentirali, Francel spet: »Krempir!« In že ga ni bilo, ko se je vrnil, je bilo pa že: »Eeeee ... je že pečen.« V tej pisarni je leta 1997 tudi naročil zadnje kamilice in brinjevec in za zmeraj zaspal.

Posebni ljudje so zame sol zemlje. Morda domačim ni najlažje živeti z njimi, ker jih je težko razumeti v njihovem svetu. Kobalu Francel je razširil svet marsikateremu Poljancu, sam je bil več gibanja v njem na svoj način, tako, malo bolj preprosto, počasi, brez posebne drame, človek bi rekel budiistično. Poljane so živele bogato, resno življenje, bile so napredne, pred časom v turizmu, v mladinskem gasilstvu, doživele so filmsko pljuskanje v naše konce. Nastavil je svoj enkratni pogled, obraz in postavo, ki je štrlela iz množice in rojevala in pripovedovala številne anekdote, ki se pričenjajo na »Eeeee ...«

Andrej Šubic

Zapis je narejen po pripovedovanjih, spominih in ni nujno zgodovinsko pravilen.

Iz gasilskega arhiva

Hotovlja in Predmost leta 1972. Grapa Hotoveljščice je na levi strani, v gruči stavb je najbližje Sori poslopje Žagarjeve žage. Tik ob njej Žagarjev mlin, takoj nad njim Vosoški in Dovjakov mlin, malo višje Frtunov mlin. (Foto: arhitekt Tone Mlakar)

Ob bistri Hotovlji je mlin

Hotoveljščica ima nad Drnovškovim mlinom, kjer je nekoč stal jez, nadmorsko višino 469 metrov, v Poljansko Soro se izliva po 2,4 kilometrih, na nadmorski višini 380 metrov. Višinska razlika 89 metrov je velika za tako kratko pot. Za toliko se spusti Poljanska Sora, ko priteče iz Žirov v Poljane. Povprečni devetmesečni pretok Hotoveljščice, izmerjen leta 1937, je bil 161 litrov na sekundo. Vodno energijo Hotoveljščice so v preteklosti izrabljali za pogon mlinских koles in stop, žag, kovaških kladiv, pred sto leti so v Hotovlji zgradili tudi elektrarno.

Podatki o mlinih in žagah v grapi Hotoveljščice med letoma 1560 in 1756 so v urbarjih loškega gospostva, v seznamu mlinov loškega gospostva za leta 1678–1684 in v terezijanskem katastru. Njihovo lastništvo od okrog leta 1790 do leta 1850 je v zemljiški knjigi loškega gospostva. Stanje vodnih pogonov leta 1924 natančno opisuje Vodna knjiga, v kateri so tudi nekateri starejši dokumenti.

Na spodnjem toku Hotoveljščice sta leta 1560 stala dva mlina: Žagarjev, kjer je bila tudi žaga, in Štucov. Lokacije tega mlina ne poznamo, prav tako lokacije mlina kmetije Kočar, ki je prvič vpisan leta 1577. Do tega leta so postavili tudi Frtunov mlin. Na zgornjem toku je leta 1586 že deloval Drnovškov mlin. Leta 1630 so delovali štirje mlini: Žagarjev, Frtunov, Drnovškov in Šlajfov. Vosoški mlin je postal samostojna posest pred letom 1642, Dovjakov pa pred letom 1647. Dovjakov je bil pred osamosvojitvijo v posesti kmetije Šlajf. Tudi Vosoški mlin bi bil lahko naslednik enega od mlinov, za katere ne poznamo lokacije. Petim mlinom (Žagarjev, Vosoški, Dovjakov, Frtunov in Drnovškov) sta se pred letom 1677 pridružila še dva, Kisovski in drugi mlin pri Žagarju. Zadnji je bil leta 1709 že opuščen. Šest mlinov pa je delovalo še v času nastanka terezijanskega katastra leta 1754 in tudi leta 1924, ko je bil narejen natančen pregled in popis mlinov.

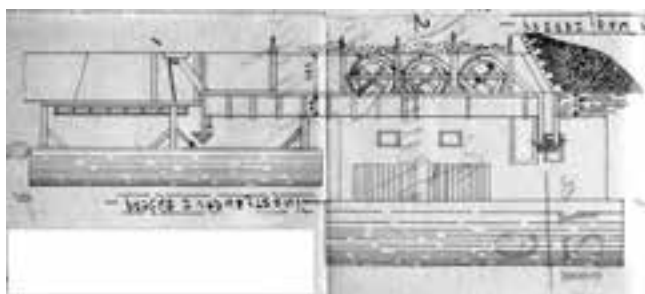
Pri Žagarju in pri Drnovškovem mlinu je bila leta 1924 tudi žaga z enim rezilom. V Hotovlji je delovala elektrarna,

zgradili so jo v letih 1919–1922. Nad njo je stala Krmeljeva kovačnica za sekire, postavljena sredi 19. stoletja.

V nadaljevanju so opisani vsi našteti objekti. Pot ob vodnih kolesih in turbinah začnemo pri izlivu Hotoveljščice v Soro in zaključimo pri zadnjem mlinu, Drnovškovem. Uporabljene so najstarejše hišne številke, ki so veljale do okrog leta 1930 in so v vseh arhivskih uporabljenih virih. Kasneje so se hišne številke dvakrat spremenile. Hiše boste z lahkoto prepoznali po hišnih imenih.

Hotovlja 1: Pri Žagarju

Domačija ob izlivu Hotoveljščice v Soro je nastala z združitvijo dveh posesti, prvi znani skupni lastnik je bil Janez Kočar, vpisan v terezijanski kataster leta 1754. Hišno ime Žagar ima domačija po žagi, ki je bila pri hiši že leta 1560.

Hotovlja 1: Pri Žagarju, pogled z vodne strani, desno mlin, levo žaga, voda priteka z desne. Posnetek stanja je naredil decembra 1923 Matevž Demšar iz Poljan 53. Vir: ZAL, enota Škofja Loka, ŠKL 13, Okrajno glavarstvo – sresko načelstvo Škofja Loka, t. e. 1, vodnopравни spisi.

Starejša posest je prvič vpisana v urbar leta 1560. Lastniki so bili do leta 1604 Bogataji, za njimi do leta 1660 Klobovski. Od leta 1709 so imeli lastniki priimek Kočar, nato se je priimek zaradi porok dvakrat spremenil (Dolenc, Kalan). Leta 1862 je mlin kupila Marija Šubic, ki se je poročila z Janezom Debelakom. Ta priimek (Debeljak) je pri hiši še zdaj.

Mlajša posest je verjetno prvič vpisana leta 1577, prvi nedvomno znani gospodar pa je bil leta 1630 Matija Vidmar. Leta 1709 je bil pri hiši priimek Kočar, tako kot na starejši posesti. Leta 1754 pa sta bili starejša in mlajša posest združeni pod istim lastnikom.

Mlin na mlajši posesti je vpisan prvič leta 1677, nazadnje leta 1683, leta 1709 je bil opuščen. Žaga na starejši posesti je omejena v urbarjih le občasno (1560, 1630, 1679–1682), mlin pa v vseh urbarjih od leta 1560 naprej. Leta 1683 so bile v mlinu tudi stope, leta 1754 je imel štiri vodna kolesa, dve v stalnem obratovanju in dve v občasnem, ko je bilo vode dovolj. Podroben opis mlina in žage so naredili ob pregledu leta 1924. Lastnik je bil Janez Debeljak. Zgradbi sta bili na stavbni parceli 86 v k. o. Dobje na desnem bregu Hotoveljščice. Jez dolžine 3,40 metra je bil lesen in zadelan s kamenjem, na vrhu pa je imel 40 cm visok lesen nastavek, ki so ga ob visoki vodi odstranili. Od jezusa so mimo mlinskih koles vodile lesene rake, ki so se z 2,80 m širine pri vsakem kolesu zožile in bile pred poslopjem žage široke 1,12 m. Na desni strani jezusa je bil na začetku rak peskolov z zapornico. Tri vodna kolesa ob mlinu je poganjala srednja voda (gl. sliko). Prvi kolesi (v smeri toka) sta imeli premer 2,34 m in širino 20 cm, tretje pa 2,40 m in širino 21 cm. Vsako kolo je poganjalo po en mlinski kamen, prvo izmenoma tudi stope s šestimi palicami.

Poslopje žage je stalo pod mlinom. Vodno kolo je imelo premer 50 cm in širino en meter, poganjala ga je spodnja voda. Žaga je imela eno rezilo. Voda je izpod koles odtekala neposredno v strugo Sore. Izrabljeni padec vode je bil 3,15 m.

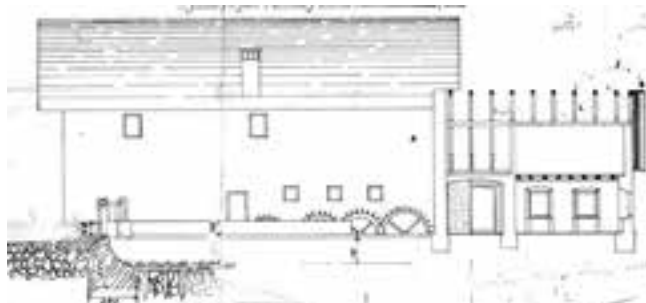
Mlin je deloval približno do leta 1979.

Hotovlja 3: Vosoški mlin

Jakob Vidmar je bil leta 1642 vpisan kot prvi lastnik mlina. Rodbina Vidmar je imela v posesti mlin natanko dve stoletji, do leta 1842. Takrat ga je na licitaciji kupil Janez Kalan, Visočan z Visokega 1. Po smrti Ane Starman Kalan leta 1886 je lastnica 14. februarja 1887 postala Marjana Demšar iz Bukovega Vrha 9 (Kisovski mlin), poročena s Francem Čadežem. Naslednji lastnik je bil od leta 1924 njun sin Franc.

Hišno ime je bilo leta 1814 Petruc, po Petru Vidmarju, lastniku v letih med 1754 in 1785. Sedanje hišno ime Visoški mlin je nastalo v drugi polovici 19. stoletja.

Mlin je imel v letih 1678–1684 dva kamna in stope. V času terezijanskega katastra je opisan kot mlin na Hotovli (an den Hotoula) in je imel štiri vodna kolesa (eno v stalnem obratovanju in tri v občasnem).

Hotovlja 3: Vosoški mlin, pogled z vodne strani, voda priteka z leve. Drugo kot pri sliki za Hotovljo 1.

Podroben opis mlina v lasti Franca Čadeža so naredili ob pregledu leta 1924. Stal je na stavbni parceli 88 v k. o. Dobje na levem bregu Hotoveljščice. Zalomljen jez dolžine 9,20 m je bil lesen in zadelan s kamenjem. Zaježil je vodo, ki je pritekala po kanalu od zgornjega Dovjakovega mlina in po strugi Hotoveljščice. Pred vstopom v rake je voda tekla čez lovilnik peska, pred katerim je bila 80 cm široka in 66 cm visoka zapornica. Lesene rake so bile na začetku široke 2,10 m in so bile ob vsakem kolesu ožje: 1,65 m, 1,10 m in 55 cm. Štiri vodna kolesa je poganjala srednja voda. Bila so široka 25 cm in so imela premer (v smeri toka) 2,40, 2,70, 2,75 in 2,90 m. Vsako kolo je poganjalo po en mlinski kamen, prvo izmenoma tudi stope s šestimi palicami. Rake so bile dotrajane in so jih nameravali še isto leto zamenjati z betonskimi. Mlin je deloval približno do leta 1970.

Hotovlja 4: Pri Dovjaku

Mlin in njegovi prebivalci so podrobneje opisani v *Vaščanu* iz leta 2018 na straneh 53–55. Mlin je deloval približno do leta 1970.

Hotovlja 8: Pri Frtunu

V urbarju iz leta 1577 je domačija omenjena prvič kot hišica in mlin pri Hotovlji. Prvi znani lastnik je bil Primož Drobnik. Okoli leta 1660 je postal gospodar Andrej Fortuna, ta priimek se je obdržal skoraj dvesto let in dal kmetiji današnje hišno ime. Priimek se je spremenil, ko se je Urša Fortuna ok. leta 1831 poročila z Janezom Demšarjem, ki se je priženil iz Zakobiljka. Ta priimek se je obdržal do danes.

Hotovlja 4: Pri Dovjaku je bil rojen Slikar Ivo Šubic (1922–1989), na fotografiji pri delu v ateljeju v Predmostu okrog leta 1970. (Foto: arhitekt Tone Mlakar)

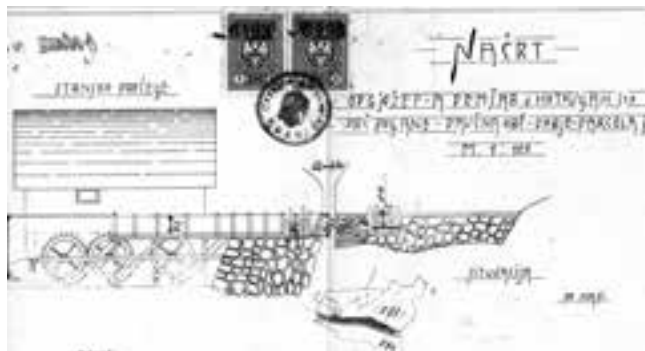
Hotovlja 8: Frtunova hiša in mlin. (Foto: Alojz Demšar, november 2019)

Leta 1754 je mlin, ki je stal an den Hotoulla, imel je tri vodna kolesa (eno v stalnem obratovanju, dve v občasnem).

Podroben opis mlina v lasti Jožefa Demšarja so naredili ob pregledu leta 1924. Stal je na stavbni parceli 126 v k. o. Dobje na desnem bregu Hotoveljščice. Jez dolžine 7,50 m je bil lesen in zametan s kamenjem. Od desnega konca jeza je bil proti mlinu speljan jarek, ki je pred mlinskim poslopjem prešel v lesene rake. Na vstopu v jarek je voda tekla čez lovnik peska, pred katerim je bila 1 m široka in 75 cm visoka lesena zapornica. Pred vodnimi kolesi je bil na levo speljan jalov tok z 95 cm široko in 85 cm visoko zapornico. Lesene rake so bile na začetku široke 2,10 m in so ob vsakem kolesu postale ožje: 1,65 m, 1,10 m in 55 cm. Od začetka jarka do mlinskega poslopja je bilo 40 m jarka in rak. Tri vodna kolesa je poganjala srednja voda. Prvo (v smeri vodnega toka) je imelo premer 2,40 m in širino 21 cm, dru-

Hotovlja 8: notranjost Frtunovega mlina. (Foto: Alojz Demšar, november 2019)

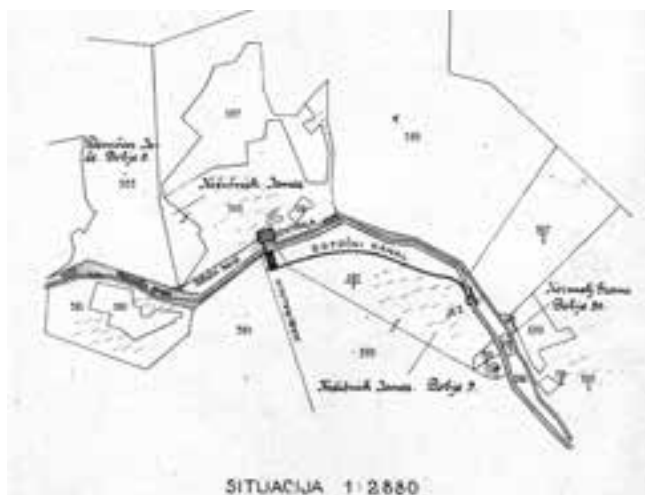
Hotovlja 8: Frtunov mlin, pogled z vodne strani, voda priteka z desne. Drugo kot pri sliki za Hotovljjo 1.

go 2,26 m in 21 cm in tretje premer 2,20 m in širino 24 cm. Vsako kolo je poganjalo po en mlinski kamen, prvo izmenoma tudi stope s štirimi palicami. Izrabljeni padec vode je bil 3 m.

Mlin je ohranjen, zgledno obnovljen in deluje.

Hidroelektrarna, zdaj hiša Hotovlja 34 – U Central

Pred prvo svetovno vojno je Janez Kržišnik iz Hotovlje 9 (Frencétnk) zaprosil za koncesijo za izrabo Hotoveljščice za proizvodnjo elektrike in izgradnjo elektrarne na svojem zemljišču. V družbi Tovarna strojev G. Tonnies v Ljubljani so leta 1914 izdelali načrt za elektrarno, 21. julija tega leta pa je Kržišnik dobil potrebna dovoljenja. Pred septembrom 1919 je koncesijo za izrabe vode, načrt za elektrarno in zemljiške parcele od Kržišnika odkupila zadružna družba Električno-strojna družba, z. o. z., v Poljanah. V dopisih sta za Električno-strojno družbo podpisana Anton Čadež in Valentin Šubic. Načrt so leta 1919 delno spremenili in dopolnili v Stavbnem podjetju in tehniški pisarni Ing. Dr. Miroslav Kasal v Ljubljani. Družba je do septembra 1919 že opravila večino gradbenih del in vgradila turbino. Na osnovi Kasalovega načrta in komisije razprave z vsemi udeleženci 14. oktobra 1919 je koncesijo družbi 2. novembra 1919 potrdilo okrajno glavarstvo v Kranju. Kolavdacijski pregled elektrarne in električnega omrežja je bil 12. julija 1922. Jez na Hotoveljščici je stal 40 metrov pod Kovačem. Na vrhu je imel zapornice, ki so se lahko dvignile ob visoki vodi. Gladina vode za jezo je bila 30 cm

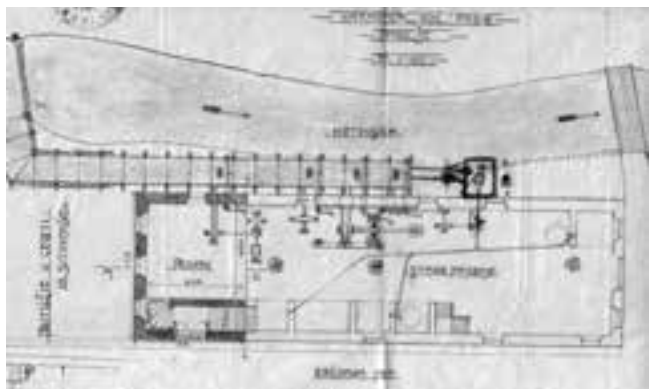

Elektrarna, umestitev v prostor, narisano v biroju dr. Miroslava Kasala leta 1919. Vir kot pri sliki za Hotovljjo 1.

Elektrarna, zadnji del dovodnega kanala. (Foto: Alojz Demšar, november 2019)

pod spodnjim robom najnižjega Kovačevega vodnega kolesa. Kanal je bil speljan nad levim bregom Hotoveljščice v dolžini 285 metrov s padcem 1 ‰. Elektrarna je stala na desnem bregu Hotoveljščice, danes je na tem mestu hiša Hotovlja 34 – U Central. Od kanala se je do ceste spustila tlačna cev premera 50 cm. Cev je bila speljana v betonskem jašku pod cesto in nato po betonskem mostu čez strugo potoka do turbine v elektrarni. Vgradili so Mannesmannove cevi – brezšivne jeklene cevi. Turbina je bila Francisova z močjo okrog 35 KM (26 kW). Višinska razlika med vodno gladino v dotočnem kanalu in v iztočnem kanalu iz elektrarne je bila 10,40 metrov. Od gladine v dotočnem kanalu do spodnjega dela turbine pa je bilo 6,13 metrov višinske razlike. Trofazni generator se je vrtel s 1000 obrati na minuto, izhodna napetost generatorja je bila 3000 V. Električno omrežje so napeljali preko Hotovlje in Poljan v eni smeri do Gorenje vasi, v drugi smeri pa do Volče. Dela na električnih vodih v elektrarni in na zunanjem omrežju je opravilo podjetje Vojnovič iz Kranja. Na kolavdacijskem pregledu 12. julija 1922 so ugotovili številne napake, predvsem na zunanjem električnem omrežju. Do ponov-

Hotovlja 36: Pri Kovaču, tloris, posnetek stanja aprila 1922. Avtor risbe in vir kot pri sliki za Hotovljo 1.

Hotovlja 36: Pri Kovaču. (Foto: Alojz Demšar, november 2019)

nega pregleda 7. aprila 1923 so jih večinoma odpravili delavci monterja Ivana Petriča. Preostale pomanjkljivosti pa so uredili do konca julija 1923. Leta 1925 se je družba lastnica elektrarne imenovala Električna strojna zadruga v Poljanah nad Škofjo Loko, r. z. z o. z., od 27. julija 1938 pa Električna strojna zadruga v Poljanah nad Škofjo Loko, registrovana zadruga z omejeno zavezo. Elektrarna je prenehala obratovati po drugi svetovni vojni.

Hotovlja 36: Pri Kovaču

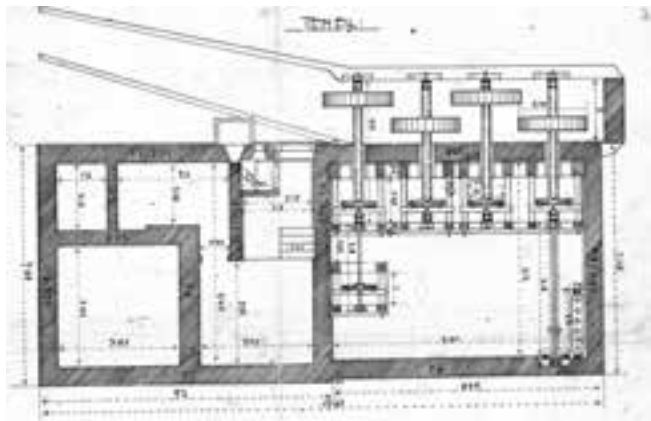
Hiša je bila zgrajena po letu 1826. Kovač je bil že prvi lastnik Lovrenc Fajgel. Po letu 1900 je kovačijo kupil Franc Krmelj (roj. 1874, Črni Vrh 66). Leta 1932 je kupil kovačnico Janez Krmelj, nečak prejšnjega lastnika.

Leta 1924 je bil lastnik kovačnice Franc Krmelj. Stavba je stala na desnem bregu Hotoveljščice, na parceli št. 130/5 (danes 596/4). Jez je bil iz kamnja, zgrajen poševno čez strugo. Na jezu je bila 4,20 m široka in 75 cm visoka lesena zapornica. Od desnega konca jezu je bil izpeljan betonski dotočni jarek z 1,60 m širokim vtokom. Neposredno za vtokom je bil lovilec peska, ki se je zapiral z leseno zapornico. Na betonski jarek so bile priključene lesene rake širine 1,25 m, ki so bile položene na lesene podstavke.

Stroje v kovačnici so poganjala štiri vodna kolesa. Prvo in drugo (v smeri vodnega toka) sta poganjali po en brus

Hotovlja 36: Pri Kovaču, pogled s smeri toka vode, posnetek stanja aprila 1922. Avtor risbe in vir kot pri sliki za Hotovljo 1.

Bukov Vrh 9: Kisovski mlin, tloris, posnetek stanja julija 1922. Voda je pritekala z desne. Avtor risbe in vir kot pri sliki za Hotovljo 1.

za sekire, tretje kovaško kladivo in četrto kovaški meh in ventilator. Premeri koles so bili 1,68, 1,68, 1,80 in 1,60 m, širine pa 40, 18, 53,5 in 41 cm. Izrabljeni padec vode je bil 3,40 m.

Povodenj leta 1926 je jez poškodovala. Janez Krmelj je leta 1935 zgradil nov betonski jez dolžine 8,30 m z dvema dvizhima zapornicama na vrhu jez. Četrto vodno kolo je zamenjal z majhno Francisovo turbino (moč 2 KM) za pogon dinam za domačo rabo. Izrabljeni padec vode je po preureditvi znašal 3,12 m.

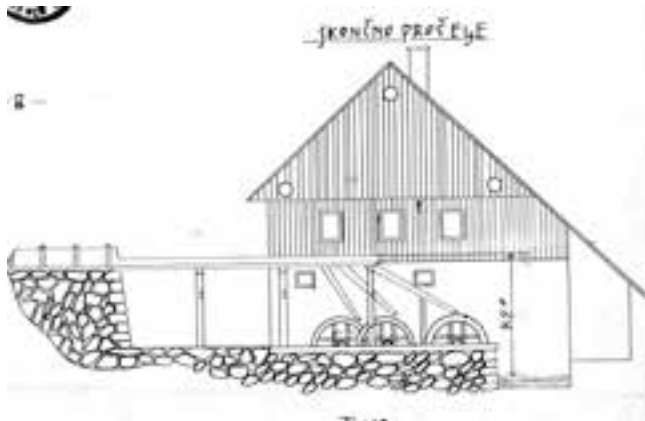
Bukov Vrh 9: Kisovski mlin

Mlin so postavili lastniki grunta Kisovc. Prvič je bil vpisan v urbar leta 1677. Takrat je bil lastnik grunta Jakob Mrzlikar. Pred tem je bil na gruntu od leta 1501 priimek Kisovec, po katerem je nastalo hišno ime. Priimek Mrzlikar se je v Kisovcu obdržal do leta 1754, nato so se pisali Oblak, priimek je bil pri hiši še leta 1900. Mlin se je osamosvojil kot samostojna posest po letu 1900.

Leta 1754 je mlin imel dve vodni kolesi v občasnem obratovanju. Pregled mlina so opravili leta 1924. Lastnik je bil Pavel Oblak, mlin je stal na desnem bregu Hotoveljščice na zemljiški parceli 123 v k. o. Kovski Vrh. Jez iz kamenja je bil dolg 7 m. Od desnega konca jez je izkopen okrog 180 metrov dolg dotočni jarek, ki je 9 metrov pred mlinom prešel v odprt betonski kanal. Lovilnik peska je bil 30 metrov pod vtokom iz zaježitve v jarek, zapirala ga je zapornica širine 65 cm in višine 45 cm. Mlin je stal na levi strani kana-

Bukov Vrh 9: Kisovski mlin, pogled s sprednje strani, posnetek stanja julija 1922. Avtor risbe in vir kot pri sliki za Hotovljo 1.

Bukov Vrh 8: Drnovškov mlin, posnetek stanja decembra 1923. Avtor risbe in vir kot pri sliki za Hotovljo 1.

la. Tam so ga zgradili tri leta pred tem, prej je stal na desni strani. Rake so bile lesene, 1,35 m široke in 37 cm visoke. Vodna kolesa so bila štiri, na zgornjo vodo. Tri kolesa so imela premer 2,20 m, tretje (v smeri toka vode) pa 2,10 m. Širine koles so bile 43, 32, 34 in 32 cm. Vsako kolo je poganjalo po en mlinski kamen, prvo izmenoma tudi stope s šestimi palicami. Izrabljeni padec vode je bil 5,60 m. Voda je po odtočnem kanalu tekla v strugo Hotoveljščice.

Mlin je deloval približno do leta 1967.

Bukov Vrh 8: Drnovškov mlin

Mlin so postavili lastniki grunta Drnovc. Na tem gruntu so se priimki pogosto spreminjali: Laure (brez priimka, 1501), Obesibah (1560), Terpin (1577–1630), Režek (1677), Košir (1709–1754), Jelovčan (ok. 1790–1862), Jesenko (1900). Prvič je bil mlin vpisan v urbar leta 1586. Mlin je ok. Leta 1790 še pripadal gruntu Drnovc, leta 1826 je bil v lasti grunta Kisovc, leta 1900 je bil lastnik Matevž Čelik in leta 1924 Anton Božnar.

Leta 1754 je imel mlin eno vodno kolo v stalnem in dve v občasnem obratovanju. Pregled mlina so opravili leta 1924. Mlin in žaga sta stala na desnem bregu Hotoveljščice na zemljiški parceli 158 v k. o. Kovski Vrh. Lesen jez, zamenjan s kamenjem, je bil dolg 4 metre. Od desnega konca jez je bil v teren izkopen jarek, ki je 40 metrov pred poslopjem žage prešel v 1,35 metra široke lesene rake. Lovilec peska je bil na začetku rak, zapirala ga je zapornica širine 75 cm in višine 90 cm. Ob odprti zapornici je voda tekla na mlinska kolesa, ob zaprti pa na kolo žage. Skupna dolžina jarka in rak je bila okrog 130 metrov. Mlinska vodna kolesa so bila tri, na zgornjo vodo in so imela premer 2,20 m. Širine koles so bile 37, 33 in 36 cm. Vsako kolo je poganjalo po en mlinski kamen, tretje izmenoma tudi stope s šestimi palicami. Žago z enim rezilom je poganjala enostavna turbina premera 60 cm in širine 25 cm. Izrabljeni padec vode je bil 4,35 metra. Voda je po odtočnem kanalu tekla v strugo Hotoveljščice.

Mlin je deloval približno do leta 1969.

Alojz Demšar

Sveti Jurij odpira Duri

Zbornik ob 500-letnici posvetitve cerkve sv. Jurija na Volči

Volča, majhen zaselek pod Lomskim hribom, je skupaj z ostalimi kraji, ki spadajo pod zvon svetega Jurija, v nedeljo, 8. septembra 2019, slovesno praznovala semanji dan. Vaško praznovanje je odmevalo predvsem ob spominu na pet stoletij posvetitve podružnične cerkve. Župnija je obletnico posvetitve sicer uradno obeležila 16. maja, kar je tudi datum, ki je zapisan na posvetitveni listini, ki jo hrani Nadškofijski arhiv v Ljubljani. Ob tej priložnosti je izšla tudi knjižica, zbornik, ki osvetljuje zgodovinske, kulturne in družabne drobce, povezane z zgodovino volške cerkve.

Bernarda Jesenko Filipič, avtorica glavnega prispevka, ki odstira zgodovinsko ozadje, je o posvetitveni listini zapisala naslednje: »Gre za eno od treh znanih listin iz Poljanske doline (Leskovica iz leta 1517, Ledinca sv. Ana iz leta 1523). To je rokopisna pergamentna listina, dimenzij 24 cm × 21 cm × 3 cm, ki je opremljena tudi s tricentimetrskim visečim pečatom (pečat oglejskega patriarha), v leseni struženi škatljici. Izjemna redkost je, da se je pečat na sami listini ohranil več stoletij. Na zavihanem robu je pergament preboden z vrvico, na kateri visi škatljica s pečatom. Listina se začne z imenom Daniela de Rubeisa, kaprulanskega škofa, škofa iz mesta Caorle, ki je posvetitev opravil v imenu oglejskega patriarha kot njegov sufragani (pomožni škof) vizitator in generalni vikar. Listina navaja datum: 16. maj 1519. Nato opiše predmet posvetitve, torej cerkev svetega Jurija na Volči, podružnično cerkev sv. Martina v Poljanah z oltarji: glavni v čast sv. Juriju, desni posvečen sv. Nikolaju in sv. Neži, na levi pa v čast sv. Doroteji in sv. Luciji. Obenem je zapisano, da so v ta oltar vgradili relikvije mučenca sv. Donata. Nato sledi del o podelitvi odpustkov ob obiskovanju cerkve ob praznikih, ki jih tudi poimensko našteva. V sklepnem delu je omenjen še pečat na listini. Sledita ime in podpis sestavljavca listine, Avgustina Sanctonina, glavnega kanclerja patriarške pisarne, ki je škofa spremljal na vizitacijskem potovanju. Za Volčo je znana še ena starejša, nedatirana listina, lahko iz leta 1502 ali 1507, ki jo hranijo v Nadškofijskem arhivu Ljubljana.«

Zbornik *Sveti Jurij odpira duri* na straneh, bogatih s fotografijami domačih fotografskih mojstrov, Bernarde Je-

senko Filipič, Izidorja Jesenka in Leopolda Oblaka, skozi oko varuhinje kulturne dediščine razjasni pogled v preteklost soseske in same cerkve sv. Jurija, pred bralca razgrne dejstva in zanimivosti, povezane s posvetitvijo, opiše notranjost podružnice in se ozre tudi na eno od znamenj sredi vasi, ki je bilo po vojni porušeno. Ključar Leopold Oblak v drugem delu zbornika ob nazornem fotografskem gradivu predstavi potek obnov v minulih desetletjih. S številnimi fotografijami obogaten kronistični zapis pregledno prikaže obseg obnovitvenih del od povojnega obdobja do danes.

V zbornik je umeščena tudi legenda o Juriju, ki premaga zmaja. Ker obstaja precej različic omenjene zgodbe (Jurij je bil azijskega rodu, zato jih je veliko vezanih na vzhodne kulture), je izbrana različica, ki je bila pred skoraj sto leti objavljena v enem od zveščičev *Angelček, otrokom učitelj in prijatelj*. Izpostavljen je nekoliko bolj slovenski, obenem pa tudi otroški pogled na Jurijevo junaštvo.

Zbornik odpira beseda domačega župnika Jožeta Stržaja, ki voščilo prične takole: »Kaj torej želim 'živi Cerkvi' na Volči in ne samo zgradbi iz kamnov? Da se ta petstoletnica ne bi pisala le z barvo na pločevino, da ne bi ostala pozabljena kakor druge stvari, ko 'gredo enkrat mimo', ampak da bi kot izvor živega valovanja preteklosti dajala pečat močne vere, ki se kaže v spoštljivih odnosih po tukajšnjih družinah, v sosedstvu, med sorodniki, v vaški skupnosti.«

Zbornik je nastal s talenti, ki jih s seboj nosimo duše izpod Lomskega griča in okoli njega. Tina Benedičič je prevzela lektorsko delo, domačini so prispevali fotografije iz svojih arhivov, že prej omenjeni sodelavci so za vas prebrskali področja, v katerih so »doma«. Naj bodo na enem kupu zbrani delčki talentov in odkritij spodbuda za še kakšno drobno knjižico, ki bi lahko nastala znotraj župnije, krajevne skupnosti ali katerega koli od krajevnih društev.

Mateja Tušek, urednica zbornika

Ekipa na obisku kampusa Google

Od Silicijeve doline do New Yorka: Kultura življenja in dela v ZDA

V marcu letošnjega leta sem se kot del ekipe osmih študentov Fakultete za računalništvo in informatiko (FRI) Univerze v Ljubljani odpravil na šesttedensko potovanje po Združenih državah Amerike. Zdaj že tradicionalna strokovno-izobraževalna ekskurzija študentov FRI se že od leta 2000 predaja iz generacije v generacijo, njen cilj pa je omogočanje vpogleda v tamkajšnje akademsko okolje priznanih univerz, način dela in delovne pogoje v uspešnih tehnoloških podjetjih. Seveda pa si je treba vzeti čas tudi za spoznavanje življenja in kulture ZDA ter naravnih lepot tamkajšnjih nacionalnih parkov.

Naše priprave na spomladansko potovanje so se začele že na začetku jeseni 2018, saj smo morali poleg nujnih opravil, kot so nakup letalskih vozovnic, rezervacije prenočišč in pridobitev vizuma, organizirati tudi obiske akademskih ustanov in podjetij. Lastna poznanstva in podpora matične fakultete smo izkoristili za navezavo stikov s Slovenci v ZDA, ki so nam bili pripravljeni omogočiti vodene obiske po podjetjih in univerzah ali z nami pokramljati ob kavi o svojem delu.

Pot smo marca začeli v San Franciscu, v zvezni državi Kaliforniji na zahodni obali ZDA. Mesto je prvič doživelo velik pritok priseljencev v času kalifornijske zlate mrzlice, v 20. stoletju pa je postalo znano po svojih ladjedelnicah in zloglasnem zaporu Alcatraz. Dandanes slovi predvsem zaradi Silicijeve doline, področja ki se nahaja južneje od mesta in je simbol moderne tehnološke revolucije, še posebej na področju računalništva. V zgodovini Silicijeve doline lahko najdemo skromne začetke velikega števila svetovno znanih IT-

podjetij, še več pa jih ima tam poslovne stavbe. Naj omenim zgolj nekatere najbolj znane: Apple, Facebook, Google. Ena od prednosti za podjetja je tudi bližina univerz Stanford in UC Berkeley, ki podjetjem omogoča dobro povezavo z akademskim svetom in dostop do odličnih kadrov.

Prisotnost številnih tehnoloških gigantov v širšem območju Silicijeve doline za San Francisco in Kalifornijo predstavlja posebne izzive. Kampusi poslovnih stavb velikih korporacij so pogosto mesta v malem, podjetja pa tesno sodelujejo z upravnimi organi tudi pri oblikovanju predpisov in zakonodaje. Pritok delovne sile, med katerimi se nahaja veliko število nadpovprečno plačanih zaposlenih, je v okolici močno dvignil stroške nastanitve in drugih storitev, poleg tega pa se je povečala tudi količina prometa, ki vsakodnevno ustvarja večkilometrsko zastoje (v katerih smo precej časa preživeli tudi sami).

Obisk turističnega
mesteca ob znameniti
Cesti 66

Obiskali smo široko paleto podjetij, tako ustaljene velikane, kot sta Google in Apple, pa tudi majhna zagonska podjetja, npr. MissionBio (ki se ukvarja z naprednim sekvenciranjem človeškega genoma) in OperaEvent (upravljanje s promotorji na spletu), ki se na trg šele prebijajo. Naši pogovori so običajno potekali z razvijalci in direktorji podjetij, ki so nam predstavili svojo zgodbo in pristope k reševanju problemov. Tu smo izvedeli za t. i. »at-will employment«, kar pomeni, da lahko delodajalec kadar koli odpusti zaposlenega (ali obratno, delavec preneha z zaposlitvijo), brez podajanja razloga za to (izjema so odpuščanje zaradi zaščiteneh razlogov, kot so verska prepričanja, spolna nagnjenja itd.). V IT-sektorju v ZDA zaposleni običajno menjajo delovna mesta vsaka tri leta, k čemur pripomore široka paleta delovnih mest, ki so na voljo, in možnost hitrejšega kariernega napredovanja.

Podjetja uporabljajo različne inovativne prijeme v svoji skrbi za zaposlene. Čeprav tudi delodajalci v Sloveniji že pogosto ponujajo različne storitve in bonitete, kot so dnevno sveže sadje, brezplačne masažne storitve ter sofinanciranje športnih dejavnosti in izobraževanj zaposlenih, pa gredo nekatera ameriška podjetja še dlje. V kampusih podjetij, kot sta Google in Facebook, imajo zaposleni na voljo neomejen dostop do brezplačnih zajtrkov, kosil in večerij, uporabijo lahko številne telovadnice kar v poslovnih stavbah, uporabljajo zasebne avtobuse podjetij za prevoz na delo in zaspijo v posebnih »dekompresijskih kapsulah«, namenjenih oddihu med delom. Vse to seveda podjetja nudijo z namenom, da privabijo in obdržijo odlične kadre, ki bodo pri njih čim bolj koristno preživeli svoj čas. Nekaterim to prija in tako preživijo več kot 12 ur na delovnem mestu, kjer je poskrbljeno za vse njihove potrebe, še posebej ko gre za mlade brez družine in drugih obveznosti.

Ameriški način življenja je že vse od prvih kolonistov usmerjen v individualizem, kar se še posebej odraža v pomanjkanju strukture socialne podpore ter dragem (zasebnem) zdravstvu. Čeprav so plače pogosto višje kot pri nas, še posebej v tehnološkem sektorju, pa so tudi stroški bivanja, šolanja, zdravstva, itd. izjemno visoki. To je še posebej očitno v razvitih urbanih okoljih, kot je San Francisco, kjer otroški vrtec stane mesečno v povprečju 1700 evrov, za najem stanovanja pa boste odšteli več kot 3000 evrov. Prav tako oskrba preprostega zloma roke brez zasebnega zavarovanja stane do 2000 evrov.

Kultura individualizma pa botruje dejstvu, da je podjetništvo med posamezniki v ZDA precej bolj razširjeno. Zaradi ohlapnejše zakonodaje je v ZDA veliko lažje odpreti podjetje kot pri nas, hkrati pa je že začetni razpoložljiv trg ogromen zaradi velikosti same države. Novopečeni podjetnik lahko svoj izdelek zelo preprosto trži celotni državi s 400 milijoni prebivalcev in enotnim jezikom. Kljub manjšim zakonodajnim razlikam med posameznimi zveznimi državami so razlike veliko manjše kot med državami v Evropi, med katerimi najdemo precejšnje zakonske, jezikovne in kulturne razlike.

Obiskali smo tudi priznane univerze, kot so Stanford, UC Berkeley, USC, MIT, Harvard in druge. Ena od pomembnih značilnosti ameriških univerz so kampusi, v katerih so v neposredni bližini zbrani akademski prostori univerze (učilnice, laboratoriji, delavnice ...), administrativni prostori, študentski domovi, športni objekti, restavracije, itd.

Tako so nekateri kampusi pravzaprav neodvisne skupnosti, z lastnimi avtobusnimi linijami, policijskimi enotami in drugimi posebnostmi. Kampus univerze Georgia Masona

Ekipa na obisku Univerze South California (USC) v Los Angelesu

v Virginiji, blizu prestolnice Washington D.C. ima na primer med prvimi na svetu lastno floto avtonomnih robotov, ki osebju in študentom v kampusu dostavljajo hrano in pijačo iz bližnjih restavracij, naročila pa sprejemajo kar po namenski mobilni aplikaciji.

Seveda pa študij na elitnih univerzah ni brezplačen. Cene se gibljejo med 40.000 in 60.000 dolarjev na letnik, s čimer študenti pridobijo dostop do kakovostnega študija in vseh ugodnosti, ki jih nudi univerza – uporaba športnih objektov, obštidjske dejavnosti, izobraževanja itd.

Sistem izobraževanja v ZDA se od našega razlikuje že na ravni srednjih in osnovnih šol, saj nimajo standardiziranega šolstva na državni ravni. To pomeni, da se raven znanja študentov, ki se vpišejo na univerzo, lahko močno razlikuje med posameznimi zveznimi državami. Poleg tega je večina univerz uvedla sistem splošnih predmetov, ki zagotavljajo, da si bo vsak študent razširil obzorje s predmeti zunaj izbrane strokovne specializacije. Skupaj z integracijo kampusa tak sistem študija omogoča tudi spoznavanje vrstnikov in pospešuje izmenjavo znanja med njimi.

Sam študij je, vsaj na tehničnih področjih, pogosto usmerjen v praktično in skupinsko delo in povezan z ekonomsko ali poslovno platjo, kar se pri nas šele počasi pojavlja v takšnem obsegu. Poleg praktičnih strokovnih izkušenj to študentom omogoča učenje veščin, ki so še posebej pomembne po zaključku študija, ko vstopajo na trg delovne sile, bodisi kot samostojni podjetniki z zagonskimi podjetji ali kot zaposleni pri obstoječih delodajalcih.

Med potovanjem smo se srečali tudi z ameriškim načinom življenja. Prva stvar, ki jo opazi vsak, je: vse je večje. Široke ceste, prostrane pokrajine, mesta, ki se raztezajo preko hori-

Cesta v neznano čez puščavsko pokrajino Arizone

zonta, in za naše razmere že kar komično velika vozila. Sistem javnega prevoza je v večini mest slabše razvit, z izjemo New Yorka, saj so mesta zgrajena za vožnjo z avtomobili. Na srečo je gorivo poceni – cene se v povprečju gibajo med 0,51 in 1 evrov na liter. Večina vozil ima samodejni menjalnik, česar smo bili posebej veseli v San Franciscu, mestu, ki je znano po strmih ulicah. Še nekaj posebnosti o vožnji na cestah: v večini zveznih držav smo lahko peljali skozi rdečo luč na semaforju, če smo zavijali desno, veliko avtocest v mestih pa ima tudi posebne pasove, namenjene avtomobilom, v katerih se prevažata najmanj dve osebi.

Pri nakupovanju živil za zajtrke in večerje smo morali biti pozorni, saj jih veliko vsebuje nepotreben sladkor ali koruzni sirup (poceni nadomestek sladkorja). Poleg tega sta sveže sadje in zelenjava precej draga – odšteli smo rekordnih 2,5 evra na posamezno papriko! Med potovanjem smo se po-

gosto prehranjevali v restavracijah s hitro prehrano in ni težko videti, zakaj je debelost med prebivalci ZDA hitro rastoča težava. En sam obrok v takem lokalu (hamburger, krompirček in pijača) vsebuje dovolj kalorij, da skoraj v celoti zadošči dnevnemu vnosu kalorij odrasle osebe, hkrati pa ima kupec na voljo praktično neomejeno količino sladkane pijače iz samopostrežnega avtomata.

Ljudje, s katerimi smo se srečali, so bili prijazni in ustrežljivi, včasih že kar preveč. Na koncu nakupa v supermarketu se je bilo kar težko izogniti grdim pogledom, če smo sami poskusili zložiti nakupljeno v vrečke, namesto da bi to prepustili zaposlenemu. Prav tako se je težko privaditi na običaje puščanja napitnin. Pri nas je to običajno znak dobre postrežbe, v ZDA pa se pričakuje napitnina v minimalni vrednosti desetih odstotkov vsote računa, denar pa je neposredno del plače osebe, ki nas je postregla. Poleg tega imajo v večini zveznih držav lokali in trgovine navedene cene brez davka na dodano vrednost, saj so davki odvisni od zvezne države, mesta itd. Ker je davek obračunan šele pri končnem računu in moramo nato sami izračunati še zeleno napitnino, je precej težko vnaprej oceniti, koliko nas bodo stvari zares stale.

Obiskali smo tudi nacionalne parke v Kaliforniji, Nevadi, Arizoni in Utahu in si vtisnili v spomin prostrane puščavske

pokrajine. Parki so včasih že kar preveč urejeni, saj je veliko poti asfaltiranih, tudi na krajih, kjer to ne bi bilo potrebno, res pa je, da to omogoča dostop večjemu številu ljudi, posebej starejšim in invalidom.

Celotna pot nas je od Silicijeve doline ponesla po vsej južni polovici Kalifornije, preko puščav Arizone in Nevade do igralnic Las Vegasa, čez celino na sončno Florido pa do prestolnice Washington D.C, New Yorka, mesta, ki nikoli zares ne spi, in nazadnje na sever, vse do najstarejše ameriške univerze Harvard v mestu Boston. Obiskali smo 13 zveznih držav, prevozili več kot 7000 kilometrov, obiskali šest univerz in devet podjetij in skupaj pojedli več kot 170 hamburgerjev. Naše dogodivščine na poti, izkušnje, ki smo jih doživeli, in zgodbe ljudi, ki so nas sprejeli medse, sestavljajo koščke mozaika, ki smo ga ponesli nazaj v Slovenijo in ga zdaj širimo med svoje sovrstnike, sodelavce in sorojake. Vse to v upanju, da navdahnemo tudi druge, da pogledajo čez lužo in si razširijo obzorja. Poslanstvo naše ekskurzije smo že predali naslednji generaciji študentov, ki se bo prihodnjo pomlad podala na pot, nam pa bo nepozabnih šest tednov potovanja po ZDA ostalo v spominu še mnogo let.

Tine Šubic

Pogled na Manhattan in Brooklyn v New Yorku z Empire State Buildinga

Jezero Wanaka iz Roys Peaka

Enoletna izkušnja na Novi Zelandiji

V letu 2018 sem se odpravil na enoletni izziv življenja v tujino, da bi spoznal delovne navade, razvijal svoje delovno področje in izpopolnil govorno angleščino ter predvsem spoznal čim več ljudi, za kar je Nova Zelandija izvrstna destinacija. Ideja o tovrstnem potovanju je v meni tlela okrog pet let in po informaciji prijateljice o prihajajočem odprtju delovno-počitniških vizumov (working holiday visa) je ideja postala načrt. Zakaj Nova Zelandija? Evropa je zame premajhna, ZDA me po potovanju niso prepričale, v Avstraliji je mnogo nevarnih živali ... Delovno-počitniški vizumi so sicer zelo priljubljena oblika obiska Nove Zelandije, predvsem za Evropejce. Za Slovenijo jih je na voljo sto na leto, odprejo pa se običajno v začetku aprila. Sistem je preprost, hitri prsti štejejo in najhitrejših sto pride v igro. V štirih do šestih minutah moraš izpolniti vsa vprašanja in priložiti dokumente.

Maorsko ime za Novo Zelandijo je Aotearoa in pomeni Dežela dolgega belega oblaka. Dežela je res dolga, po dolžini približno toliko kot zračna razdalja od Danske do južne obale Francije. Deli se na severni ter južni otok. Na južnem otoku se podnebje že rahlo spremeni, v osnovi pa sodi dežela v subtropski pas. Veliko je torej padavin, vendar pa so minimalne in maksimalne temperaturne bolj človeku prijazne. Ker so letni časi ravno obratno kot pri nas, je praznovanje novega leta s 30 stopinjami Celzija rahlo nenavadno. Ena izmed negativnih stvari je visok UV-indeks oziroma moč ultravijoličnih sončnih žarkov, ki je posledica tanjše pla-

sti ozona, zato je kožni rak zelo pogosta bolezen. Kreme za sončenje s faktorjem, nižjim od 30, v trgovinah praktično ni moč dobiti. Pokrajina je zelo raznolika in mene spominja na Slovenijo. Plaže so peščene, veliko je ravnine, imajo pa tudi svoje Alpe s številnimi izviri vode. Podobnost med Slovenijo in Evropo so potrdili tudi Kiwiji (tako si pravijo Novozelandci), ki so že bili v Sloveniji, in teh niti ni tako malo. Zelo radi potujejo in Evropa se jim zdi zelo priljubljena destinacija. Kar je za Slovence hrvaška obala, je zanje Fiji. Nova Zelandija je pokrajina vulkanskega izvora. Potresi so zelo pogost pojav in eden izmed razlogov, zakaj so hiše lesene

Pogled na Cape Reingo

ter grajene največ v dveh nadstropjih. Kot zanimivost naj povem, da v preteklosti po zakonu ni bilo potrebno izolirati zunanjih sten hiš, zato so nekatere starejše hiše v zimskem času lahko zelo mrzle. Druga vzporednica med Slovenijo in Novo Zelandijo je biotska raznovrstnost. Med pticami je najbolj znan neleteči kiwi, ki je zaščiten in že na robu izumrtja. Dežela je znana tudi po čebelarjenju. Njihov značilni ter najboljši med je iz rastline manuka, ki cveti zgolj nekaj tednov na leto, zato je tudi cena temu primerna. Za kilogram medu manuka se cene dvignejo do 100 evrov.

Začetki poselitve Nove Zelandije segajo v 13. stoletje, ko so tja prispeli prvi Polinezijski, ki jih poznamo pod imenom Maori. Čeprav britanska kolonizacija Nove Zelandije v 19. stoletju Maorom ni prinesla nič dobrega, je danes solidno poskrbljeno zanje. Bogastvo svojega jezika, navad in kulture ohranjajo vse do danes. Toda jezik, tisti najpomembnejši element pri ohranjanju kulture, se je z globalizacijo že začel izgubljati. Mladi se namreč jezika Maorov nočejo več učiti. Po drugi strani pa se dobro ohranja njihov ples haka. Znajo ga številni mladi. Vedno ga plešejo športne ekipe pred kakšno mednarodno tekmo, saj s tem izzivajo in ustrahujejo nasprotnika. Lahko potrdim, da je glasnost udarcev, dretje ter razkazovanje jezika precej strahovito.

Država je danes zelo multikulturna s populacijo slabih 4,8 milijona ljudi. V Aucklandu lahko srečamo ogromno Azijcev ter Indijcev, na južnem otoku prevladujejo Evropejci, največ turistov je iz Nemčije. Maori so bolj na podeželju in jih v mestih skoraj ni več. Ob koncu 19. in začetku 20. stoletja so se na Novo Zelandijo preseljevali Dalmatinci iz sosednje Hrvaške, večinoma severno od Aucklanda, kjer so izkopavali smolo »kauri gum«. Z leti so se začeli ukvarjati tudi z vinogradništvom. Trto za svoje vinograde so prinesli iz rodne dežele. Skoraj na čistem severu, v mestu Kaitaia, pa imajo celo obcestno tablo z napisom »Dobrodošli«. Število Slovencev tudi ni zanemarljivo. Namerno jih sicer nisem želel spoznavati, kljub temu pa sem spoznal vsaj trideset tam stalno živječih rojakov, ki se mi zdijo pravi frajerji. Veliko je med njimi takih, ki delajo kot programerji ali inženirji.

Ostajajo tudi zaradi dobrega zaslužka. Slovenska skupnost je precej velika. Tako imajo v Aucklandu celo svojo košarkarsko ekipo Triglav in vsak ponedeljek igrajo košarko za rekreacijo, občasno pa se udeležijo tudi kakšnega od turnirjev. Priložnostno sem bil povabljen tudi na slovenski piknik, ki ga prirejajo vsako leto, običajno 8. februarja. Zbralo se nas je okrog petdeset ljudi, kjer ni manjkalo slovenske hrane in seveda glasbe. V času ko sem živel v Christchurchu, sem nekega zgodnjega jutra na poti na avtobusno postajo šel mimo osebe, ki je imela telefonski pogovor v slovenskem jeziku, seveda sem najprej pomislil, da še spim in sanjam, izkazalo pa se je, da je Samo Kozlevčar, znan slovenski glasbenik oz. sin Tomaža Kozlevčarja.

Mirnost in prijaznost sta dve lastnosti, ki najbolj označujeta Novozelandce. Resnično se ne sekirajo za nič in prav navdihujoče je spoznavati take ljudi. So pa tudi zelo športen narod: kolesarjenje, hribolazenje, tek, surfanje, net ball (košarki podoben šport, priljubljen pri dekletih) ter seveda najbolj znan ragbi. Kadar se igra pomembnejša ragbi tekma, celo mesto obstane. Vse pivnice ter bari so polni, seveda vključno s stadionom, in takrat se ne sprašuje ali debatira o ničemer drugem. Imajo kar nekaj smučišč, vendar so namenjena bolj turistom, saj je smučarski šport skrajno drag. Cena dnevnih vozovnic se giblje od 70 evrov naprej. Poleg navdušenosti nad ekipnimi športi jih združuje tudi adrenalin: bandži džamping, ki so ga izumili v Queenstownu, zip line, skoki s padalom, rafting ...

Naravni pogoji na Novi Zelandiji omogočajo gojenje veliko vrst sadja in zelenjave, ki sta glavni gospodarski panogi poleg živinoreje. To pa ne pomeni, da so cene teh izdelkov v trgovinah nižje, kvečjemu višje. Govedo ter ovce gojijo za meso, mlečne izdelke, merino volno ... Nekaj števil: imajo približno 30 milijonov ovc, na prebivalca pride okrog sedem glav govedi, običajna farma ima med 900 in 1200 glav krav, ki jih molzejo dvakrat dnevno. Volkov ni, kar je tudi eden od vzrokov, da je ovčjereja tako razširjena. Volno izvozijo v veliki meri v Italijo. Nekaj mleka predelajo v sire, velika večina pa gre v obliki mlečnega prahu na Kitajsko.

Tretja izmed glavnih vej zaslužka je gotovo turizem. Pogled iz Roys Peaka, skok s padalom nad jezerom Taupo, obisk maorske vasi v Rotorui, smučanje v Queenstownu, ogled ozvezdja v Tekapu, ogled fjordov na jugu, jezera med ledeniški gorami, Hobbiton movie set (lokacija snemanja *Gospodarja prstanov*) ... Seznam privlačnih turističnih točk se ne konča. Dežela se ponaša z vrhunskimi vini ter velikim številom lokalnih pivovarn. Vsa ta dejavnost pa zahteva veliko delovne sile, predvsem veliko število sezonskih delavcev. Odgovor, zakaj so delovno-počitniški vizumi tako popularni, je torej jasen, država vabi mlado delovno silo s celega sveta, v zameno pa lahko delavci, s solidnim zaslužkom, spoznavajo deželo in po cele mesece potujejo. Kot pomembni dejavnosti velja omeniti še lov divjih živali ter ribolov.

Sam sem hotel v Novi Zelandiji opravljati dela moje stroke. Tako sem bil v enem primeru električar pri lokalnem zasebniku. Hiše sem oskrboval z električno napeljavo. Standard električne napeljave je sicer rahlo nižji kot pri nas, ker so hiše lesene in kable napeljejo že med gradnjo. Imel sem možnost spoznati veliko 'gradbenikov' (na Poljanskem bi to bili 'cimpermani') ter drugih obrtnikov in mirne vesti lahko rečem, da se pol manj ženejo k delu, kot smo tega navajeni v Sloveniji. Moj šef, Irec po rodu, je bil med vsemi še najbolj delaven pa sem ga kljub temu vsak petek popoldne moral prepričevati, da sva oddelala vsaj tistih osem ur, preden sva šla na pivo. Zato o delavnosti Kiwijev raje ne bom izgubljal besed.

V Aucklandu sem ob koncih tedna začel kot 'freelancer' sodelovati s podjetjem, ki je izposojalo ozvočenja in vse, kar sodi zraven. Naletel sem na izvrstno ekipo tehnikov, s katerimi smo tehnično opremili vse večje ter pomembnejše prireditve, ki jih je organizirala mestna občina. Naglica ni njihova lastnost, zato so bandi redno zamujali na tonske vaje. Preizkusil sem se tudi v serijski proizvodnji, in sicer sem v

mestu Christchurch delal v podjetju, ki izdeluje walki-talki-je ter radijske postaje za komunikacijo. Nadvse zanimiva izkušnja že precej avtomatizirane proizvodnje, kjer sem sodeloval pri zaključni fazi sestave končnega izdelka.

Svoj prosti čas sem izkoristil za navezovanje novih stikov, spoznavanje njihovega načina življenja in dežele. Nočno življenje je pestro, izbira zadovoljiva, čeprav se težko primerja z evropskimi mesti, saj so najbolj znane skupine po navadi zgolj v Aucklandu (iz Christchurcha je to uro in 20 minut dolg let). Med mojimi obiski večjih glasbenih skupin čez poletje so bili Mumford & Sons, Alice in Chains, John Mayer, Alien Weaponry ter številne druge lokalne skupine. Pri manjših koncertih na prostem, ki so po navadi ob nedeljah popoldne, je sicer zelo pogost pojav, da obiskovalci pridejo kot na družinski piknik, kjer si postavijo vso možno taborniško opremo, senčnike, hladilno torbo ... Si predstavljate veselico v Poljanski dolini v taki izvedbi? Novozelandska različica turbofolk glasbe bi bil pop s primesjo skaja ter reggaeja, med mladimi pa je še vedno zelo priljubljen drum and bass in dubstep pri ljudeh srednjih let.

Veliko sem kolesaril, kar je tudi najbolj priročen način transporta tako v Aucklandu kot v Christchurchu. Na potovanjih pa sem veliko tudi hribolazil. Hribolazenje je med turisti zelo priljubljeno, tako kot pri nas, le da v nasprotju z nami v Novi Zelandiji planinskih koč ne poznajo. Nekaj kilometrov stran od Aucklanda sem užival v neokrnjeni naravi peščenih plaž, kilometre dolgih. Na povabilo skupine slovenskih prijateljev sem nekajkrat izkoristil morske valove za učenje srfanja. Da bi se čim bolj povezal z domačini, sem se že takoj ob prihodu na Novo Zelandijo vključil v plesni tečaj swinga. Prenočeval sem po hostlih, ker je to najboljši način spoznavanja ljudi s celega sveta in vključevanja v socialno življenje. Lahko rečem, da imam vsaj dvajset novih dobrih poznanstev iz različnih držav, tako da sem za nekaj

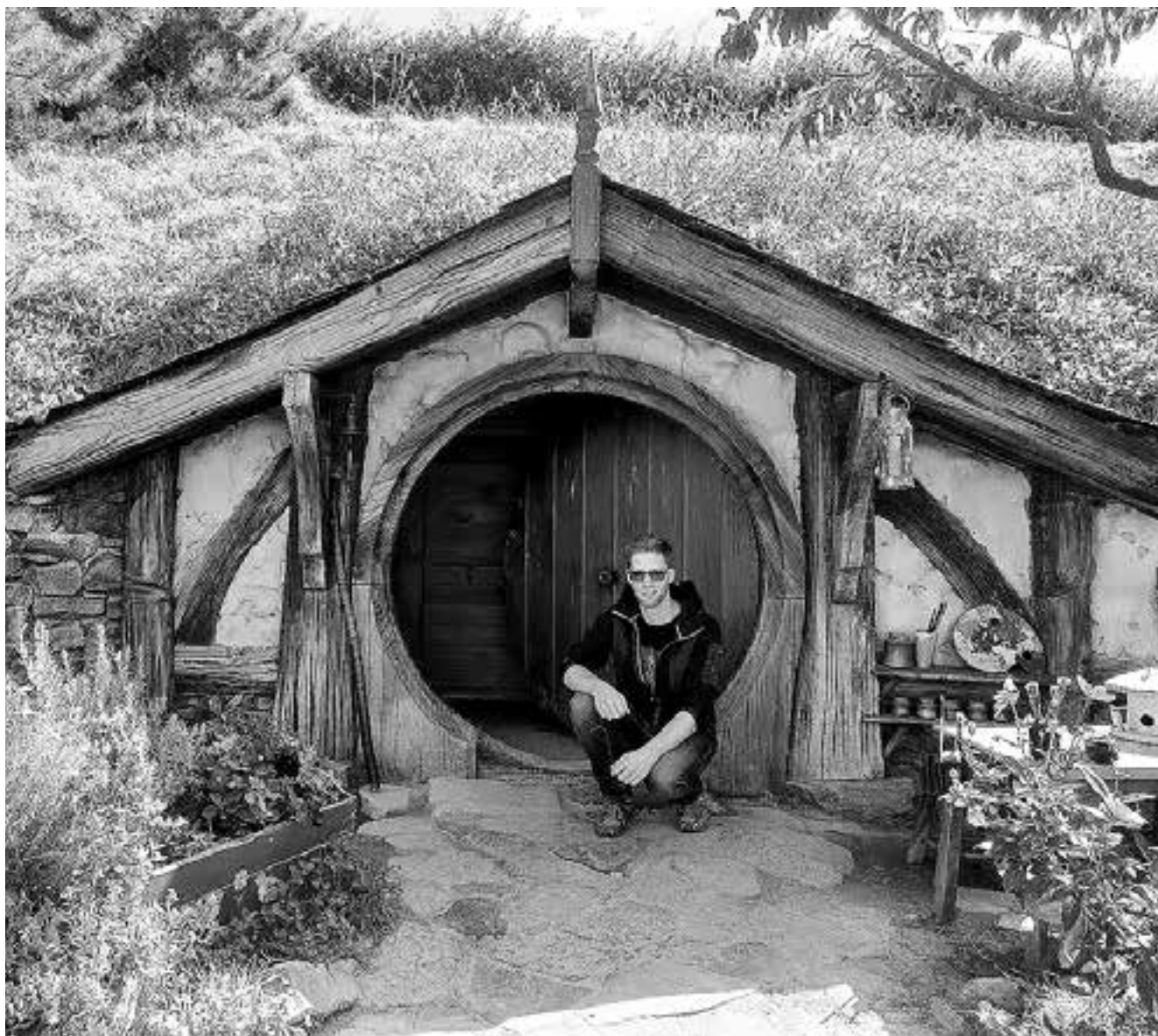

Predstavitve maorskih pesmi in plesov

let priskrbljen z idejami o novih potovanjih. Poleg življenja v hostlu sem za navezovanje stikov skrbel tudi z obiskovanjem raznih delavnic o programiranju, učenju jezika, 3D tisku ... Dogajanja mi ni zmanjkalo. Poleg življenja v mestu sem približno pet tednov namenil izključno potovanju z obiskom Cape Reinga (stik dveh oceanov) na severu pa vse do fjorda Milford Sound na jugozahodu. Glede na velikost bi sicer potreboval še vsaj dodatnih pet tednov. Z izjemo nekaj sto kilometrov avtobusnega prevoza zaradi slabega vremena sem severni otok prepotoval na avtostop, ki je tam zelo uveljavljena oblika potovanja zaradi spoznavanja domačinov. Na družabnih omrežjih obstaja ducat skupin, povezanih z Novo Zelandijo, kjer popotniki iščejo ali ponujajo prevoze oz. družbo za izlete. Tudi sam sem tam našel fantastično ekipo, s katero smo z najetim avtom prevozili južni otok in to v zimskem času, za kar se je na koncu izkazalo za pravo odločitev, predvsem zato, ker so turisti v tem času maloštevilni.

Nova Zelandija je resnično ena izmed najbolj privlačnih dežel in ne samo dober razlog za turistični obisk, temveč tudi razlog, da posameznik izkusi življenjski slog druge dežele, ki nudi različne možnosti za daljši obisk. Ni presenetljivo, da se ljudje vseh ras radi selijo v državo, ki obenem ponuja priložnosti za delo v vseh sektorjih in stopnjah zahtevnosti. V letu dni sem poleg veliko novih poznanstev odkril, da smo Slovenci sicer zelo inteligentni in vsestranski. Naša kakovost življenja je zelo visoka, čeprav se tega niti ne zavedamo dobro, vendar pa življenje, ki zgolj sledi ustaljenim tirnicam, kot jih narekuje družba in naše tradicionalno razmišljanje, človeka uspava. Cono udobja je včasih težko zapustiti, a vredno se je potruditi, preizkusiti nove, nore izkušnje, za katere nisi nikdar prestar. Toplo priporočam vsem mladim po srcu. Svet je velik in nadvse zanimiv, zato ga izkusite.

Jaka Avguštin

Prizorišče snemanja filmov *Gospodar prstanov* ter *Hobita*

OSNOVNA ŠOLA

P O L J A N E

Osnovna šola Poljane v letu 2019

Zlahka nam bo uspelo, če si bomo vsak dan naložili le tisto breme, ki nam je namenjeno za tisti dan.

Tovor bo pretežak, če bomo včerajšnje breme nosili tudi danes in teži dodali jutrišnje breme, še preden si ga moramo naložiti.

Spoštovani!

Ko nastaja tale zapis, pozno jesensko sonce s svojo oslABLJENO močjo pošilja svetlobo in lepoto v moje naročje. Jesenske barve zlatijo prelepo naravo, ki me vedno znova opominja, v kako lepi deželi živim.

Osnovna šola Poljane zaključuje še eno izmed uspešnih let svojega delovanja. V letu 2019 je šolanje končala osemnajsta generacija devetošolcev. V našo šolo je bilo do konca avgusta vpisanih 388 učenk in učencev, z novim šolskim letom pa smo že presegli število 400 in tako danes govorimo o 412 všolanih učenkah in učencih. Vse to povečanje pa pomeni stisko s prostorom, ki jo najbolj občutijo na PŠ Javorje. Učitelji v pedagoškem erosu premagujejo vse ovire, zaradi česar sem nanje zelo ponosna.

V letu 2019 smo dosegali odlične rezultate na področju tekmovanj iz znanja matematike, razvedrilne matematike in matemčika, logike, biologije, sladkorne bolezni, astronomije. Naši učenci iz PŠ Javorje so ponovno prejeli zlato priznanje Turistične zveze Slovenije v projektu Turizmu pomaga lastna glava. Učence in učenci so bili vključeni v 13 natečajev državnega pomena, z našo likovnico Mihaelo Žakelj Ogrin pa so sodelovali na mnogih likovnih natečajih in dosegali zavidljive rezultate. Prav tako je treba izpostaviti naše prostovoljce – učence, ki že vrsto let pomagajo vrstnikom in mlajšim učencem pri delu za šolo, pri tem pa jim pomaga mentorica Polona Zupan.

Ponovno je treba reči besedo o naših pevskih zborih, ki so nepogrešljivi na prireditvah na šoli in v kraju. Otroški pevski zbor pa je dosegel zelo lep uspeh, saj je bil na območnem srečanju najbolje ocenjen pevski zbor.

Na šoli smo organizirali prireditve ob pomembnejših praznikih, izpeljali projekt Janez Jesenko in organizirali občinsko tekmovanje Bicikl 2019. Tudi letos, proti koncu leta, bomo organizirali dobrodelni sejem s srečelovom in tako obogatili šolski sklad, sredstva pa namenili vsem učencem pa seveda tudi tistim iz socialno ogroženih družin.

Skozi celo leto se trudimo, da učencem nudimo spodbudno in varno okolje za doseganje najboljših rezultatov dela. V pouk

vnašamo sodobne oblike in metode dela in poučevanja, učencem nudimo vrsto interesnih dejavnosti, vključujemo jih v projekte. Zelo pa smo zadovoljni, da smo v letošnjem šolskem letu pričeli s programom MEPI. Glavni namen tega je, da je ob koncu programa mlada oseba pripravljena sprejemati izzive, vztrajati in dosegati rezultate na različnih področjih.

V sodelovanju z Občino Gorenja vas - Poljane in Razvojno agencijo Sora smo za šolo, na naši nabrežini, uredili učilnico na prostem, kjer bodo učence in učenci v pomladanskih dneh nabirali znanja na svežem zraku.

V naši navadi je, da šolo in kraj promoviramo tudi navzven, tako smo v letu 2019 gostili učence različnih slovenskih šol. Na pobudo Andreja Šubica so šolo in fresko obiskali zdravniki iz Slovenije. Maja Šubic pa je na šolo povabila umetnike in likovne ustvarjalce iz Turčije. Prav vsi so bili navdušeni ob ogledu freske Iveta Šubica in globusa – *Potovanje z ladjo Beagle* Maje Šubic, prav tako nad urejenostjo šole, ki ji dajejo navdih umetniške stvaritve učencev in umetnikov.

Sodelovali smo s planinskim društvom Gorenja vas in na ogled postavili fotografsko razstavo del, ki so prispela na njihov natečaj.

Naša šola, si upam trditi, živi s krajem. Skupaj z gasilci smo organizirali vajo Evakuacija šole, skupaj s kulturniki pripravili natečaj na temo Janez Jesenko – geograf, sodelovali na krajevni proslavi, vsako leto starejšim krajanom odnesemo simbolična darila ob praznovanju pomladi, na vse starejše pa se spomnimo tudi za novo leto. Simbioza giba pa privabi stare starše na gibanje z vnuki.

Spoštovane krajanke in krajani!

V tem prednovoletnem času, ko želje po dobrem kar dežujejo ali pa snežijo, vam želim obilo zdravja, sreče, zadovoljstva. Vzemite si čas zase, naložite si toliko bremena, kot ga lahko nesete.

Naj vas spokojnost božične noči navda z mirom, v novem letu pa naj uspehi sijejo in vas navdušujejo.

Metka Debeljak, ravnateljica

Mlade raziskovalke OŠ Poljane

Prispevke šolske priloge zbrala in priredila Bernarda Pintar

PROJEKT »MLADI RAZISKOVALCI«

Na 28. Regijskem srečanju mladih raziskovalcev v Biotehniškem centru Naklo je našo šolo zastopalo devet raziskovalk, predstavile pa so tri raziskovalne naloge:

1. Manca Buh, Lena Grebenc, Maja Pernel:

Priljubljenost sadja in zelenjave med osnovnošolci – 2. mesto

2. Ana Zala Čadež, Tinkara Krek, Ana Marolt:

Odnos do vegetarijanstva – 1. mesto

3. Taja Lesjak, Lena Pintar, Tia Zorko:
Janez Jesenko: nič več pozabljeni velikani slovenske geografije – 1. mesto

Raziskovalna naloga o *Janezu Jesenku* se je uvrstila na državno tekmovanje in prejela bronasto priznanje. Raziskovalna naloga o priljubljenosti sadja in zelenjave so učenke predstavile v drugem krogu na državnem srečanju v Murski Soboti in osvojile srebrno priznanje.

RAZISKOVALNA NALOGA PRILJUBLJENOST SADJA IN ZELENJAVE MED OSNOVNOŠOLCI

Manco, Leno in Majo je zanimalo, zakaj je uživanje sadja in zelenjave dobro, koliko sadja in zelenjave uživajo osnovnošolci ter katere vrste sadja in zelenjave so med njimi najbolj priljubljene.

Izhodišče njihovega raziskovanja so bile naslednje hipoteze:

1. Osnovnošolci pojedjo premalo zelenjave.
 2. Večina osnovnošolcev ima doma vrtove.
 3. Osnovnošolci od sadja pojedjo največ jabolka.
 4. Najmanj zaželena zelenjava je redkvice.
- Raziskovalne naloge so se učenke najprej lotile teoretično – predstavile so vrste sadja in zelenjave, njihovo sestavo, hranilno in energijsko vrednost, koristne vplive na telesne organe in varovanje pred nekaterimi boleznimi. Poglobile so se tudi v ugodne kombinacije teh živil ter navedle mešanje različnega sadja in zelenjave, kateremu naj bi se izogibali.

Učenke so zbrale različne slovenske pregovore na to temo. V njih največkrat »nastopajo« jabolka.

- Ako ni sladkega jabolka, je dobro kislo.
- Jabolko je zjutraj zlato, opoldne srebrno, zvečer pa svinčeno.
- Jabolko ne pade daleč od drevesa.
- Na lesniki jabolko ne zraste.
- Repa, korenje, dolgo življenje.

- Brez krompirja ni kosila.
- Drevo se po sadu spozna.
- Ljubezen je kot oreh; kdor ga ne stre, ga ne more užiti.
- Zelje želodec samo nastelje.

Še nekaj ugank o sadju in zelenjavi:

- Rdeče hlače, belo meso, črna duša, kaj je to? (jabolko)
- Belo krilce je razpela, ko v pripeki je čepela, pa je krilce izgubila, rdečo kapico dobila. (jagoda)
- Po prekli se pne, cveti in se vije, a ko dozori, se v srajčico skrije. (fižol)
- Na širni dobravi je glava pri glavi: učene nobene, neumne nobene, a vse so zelene. (zelje)
- Rad se zajček z njim sladka, mamica ga v juho da, če pa zobek imaš zdrav, tudi tebi pride prav. (korenček)
- Ko nezrel je, je zelen, s soncem vsak dan bolj rumen, kadar polno dozori, rdeč je, pa še jezen ni. (paradižnik)
- Vsak otrok ve, kaj je sol, to besede je le pol, če pridenes k njej še ata, pa ti pride ven ... (solata)
- Sonce ga kuha, roka trga, noga tlači, usta užijejo. (grozdje)
- Sprva belo kot sneg, potem zeleno kot trava, nazadnje rdeče kot kri, kaj je to? (češnja)
- Deklica rdeča, pod zemljo se skrila, zunaj šopek pustila. (redkvice)
- V mladosti je lepo zelena, a v starosti zlatorumena, pod skorjo hčerki sto ima, no, kdo to mamico pozna? (buča)
- Obleka na obleki, a kje ima telo? Kdor skuša ga odkriti, oči ga zapeko. (čebula)

Da bi preverile, kako je s priljubljenostjo sadja in zelenjave med osnovnošolci, so se Manca, Lena in Maja poslužile metode intervjuja in ankete.

INTERVJU z vodjo šolske kuhinje OŠ Poljane, gospo Martino Dolinar

1. Ali se nam lahko na kratko predstavite?

Sem Martina Dolinar in v šolski kuhinji delam že deset let, od tega sem že sedem let vodja kuhinje. V kuhinji sem začela delati kot pomočnica.

2. Kaj menite o uživanju sadja in zelenjave?

Menim, da je v okviru šolske malice na razpolago dovolj sadja in zelenjave, vendar je rezultat uživanja še vedno zelo slab.

3. Kakšna so vaša opažanja glede uživanja sadja in zelenjave med učenci?

Približno tretjina sadja v okviru šolske malice pride nazaj v kuhinjo, zelenjave pa mogoče še malo več. Veliko je tudi odvisno od vrste sadja in zelenjave. Pri bananah, mandarinah in jagodah je rezultat boljši kot pri jabolkih in hruškah. Kisle kumariče imajo otroci veliko raje kot kislo papriko. Radi imajo tudi češnjev paradižnik.

4. Zakaj je sadje po vašem mnenju med učenci bolj priljubljeno kot zelenjava?

Mogoče zato, ker je bolj sladko kot zelenjava in ker je večkrat ponujeno.

5. Katero sadje ali zelenjavo večkrat ponudite za malico, domačo ali kupljeno?

Večkrat sta na razpolago kupljeno sadje in zelenjava, saj je domačega bolj malo na voljo. Od sadja so celo leto na razpolago domača jabolka, od zelenjave pa kisle repa in kislo zelje. Vse je odvisno od letine.

6. Kaj je večkrat za šolsko malico, sadje ali zelenjava?

Večkrat je na jedilniku sadje, ampak se trudimo, da je sorazmerno enako. Pri salamah in mesnih namazih je večkrat ponujena zelenjava, pri ostalih obrokih pa sadje. Sadje ali zelenjava sta pri šolski malici ponujena vsaj trikrat tedensko.

ANKETA ZA UČENKE IN UČENCE OŠ POLJANE

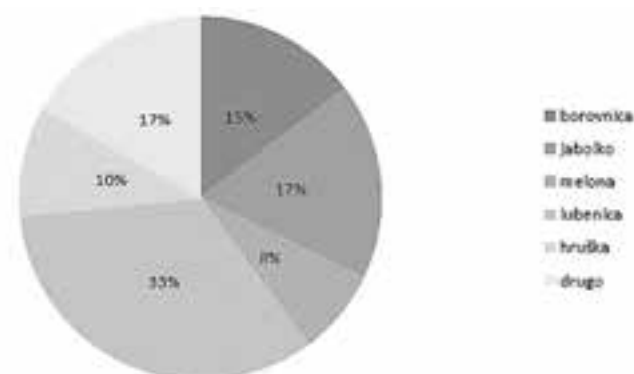
Učenke so oblikovale tudi anketo, s katero so želele izvedeti, kako pogosto osnovnošolci posežejo po sadju in zelenjavi ter kako priljubljene so posamezne vrste sadja in zelenjava med najstniki, starimi od 11 do 15 let. Anketa je vsebovala 10 vprašanj. Anketne liste so razdelile 141 učenkam in učencem OŠ Poljane, vrnjenih so dobile 133 anket.

Anketna vprašanja:

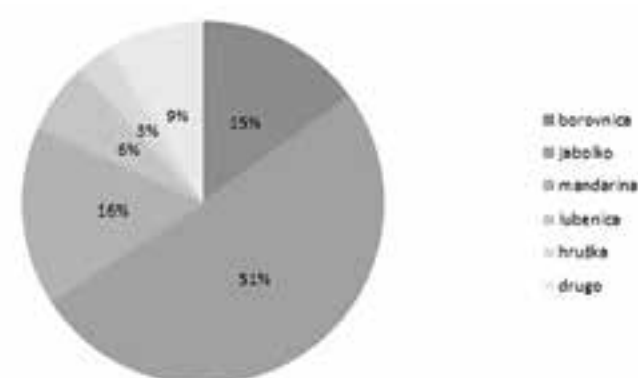
1. Katero sadje ti je najbolj všeč?
2. Katero sadje največkrat ješ?
3. Kolikokrat na teden uživaš sadje?
4. Katera zelenjava ti je najbolj všeč?
5. Katere zelenjave ne maraš?
6. Kolikokrat na teden uživaš zelenjavo?
7. Ali imate doma vrt?
8. Ali imate doma sadovnjak?
9. Katero sadje in zelenjava je bolj zdrava, domača ali kupljena v trgovini? Svoj odgovor utemelji.
10. Zakaj je potrebno uživati sadje in zelenjavo?

Grafični prikaz odgovorov na nekatera vprašanja

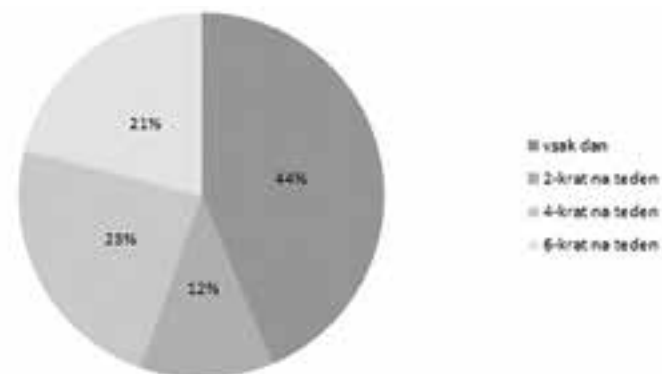
Katero sadje ti je najbolj všeč?

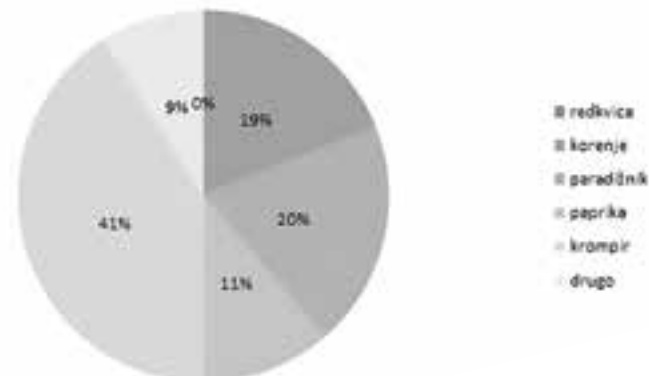
Katero sadje največkrat ješ?

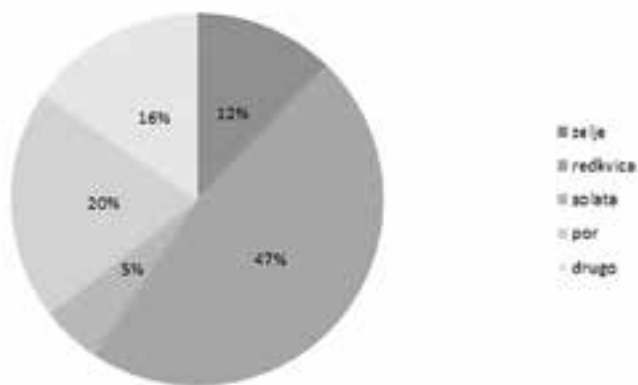
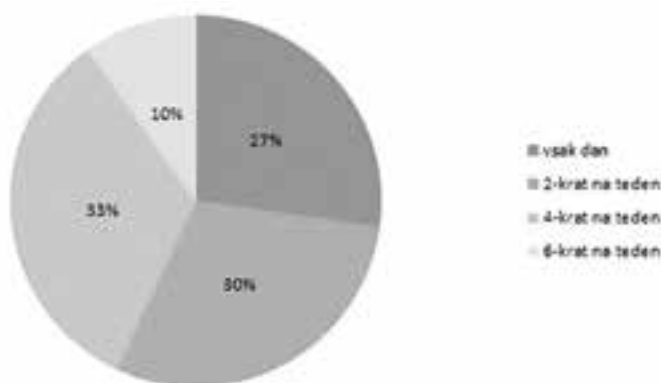
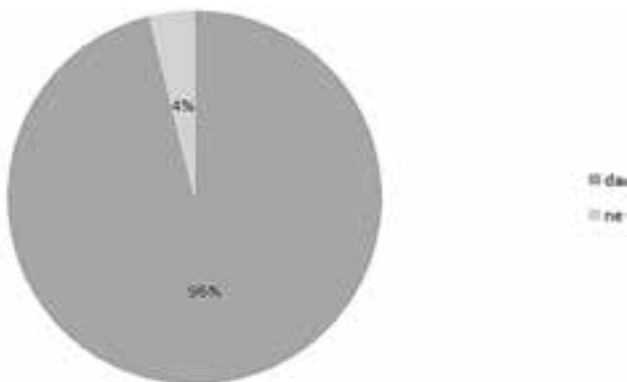
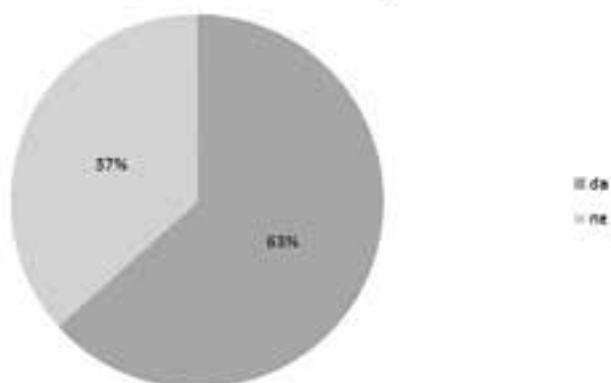

Kolikokrat na teden uživaš sadje?

Katera zelenjava ti je najbolj všeč?

Katere zelenjave na maraš?**Kolikokrat na teden uživaš zelenjavo?****Ali imate doma vrt?****Ali imate doma sadovnjak?**

Pri devetem vprašanju nas je zanimalo, katero sadje in zelenjava sta bolj zdrava, domače ali kupljeno? Od 133 anketiranih učencev je samo eden odgovoril, da je kupljeno sadje in zelenjava bolj zdravo kot domače. Ostali anketirani učenci so odgovorili, da sta domače sadje in zelenjava bolj zdrava, ker:

- ne vsebujeta nobenega gnojila,
- nista škropljena,
- ne vsebujeta kemikalij,
- ju pridelal sam,
- sta pridelana doma in vemo, kaj vsebujeta,
- so v trgovini škropljeni plodovi,
- sta pridelana bolj naravno in doma,
- prideta takoj z vrta in nista škropljena.

Pri zadnjem vprašanju nas je zanimalo, zakaj je potrebno uživati sadje in zelenjavo. Anketirani učenci so odgovarjali, da zato, ker:

- je zdravo,
- krepimo imunski sistem,
- dobimo vitamine,
- dobimo minerale snovi,
- se dobro počutimo,
- smo zdravi in posledično rastemo.

ZAKLJUČEK

Manca, Lena in Maja so takole povzele svoje delo:

»Sadje in zelenjava vsebujeta veliko vitaminov, prehranskih vlaknin in mineralov. Uživanje sadja in zelenjave ugodno vpliva na prebavo in tako tudi na naše zdravje. Zavedamo se, da je sadje med osnovnošolci bolj priljubljeno kot zelenjava. Na začetku raziskovanja smo postavile štiri hipoteze. Prva hipoteza je bila, da osnovnošolci pojemo premalo zelenjave. Hipotezo smo potrdile, saj le 27 % anketiranih učencev uživa zelenjavo vsak dan. Druga hipoteza je bila, da ima večina osnovnošolcev doma vrtove. Hipoteza je bila potrjena, ker je 96 % anketiranih odgovorilo z da, 4 % pa z odgovorom ne. Tretja hipoteza se je glasila, da osnovnošolci od sadja pojemo največ jabol. 51 % anketiranih učencev je odgovorilo, da največkrat uživa jabolko. Tako smo hipotezo potrdile. Zadnja hipoteza je bila, da je najmanj zaželena zelenjava redkvice. Hipoteza je potrjena, saj 47 % anketiranih učencev ne mara redkvice.

Vodja kuhinje OŠ Poljane, gospa Martina Dolinar, nam je povedala, da pri šolski malici ostane nedotaknjene več zelenjave kot sadja, zato je večkrat na šolskem jedilniku sadje. Približno tretjina sadja v okviru šolske malice pride nazaj v kuhinjo. Predvideva, da je sadje bolj priljubljeno od zelenjave, ker je bolj sladko.

Menimo, da bi lahko večkrat uživali sadje in zelenjavo, saj tako skrbimo za svoje zdravje. Z uživanjem moramo pričeti že zgodaj, ko se nam oblikujejo prehranske navade. Tako so nam pri tem zgled tudi starši.«

Literarni prispevki

Kje je doma konj?

Konj je živel na kmetiji. Naveličal se je življenja na kmetiji, zato je pobegnil. Kmalu je na svoji poti srečal srnjaka. Postala sta prijatelja. Srnjak je konju pokazal, kje se lahko nabira koštanj. Nekega dne sta zagledala knjigo in jo odnesla v knjižnico. Tam so se vsi čudili, le kaj počneta srnjak in konj v knjižnici.

Ožbej Dolenc, 3. a

Na neki kmetiji so živel konji. Neke noči je bila tam nevihta in konji so se razburili. Odprli so vrata in zbežali v gozd. Vsak izmed konjev je šel po svoje. Eden je v gozdu srečal srnjaka. Sprijateljila sta se. Skrbnike je skrbelo, kje so konji. Šli so v gozd in našli srnjaka. Zahvalili so se mu, da je čuval konja. Tudi druge konje so našli.

Nadja Trobec, 3. a

Nagajiva muha

Nekoč je živela nagajiva muha. Ta muha je vsak dan nekomu nagajala. Bila je tako pogumna, da se je lotila celo velikana. Letala mu je okrog glave in se smejala. Smešno se ji je zdelo, ker je velikan ni mogel ujeti. Zapletla se je v njegovo brado. Velikan jo je ujel in jo okregal. Muha ni nikomur več nagajala.

Neža Tušek, 3. a

Tina in Filip v mestu

Tina in Filip sta v sredo peljala svojega psička na sprehod. Popoldan sta se vozila s kolesom. V mestu sta srečala svoje prijatelje. Tam sta se igrala do teme. Pozabila sta, da morata nahraniti psička Dogija. Pohitela sta domov. Psiček Dogi je že komaj čakal na večerjo.

Zala Kisovec, 3. a

Tina in Filip v mestu, Zala Kisovec

Tina in Filip v mestu, Leja Dolenc

Tina in Filip v mestu

Tina in Filip sta se sprehajala po mestu. Tina je zagledala pekarno, Filip pa slašničarno. Tekla sta vsak po svoje. V mestu sta se izgubila. Nihče ju ni videl. Vsi so ju iskali. A nazadnje so ju našli v šoli. Ostala sta skupaj za vedno.

Leja Dolenc, 3. a

Tina in Filip
v mestu
Tina in Filip sta v mestu
obiskala babico in dedka.
V mesto sta se pripeljala
v avtobusom. Bi sta se
odpravila do otrolišarne.
Tam sta hčpila nočo na
balico. Balica je bila nočo
velo velika. Šepaj so se
odpravili na sladoled in
na igrišče. Krečar sta se
Tina in Filip skupaj
v avtobusom odpravila domov.

Tina in Filip v mestu, Anže Markovič

Ekskurzija na Gorenjsko

Šli smo v muzej,
pol pa še naprej.
Šli smo v Planico,
namesto da bi jedli pico.

Peljali smo se v Planico,
da bi se peljali s sedežnico.
Videli smo velikanko
in občutili orjanko.

Manca in Maja Dolinar, 4. a

Izlet

Včeraj smo šli v Planico
in se s sedežnico
odpeljali na skakalnico.

Odpeljali so nas na Zelence,
pa smo videli še jezerce.

V Mojstrani smo obiskali še muzej
ter se domov vrnili vsi okej,
ker smo bili navdušeni
nad lepoto v deželi tej.

Neža Stanonik, 4. a

Čisto okolje in zdravo telo

Da zdravi bomo zelo,
telovadimo močno.

Da okolice ne bomo onesnaževali,
se na kolo bomo podali.

Imamo se lepo,
ker zdravi smo zelo.

Ko gremo na pohod,
takoj pripravim se za odhod.

Če grem v šolo s kombijem,
tega ne zavrnem,
saj domov se zdrava in vesela vrnem.

Kadar pa se v šolo nam mudi,
z avtom se odpeljemo
in še sosede s seboj popeljemo.

Veronika Pisk, 4. b

Martin Krpan

Martin Krpan svojo kobilico ima,
ki nosi kar za dva,
saj veliko moč ima.

Cesar kliče: »Na pomoč!«
Na Dunaju Brdavs straši,
le kdo si ga želi?

Martin Krpan, z Vrha pri Sveti Troji-
ci doma,
na Dunaj prihiti,
da Brdavsa se znebi.

Brdavs je spoznal,
se z njim je rokoval.
Kasneje mu je glavo vzel in
se mu za vse gorje maščeval.

Za nagrado je dovoljenje za sol dobil in
princeso, ki je ni omožil.

Liza Strel, 4. b

Martin Krpan

Martin Krpan zelo je močan.
Iz Trsta prenaša angleško sol.

Ko cesarja srečal je,
zanimalo ga je,
kaj v vreči je.

V vreči so brusi,
to se ve,
kaj pa vi mislili ste?

Na Dunaju Brdavsa je spoznal,
glavo mu je stran dal.

Postal je heroj,
ki je bil zelo samosvoj.

Tilen Ravnikar, 4. b

Lovro Pintar, 4. b

Nisem bila jaz

Nekega dne sem bila sama doma. Ni-
kogar ni bilo v hiši. Prišla sem domov
in naredila domačo nalogo. Ko sem jo
končala, sem pospravila po svoji sobi.
V omari sem našla igro, s katero sem se
začela igrati. Vendar mi je kmalu po-
stalo dolgčas.

Šla sem v kuhinjo in zagledala elek-
trično igračo. Bil je helikopter. Vede-
la sem, da je od mojega starejšega bra-
ta in da se ga ne smem dotikati. Bil je
priklopljen, ker mu je polnil baterije.
Še malo sem počakala, da se je napol-
nil do konca. Helikopter je bil zelo ran-
ljiv, če ga nisi znal dobro upravljati. Ko
se je napolnil, sem vzela konzolo in ga
postavila na tla. Visoko se je dvignil v
zrak. Vedela sem, da ga res ne bi sme-
la kar tako uporabljati, vendar je moja
roka kar sama prišla konzolo. Ko sem
imela helikopter v zraku, sem ga spu-
stila malce nižje. Ker pa sem zavila
preveč v levo, sem zadela omaro. Heli-
kopter je nehal delovati. Predno je pri-
šel brat domov, sem ga hitro dala na-
zaj polnit. Opazila sem, da helikopter
ni bil poškodovan, vendar je bila oma-
ra. Bila je odrgnjena. Nisem vedela, kaj
naj storim. Šla sem se igrat v sobo. Čez
nekaj časa je prišel brat in me vpra-
šal, kdo je uporabljal njegov helikopter.
Hitro sem zanimala, da nisem bila jaz.
Toda vedel je, da kdo drug kot jaz ni
mogel biti. Dobila sem kaznen. Sedaj ni-
koli več ne smem sama voziti bratove-
ga helikopterja.

Ta izkušnja me je naučila, da ne smem
jemati stvari, ki pripadajo drugim in so
lahko nevarne.

Nina Habjan, 5. b

Pri nas doma

Ko se zdani, skozi okno moje sobe posije sonce. Prav kmalu me zbudi mami. V moji glavi se poraja vprašanje: »Kdaj bo spet sobota?«

Vendar pred mano je zanimiv dan, zato vstanem, se oblečem in uredim frizuro. Po zajtrku si umijem zobe in počakam še bratca Jureta, ki hodi v drugi razred, da skupaj odideva proti šoli. V šolo se peljem z avtobusom. Tam se srečam s prijateljicami. Ko pridem domov, me čaka kosilo. Pripravi ga moja mami, ki nas razvaja vsak dan. Po kosilu pomagam pospraviti posodo. Nato je čas za domačo nalogo in učenje. Potem imam prosti čas in grem na sprehod ali mečem žogo na koš z bratom Juretom in Filipom. Ker sem doma na kmetiji, moram včasih pomagati pri spravljaju krme. Ko se zvečeri, pripravim torbo in oblačila za naslednji dan. Nato se oblečem v delovnega pajaca in poprimem za delo. Hranim ovco, teličke, prepeličke, kokoši, zajčke in mucke. Pomagam tudi pri pomivanju. Ker je za mano naporen dan, sem že malo utrujena. Ko pridem v hišo, se uredim in pojem večerjo. Med večerjo se grejem na kaminu. Ko je ura pol desetih, zaspim.

Vzgoja, ki mi jo dajeta starša, se mi zdi primerna. Delo, ki ga opravljam vsak dan, mi lahko zelo koristi za življenje. Tudi jaz bom svoje otroke vzgajala na tak način.

Jerca Kos, 7. a

PO OGLEDU PREDSTAVE *VISOŠKA KRONIKA*

V sredo, 25. oktobra, smo si osmo- in devetošolci OŠ Poljane in OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas ogledali predstavo *Visoška kronika v poljanskem narečju*. Predstava je bila zanimiva, všeč mi je bilo to, da je bila vsebina razumljiva tudi tistim, ki same zgodbe ne poznajo. Za to so bili zaslužni igralci KD Poljane, ki so zgodbo uprizorili na doživet, marsikdaj tudi na smešen način. Igra nam bo pripomogla k boljšemu predstavljanju in razumevanju zgodbe o *Visoški kroniki*, ko jo bomo obravnavali pri pouku slovenščine.

Iza Benedičič, 8. b

Še nekaj vtisov učenk in učencev

Prvi vtisi ...

Prišli ste do nas in nam vzeli sapo! (Lejla)
Zanimivo je bilo sojenje Agati, navdušil me je zaključek predstave. (Ema)

Všeč mi je bilo, da sem zgodbo že poznal. (Miha)
Odlična predstava! Najbolj mi je bil všeč prizor, v katerem sodijo Agati, saj je bil odlično zaigran. (Sandra)
Visoška kronika je bila zanimiva, smešna in poučna. Name je napravila dober vtis. (Peter)

Všeč mi je bilo, ker so nastopali ljudje, ki jih poznam. (Domen)

Zgodbi sem zlahka sledil, čeprav knjige še nisem prebral. (Blaž)

Čeprav predstav ne maram, mi je bilo tokrat zelo zelo všeč – izvirnost, slog govora, ponavljanje »Pridem pote, pridem pote!«. (Nina)

O igri in igralcih ...

Igra mi je bila všeč, saj je bila bolj zanimiva od knjige. (Zala)
Predstava je bila zelo dobra. Všeč mi je bilo predvsem to, da so igralci govorili v poljanskem narečju. Presenetilo me je, da so ljubiteljski igralci igrali tako kvalitetno. (Ožbej)

Igra se mi je zdela zanimiva, ker je bila v poljanskem narečju in ker so igrali amaterski igralci, ki so se zelo dobro vživeli v like. (Lara)

Po mojem mnenju je igralka, ki je upodobila Agato, zelo dobra. (Hana)

Najbolj me je navdušil Jošt Schwarzkobler. (Urban)

Učitelj Uroš Čadež je dobro igral vlogo Izidorja. (Lenart)
Najbolj všeč mi je bil igralec, ki je predstavljal Jošta in ponavljal: »Pridem pote, pridem pote!« (Tilen)

Igralci so uporabljali take besede in kretnje, da smo se tudi nasmejali. (Maja)

O sceni ...

Igralci so res nadarjeni, zelo dobro igrajo. Zelo rada bi pohvalila sceno, saj je bila preprosta, a čudovita. Všeč mi je bila ideja, da sta se Polikarp in Schwarzkobler po smrti preselila nad oder. (Tia)

Predstava mi je bila zelo všeč, še posebej pa se mi je zdela domiselna ideja z dvignjenima stoloma za Jobsta in Polikarpa. (Tinkara)

Dobri igralci, dobro predstavljeni prizori. Med prizori so se igralci dobro znašli s pohištvom. (Manca)

O narečju ...

Všeč mi je bilo, ker je bila predstava zelo dobro zaigrana in ker je bila v poljanskem narečju. Tudi scena je bila odlična. (Ana)

Visoška kronika je zelo zanimiva, ker se vse odvija v poljanskem narečju. Ob igri lahko spoznaš osebe po videzu in značaju. Vidi se, koliko truda je bilo vloženega v igro. (Manca)
Še posebej sta mi bila pri srcu poljansko narečje in priredba, ki dogajanje še dodatno popestri. (Ana)

Likovni prispevki

Vid Jelovčan, 1. a, *Jesen*

Amadej Demšar, 6. b, *Moje ime*

Jerca Tušek, 5. b, *Moje ime*

Asja Stanonik, 4. b, *Velikan Gorjan*

Blaž Jurčič, 6. b, *Jesen*

Lana Stanonik, 7. a, *Opazi in tolaži*

Tjaša Jančič, 6. a, *Neurje*

Nikola Treven, 4. b, *Velikan Gorjan*

Lejla Vita Rihtaršič, 8. a, Vizualni prostor

Ana Marolt, 9. a, Plakat miru

Dan zavedanja o avtizmu

Vrtec Agata v letu 2019

Spoštovani!

Leto 2019 je bilo razgibano in živahno tudi v našem vrtcu Agata v Poljanah. Kako ne bi bilo, saj je naš vrtec obiskovalo 181 nadobudnih otrok, starih od enega do šest let. Kot že leta doslej smo tudi letos delovali na treh lokacijah: v centralni enoti pri OŠ Poljane, Lovskem domu Poljane in enoti pri PŠ Javorje.

Za otroke, ki ne obiskujejo rednega programa vrtca, je bil organiziran program potujočega vrtca, letos prvič za celo občino Gorenja vas - Poljane, saj je bilo za posamezni šolski okoliš otrok premalo, da bi se oblikoval odderek. Ugotavljamo, da je večina otrok eno leto pred vstopom v šolo že vključena v redni program vrtca.

V vrtcu se vsi zaposleni trudimo za kakovostno vzgojo in program, ki spodbuja k razvoju na vseh področjih. Otrokom so bile ponujene različne dodatne in obogatitvene dejavnosti.

Januarja so bile z medicinsko sestro izpeljane zdravstvene delavnice, najmlajši so migali in se razgibavali s starimi starši v okviru projekta Simbioza giba.

Februarja, kot se v mesecu kulture spodobi, so vzgojiteljice skupaj z otroki pripravile kulturno prireditev, predšolskim otrokom sta vzgojiteljici v okviru projekta CAP – Varni

brez nasilja predstavili, kako se otroci morajo počutiti varno, močno ter svobodno. Glede na to, da je narava imela še počitek in nas je odeval mraz, so si otroci privoščili krajši tečaj plavanja v kranjskem bazenu in s tem pogasili gibalne apetite.

V marcu so nam šolarji pripravili gibalnice v šolski telovadnici, kjer je bilo prav lepo videti učence pri pomoči in dajanju navodil mlajšim. Vsi otroci so staršem pripravili lep pomladni nastop in jim prikazali program od igrice in plesa do pesmi. Potekal je tudi razpis za vpis v vrtec in prejeli smo 86 vlog.

Aprila smo otroke peljali v Ljubljano v Lutkovno gledališče, obeležili smo dan zavedanja o avtizmu ter preživeli noč v vrtcu.

Meseca maja smo izpeljali roditeljske sestanke in pripravili predavanje za starše. Predšolske otroke smo odpeljali na štirimesečno letovanje v Pacug in odprli razstavo v okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava. Pri izdelavi fresk sta nam na pomoč priskočila akademska slikarka Maja Šubic in žal že pokojni zidarski mojster Milan Špiček.

Junija smo sodelovali v akciji Pokloni zvezek, prejeli smo bon za prvo mesto v vrednosti 300 evrov v okviru Lidlovega projekta Hrana ni za tja v en dan, zasedli prvo mesto na natečaju Misija zeleni koraki. Štiri- do petletne otroke smo odpeljali na tridnevni tabor na kmetijo Ožbet na Četeno Ravan. Kot se za konec šolskega leta spodobi, smo pripravili plesno-dramsko predstavo z naslovom *Žirafe ne znajo plesati*, ki je nastala pod vodstvom strokovnih delavk. Otroci so s svojimi kostumi in plesi očarali prav vse gledalce v KD Poljane.

Izdelave freske smo se učili od zidarskega mojstra Milana Špička.

In potem je sledilo poletje, ki je vsem prineslo zaslužene počitnice vsaj za krajše obdobje. Tistim otrokom, ki so vrtec obiskovali v poletnih mesecih, tudi ni bilo dolgčas, saj so vzgojiteljice pripravile zanimive dejavnosti, ki so vključevale tudi ohladitev.

Septembra smo zakorakali v novo šolsko leto. Ker smo vključeni v projekt Trajnostne mobilnosti, smo imeli teden mobilnosti, ko so otroci v vrtec prihajali s posebnim »prevoznim sredstvom«: pešbusom. Skupina iz enote lovski dom se je udeležila ogleda drevesnice v Svetem Duhu v okviru projekta Odprta vrata kmetij.

Oktobra smo otroke odpeljali na obisk živalskega vrta Rožman v Horjul. Ta živalski vrt je nekoliko drugačen, saj je to zavetišče za zavržene in od vseh pozabljene divje živali. Vsem zanimivo za ogled in hkrati razmislek. Obeležili smo teden otroka pod sloganom Naše pravice, kjer je bilo veliko dejavnosti na to temo, predvsem pa smo poudarili tudi vidik, da naše pravice izvirajo iz dolžnosti. Ker je oktober mesec požarne varnosti, smo v sodelovanju s poljanskimi gasilci izpeljali evakuacijo.

Kot se za mesec december spodobi in ker smo bili »pridni«, nas je obiskal dobri mož z darili; igrače, ki jih bodo otroci uporabljali pri igri v vrtcu, pa tudi za domov so prejeli malenkost. Veliko časa je bilo namenjenega ustvarjanju prijetnega prazničnega počutja, ki pride ob lepih doživetjih in

praznični dekoraciji. Vzgojiteljice so pripravile predstavo o Srčnem velikanu, ki bo zagotovo ostala nepozabna. Skratka malce zavito v tančico skrivnosti smo zakorakali v praznične dni.

Izvajamo precej projektov, ki zaokrožujejo delo po skupinah, udeležujemo se natečajev na različne teme, ohranjamo ljudsko izročilo in obeležujemo pomembnejše dneve, pozorni smo na pomembnost dobrih medsebojnih odnosov in spoštovanja. Spomnimo se na starejše občane, udeležujemo se dobrodelnih akcij ...

Zapisano zaokrožuje na kratko o dogajanju v vrtcu čez celo leto. Prispevek bi bil predolg, če bi naštevati vse, kar se je dogajalo. Verjetno pa iz napisanega razberete, da za vsem stojijo predane in strokovne sodelavke, brez katerih naš vrtec ne bi bil tak, kot je.

*In še: biti duša v svetu brez duše,
majhna svetloba sredi velike teme
ali vsaj kaplja v obdobju suše,
ne biti nihče, a otrok, ki je vse!*
(Tone Pavček, Naše pravice)

Naj vas leto 2020 vodi v miru, zdravju, zadovoljstvu in tkanju dobrih medsebojnih vezi.

Špela Režen, pomočnica ravnateljice

Novoletni strip

Avtor: Iztok Sitar

Foto: Jaka Šubic

